

RAPORTAREA CU PRIVIRE LA ALEGERI

**Cadrul de cooperare programatică
pentru Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Moldova, Ucraina și Belarus**
**Programmatic Cooperation Framework for
Armenia, Azerbaijan, Georgia, Republic of Moldova, Ukraine and Belarus**

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

RAPORTAREA CU PRIVIRE LA ALEGERI

Manualul Consiliului Europei
pentru organizațiile societății civile

Consiliul Europei

*Acest document al Consiliului Europei
a fost produs cu asistența financiară a
Uniunii Europene. Opiniile exprimate în
prezenta lucrare reprezintă responsabilitatea
autorilor și nu reflectă neapărat politica
oficială a Consiliului Europei*

Toate drepturile sunt rezervate. Nicio parte a
acestei publicații nu poate fi tradusă,
reprodusă sau transmisă, sub nicio formă sau
prin orice mijloace electronice
(CD-Rom, internet etc.) sau mecanice, incluzând
fotocopierea, înregistrarea sau orice sistem de
stocare sau de recuperare a informațiilor, fără
acordul prealabil în scris al Direcției Comunicare
(F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int).

Coperta: Departamentul Producție
Documente și Publicații (SPDP),
Consiliul Europei

Machetare: Jouve, Paris

Publicație a Consiliului Europei

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-8224-1

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Raportarea cu privire la alegeri: Manualul Consiliului Europei pentru organizațiile societății civile /
Consiliul Europei. – Chișinău: S. n., 2017 (FEP "Tipografia Centrală"). – 156 p.

Bibliogr.: p. 169-173. – 300 ex.

ISBN 978-9975-53-832-9 (FEP "Tipografia Centrală"). –

ISBN 978-92-871-8224-1 (Consiliul Europei).

342.8:341.176(4)

R 25

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
MULȚUMIRI	7
INTRODUCERE	9
CAPITOLUL 1. CICLUL ELECTORAL ȘI RAPORTAREA	15
1.1. Observarea alegerilor în cadrul ciclului electoral	15
1.2. Principii de raportare	17
1.3. Tipuri de raportare	21
CAPITOLUL 2. PLANIFICARE ȘI OBSERVARE DIN PERSPECTIVA RAPORTĂRII	25
2.1. Domeniul de aplicare al observării alegerilor la nivel intern	25
2.2. Obiectivele observării alegerilor la nivel intern	27
2.3. Plan de lucru coerent și realist, bazat pe capacitățile organizației	28
2.4. Plan de formare cu privire la raportare	31
2.5. Plan de comunicare	33
CAPITOLUL 3. RAPORTARE INTERNĂ	39
3.1. Plan de raportare internă	39
3.2. Definirea rolurilor	43
3.3. Formulare de raportare	47
3.4. Sfaturi privind formarea	55
3.5. Posibile provocări și constrângeri	57
CAPITOLUL 4. RAPORTARE EXTERNĂ	65
4.1. Formarea echipei centrale	65
4.2. Structura rapoartelor externe	67
4.3. Sfaturi privind raportarea	84
4.4. Tematici și lista de verificare pentru raportare	91
4.5. Comunicarea externă a raportului	116
4.6. Posibile provocări și constrângeri	120
4.7. Reprezentarea/monitorizarea recomandărilor	124
ANEXE	129
Anexa 1 – Abrevieri și acronime	129
Anexa 2 - Definiții	131
Anexa 3 - Formulare de raportare (exemple)	133
Anexa 4 - Bibliografie	149

Cuvânt-înainte

Dreptul la alegeri libere este garantat prin Convenția europeană a drepturilor omului. Dintre toate garanțiile democratice împotriva abuzului de putere politică, acesta este unul dintre cele cu precădere fundamentale. Capacitatea persoanelor de a-și exprima identitatea și alegerea în mod pașnic la urnă este esențială pentru asigurarea stabilității în orice societate și, astfel, pentru securitatea democratică a Europei.

Sarcinile îndeplinite de către observatorii electorali sunt, așadar, extrem de importante. Alegerile trebuie să fie pregătite cu diligență și integritate, iar observatorii trebuie să își îndeplinească sarcinile în mod nepărtinitor și transparent. Prezența și profesionalismul acestora contribuie la dezvoltarea încrederii alegătorilor și a comunității internaționale. Așadar, Consiliul Europei și organizațiile noastre partenere depun eforturi pentru a ajuta organizațiile care desfășoară activități de observare să facă acest lucru la cele mai înalte standarde.

Prezentul manual are la bază metode de acordare a asistenței electorale elaborate de organizația noastră pe parcursul mai multor ani. Scopul acestuia este să ajute observatorii să devină mai eficienți și să elaboreze rapoarte mai eficace. Punctul nostru de pornire este acela că, departe de percepția că urmăresc în mod pasiv de pe margini, observatorii joacă un rol activ în elaborarea procedurilor electorale naționale prin îndrumările și recomandările lor. Prin urmare, este esențial ca rapoartele de misiune și de îndrumare adresate autorităților naționale să fie înțelese cu ușurință și să poată fi transpuse în măsuri concrete. De asemenea, există o serie de principii importante cărora considerăm că observatorii ar trebui să le acorde o atenție deosebită în cadrul unor alegeri, inclusiv participarea femeilor, a tinerilor, a minorităților naționale și a persoanelor cu dizabilități.

Am convingerea că actuala ediție va pune la dispoziția organizațiilor implicate în aceste activități un ghid practic și util, care reflectă decenii de experiență relevantă și care le susțin pe acestea în activitatea lor neprețuită.

Thorbjørn Jagland,
Secretarul General al Consiliului Europei

Mulțumiri

Se acordă mulțumiri, recunoaștere și apreciere:

experților din cadrul Grupului de lucru privind revizuirea manualului Consiliului Europei pentru organizațiile societății civile „Raportarea cu privire la alegeri” – Ivan Godársky, Marie-Carin von Gumpfenberg, Ardita Driza Maurer, Diane Bunyan, Jordi Barrat, Petra Bornhöft, Daniela Diaconu, Nicolae Panfil, Quenteen Reed, Tamar Bartaia, Roman Udot, Vladimir Pran și Dmitry Nurumov – pentru contribuția și ideile oferite;

rețelei de organizații ale societății civile Consiliului Europei pentru observarea alegerilor în țările Parteneriatului estic – Comitetului de Alegători din Ucraina, Rețelei Civile OPORA (Ucraina), Comitetului Belarus de la Helsinki, Centrului pentru Drepturile Omului de la Viasna (Belarus), Centrului pentru monitorizarea alegerilor și studii despre democrație (Azerbaidjan), Societății Internaționale pentru Alegeri Corecte și Democrație (Georgia), Asociației Promo-LEX (Moldova), Centrului Anticorupție Transparency International (Armenia) și Adunării Cetățenilor din Helsinki - Vanadzor (Armenia) – pentru profesionalismul, angajamentul, creativitatea și exemplele practice acordate.

organizației neguvernamentale MEMO 98 (Slovacia) – pentru colaborarea fructuoasă, ideile și aportul la capitolele privind acoperirea mediatică a alegerilor;

echipei Direcției de Asistență Electorală și Recensământ a Direcției Generale pentru Democrație a Consiliului Europei – pentru aport și susținere;

Comisiei Europene – pentru asistența financiară prin Cadrul de cooperare programatică 2015-2017;

Direcției de Mass-media și Guvernanță a Internetului a Direcției Generale a Drepturilor Omului și a Statului de Drept, Departamentului de Activități de Reglementare, Congresului Autorităților Locale și Regionale; Direcției de Alegeri și Partide Politice, Secretariatului Comisiei de la Veneția; Direcției de Observare a Alegerilor și Cooperare Interparlamentară, Secretariatului Adunării Parlamentare a Consiliului Europei; Direcției Societății Civile a Direcției Generale pentru Democrație – pentru aportul dezinteresat.

Introducere

CONSILIUL EUROPEI ȘI OBSERVAREA ALEGERILOR INTERNE

Alegerile constituie o condiție preliminară pentru guvernarea democratică, deoarece acestea asigură cetățenilor unei țări posibilitatea de a alege în mod liber și în temeiul legii persoanele care pot governa în mod legitim în numele și în interesul lor. Desfășurarea alegerilor democratice care țin cont de drepturile și libertățile fundamentale ale omului și care se întemeiază pe statul de drept contribuie, în cele din urmă, la elaborarea de proceduri și înființarea de instituții care formează o bună guvernare. Acestea sunt motivele pentru care alegerile și procesele electorale rețin atenția Consiliului Europei și a altor organizații internaționale, precum și a organizațiilor societății civile din statele sale membre.

Chiar dacă se face o distincție între observatorii electorali internaționali și cei interni, ambele categorii ar trebui să beneficieze de libertăți și drepturi egale și să urmeze principii comune. În cadrul Consiliului Europei, observarea internațională a alegerilor generale și locale este asigurată de Adunarea Parlamentară și Congresul Autorităților Locale și Regionale [deseori împreună cu Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) al OSCE]. Expresia de observare a alegerilor la nivel intern ar putea include atât observatorii partidelor, cât și observatorii nepartizani. Însă obiectivul acestui manual este de a ajuta organizațiile societății civile să desfășoare acțiuni profesionale de observare a alegerilor prin redactarea de rapoarte privind constatările lor.

Deși Consiliul Europei a început să studieze problema organizațiilor societății civile (OSC-uri) în 1986, atunci când a adoptat pentru prima dată Convenția Europeană privind recunoașterea personalității juridice a organizațiilor neguvernamentale internaționale, activitatea acestuia cu privire la promovarea unor organizații ale societății civile puternice a început, practic, odată cu aderarea de noi membri din Europa de Sud-Est, Centrală și de Est. În paralel cu activitatea privind statutul juridic al OSC-urilor, Comisia de la Veneția a Consiliului Europei a redactat Orientări cu privire la un statut al observatorilor electorali recunoscuți la nivel internațional (adoptate la 10 decembrie 2009).¹

---

1. Disponibil la adresa [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2009\)059-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2009)059-e).

Orientările vizează să promoveze un statut recunoscut la nivel internațional al „observatorului electoral”, inclusiv al „observatorului electoral intern”. În document se precizează că atât observatorii internaționali, cât și cei interni ar trebui să beneficieze de aceleași libertăți; și ar trebui să aibă principii și drepturi comune, precum și obligații. Acesta evidențiază faptul că observarea internațională a alegerilor ar trebui să presupună, printre altele, obligația de a evalua și a raporta dacă organizațiile naționale de observare a alegerilor își pot desfășura activitățile fără vreo intervenție necuvenită sau restricții și reamintește standardele internaționale în cazul în care activitatea organizațiilor naționale este limitată sau împiedicată în exercitarea observațiilor electorale. În plus, orientările evidențiază faptul că evaluarea prin prisma legislației interne, precum și a standardelor internaționale și a bunelor practici, ar trebui să fie criteriile de bază în evaluarea desfășurării unui proces electoral. În orientări se insistă asupra faptului că, deoarece alegerile constituie un proces, nu un eveniment de o zi, domeniile de evaluare a observării electorale includ trei faze: faza pre-votare, faza de votare și faza post-votare. Observarea pre-votare începe odată cu evaluarea legislației și, după caz, a procesului de revizuire a acesteia, și include alegătorii și înregistrarea partidelor. Faza post-votare se extinde la soluționarea reclamațiilor și a contestațiilor, precum și la numirea de oficiali electorali. Orientările completează Declarația privind principiile pentru observarea internațională a alegerilor (adoptată la 27 octombrie 2005 de către Organizația Națiunilor Unite) dedicată observatorilor internaționali.

PROFESIONALISMUL OBSERVATORILOR ELECTORALI INTERNI

În timp, rolul observatorului intern a devenit din ce în ce mai important și nu s-a limitat la ziua alegerilor, ci a preluat și faza pre-votare și, în special, faza post-votare. Observarea internă a alegerilor a devenit astfel mult mai sofisticată și mai importantă pentru legitimitatea procesului electoral, deoarece contribuie în mod direct la promovarea și la protecția drepturilor omului.

Prezența observatorilor la secțiile de votare rămâne piesa centrală a efortului de observare. În același timp, tehnicile pentru observarea alegerilor au avansat, producându-se schimbări semnificative la nivelul procesului de desfășurare, al colectării datelor, al raportării etc. Aceste schimbări reflectă un grad mai mare de apreciere a importanței culturii politice și o înțelegere mai bună a necesității de a întreprinde o evaluare mai sistematică a calității procesului electoral. Reflectarea și interpretarea continuă a standardelor internaționale și a practicilor electorale bune au facilitat evaluarea de către observatori a procesului electoral în ansamblu, precum și înțelegerea diverselor părți ale acestuia.

Prin urmare, observatorii electorali interni au acum la dispoziție instrumente care sunt mai complexe ca oricând, ceea ce le conferă mai multă putere. Pe măsură ce observarea alegerilor a devenit mai sistematică, observatorii au devenit din ce în ce mai mult experți în dezvoltarea și aplicarea de strategii multiple pentru detectarea și descurajarea eforturilor mai subtile de manipulare electorală și conduită frauduloasă a diverselor părți electorale implicate. Observatorii interni au devenit în mod inevitabil gardieni ai procesului electoral.

ROLUL CRESCUT AL OBSERVATORILOR ELECTORALI INTERNI ÎN REALIZAREA SCHIMBĂRII

Odată cu perfecționarea crescută a grupurilor de observatori electorali, comunitatea internațională a început să se bazeze din ce în ce mai mult pe expertiza acestora. În mod specific, observatorii interni sunt mai familiarizați cu situația de la fața locului; aceștia asistă observatorii internaționali, oferindu-le informații despre procesul electoral chiar de la început (înainte ca observatorii internaționali să fie detașați) și în mod detaliat. Mai mult, observatorii interni sunt abilitați nu doar să observe, ci și să participe în mod activ la procesul electoral: în principal, aceștia urmăresc cazurile de încălcare și deficiențele în domeniul electoral și ajută la aplicarea de măsuri adoptate pentru îmbunătățirea procesului electoral.

Odată cu creșterea gradului de profesionalism al observatorilor electorali interni, cetățenii dețin din ce în ce mai mult din procesul electoral, deoarece aceștia participă la alegeri nu doar ca alegători și candidați, ci și ca observatori. Astfel, aceștia contribuie la transparența și credibilitatea procesului electoral și, ca atare, promovează încrederea publică în integritatea și onestitatea alegerilor.

PROVOCĂRILE OBSERVATORILOR ELECTORALI INTERNI

De la o țară la alta, drepturile privind observarea internă nu au fost respectate întotdeauna, iar activitatea de observare a observatorilor a fost deseori restricționată. Spre exemplu, în 2003, OSCE/ODIHR a menționat în raportul său final cu privire la alegerile prezidențiale din Azerbaidjan că legea interzice „organizațiilor interne care primesc mai mult de 30 % din bugetul lor din surse de stat externe să desfășoare acțiuni de observare a alegerilor. Efectul legislației a fost de a reduce transparența și participarea publică, precum și încrederea în alegeri. Aceasta a redus gradul de reprezentare a ONG-urilor și competențele de lobbying în legătură cu aspectele electorale”.² Un alt exemplu îl constituie alegerile prezidențiale din Ucraina din 2010, atunci când autoritățile au interzis observatorii naționali non-partizani. Situația juridică din țară s-a schimbat în anul 2014, iar organizațiile societății civile au reușit să desfășoare activitatea de observare.

Cu toate acestea, în unele țări observatorii naționali se confruntă încă cu restricții care îi împiedică să exercite drepturi cuprinzătoare pe durata întregului proces electoral. Înțelegând că procesul este deseori o călătorie pe termen lung, acest manual urmărește să încurajeze toate grupurile de observare internă să își îndeplinească obiectivele democratice pentru a se putea exercita pe deplin dreptul recunoscut la nivel internațional de a lua parte la desfășurarea afacerilor publice în beneficiul fiecărei țări, pe parcursul ciclului electoral.

În mod natural, chiar dacă observarea internă din unele țări caută să consacre drepturile fundamentale prin legislație, alte grupuri profesionale și cu mai multă experiență caută instrumente suplimentare pentru a crește gradul de rezonanță al eforturilor lor de observare și a constatărilor lor. În același timp, este esențial, totodată, ca observatorii interni să dețină cunoștințe despre standardele internaționale, legislația internă și responsabilitățile relevante. De asemenea, rolul Consiliului Europei este de a ajuta observatorii interni să identifice cele mai remarcabile aspecte.

2. OSCE/ODIHR, Raport final, Republica Azerbaidjan, Alegerile prezidențiale din 15 octombrie 2003, disponibil la www.osce.org/odihr/elections/azerbaijan/13467?download=true.

Observarea de către Consiliul Europei prin programe de asistență preelectorală în țările Parteneriatului estic a arătat că profesionalismul și independența grupurilor de observare internă ar putea fi consolidate mai mult dacă ar beneficia de sprijin suplimentar pentru:

- ▶ dezvoltarea unei abordări mai cuprinzătoare și mai sistematice a acțiunii de observare a alegerilor care să poată fi aplicată pentru a asigura o raportare mai structurată și orientată mai mult spre transmiterea de mesaje, inclusiv recomandări și acțiuni de urmărire a progreselor îndrumate;
- ▶ integrarea într-o mai mare măsură a standardelor electorale internaționale și a bunelor practici în metodologia lor de observare a alegerilor;
- ▶ angajamentul privind o imparțialitate strictă și lipsa intervențiilor în cadrul acțiunii de observare, inclusiv elaborarea de rapoarte pe baza situației de fapt și a dovezilor credibile, precum și respectarea unui cod de conduită.

Atunci când au fost enunțate nevoile menționate anterior, observatorii interni din cadrul evaluării Consiliului Europei au menționat că neutralitatea și obiectivitatea lor este contestată în mod frecvent - în special, în timpul alegerilor extrem de competitive și de contestate. Observatorii interni din teren sunt deseori intimidati, hărțuiți și/sau mituiți, iar unii sunt chiar dați în urmărire penală. Ei sunt împiedicați în desfășurarea activității lor ca observatori, excluși din secțiile de votare, amenințați fizic și/sau prietenii și membrii familiei lor primesc avertizări grave cu privire la repercusiuni viitoare.

MANUALUL

Aspectele cu care se confruntă observatorii interni constituie esența asistenței tehnice din partea Consiliului Europei în domeniul electoral. Acest manual constituie un răspuns la evaluarea întreprinsă de Consiliul Europei cu privire la nevoile observatorilor interni, cu un accent deosebit pe dreptul de a elabora rapoarte de observare cu recomandări. Prin aceasta se va contribui la consolidarea capacităților observatorilor interni și la promovarea profesionalismului acestora.

Manualul este destinat observatorilor interni, vizând, în mod deosebit, raportarea membrilor echipei centrale. În același timp, acesta include și raportarea observatorilor pe termen lung și scurt. El cuprinde, în principal, rapoarte electorale finale și rapoarte/declarații privind constatările preliminare, oferind, totodată, informații despre rapoartele intermediare; acesta prezintă idei cu privire la rapoarte ad hoc, comunicate de presă, precum și indicații cu privire la modul de monitorizare a recomandărilor.

Manualul oferă o prezentare a planificării activităților de observare din perspectiva raportării: sfera de aplicare a observării alegerilor, evaluarea capacităților de raportare ale organizațiilor, principiile-cheie de observare și care ar putea fi obiectivele acțiunii de observare, modul de evaluare a capacităților de raportare ale propriei organizații și modul de desfășurare a formării în materie de raportare.

Manualul prezintă în continuare un capitol despre raportarea internă: planul de raportare, responsabilitățile de raportare ale personalului, formarea personalului și formularele de raportare internă.

Mai departe, manualul cuprinde raportarea externă, începând cu o descriere a acțiunii de formare a membrilor echipei centrale și cu indicații despre raportare și continuând cu o prezentare a structurii și a conținutului rapoartelor finale.

O parte importantă a manualului este dedicată listelor de verificare pentru raportare pentru fiecare dintre tematicile de raportare: contextul politic, cadrul juridic, administrarea alegerilor, listele cu alegătorii și înregistrarea alegătorilor, înregistrarea candidaților, educarea alegătorilor, campania electorală, acoperirea mediatică a alegerilor, ziua alegerilor, centralizarea și publicarea rezultatelor, reclamațiile și contestațiile, progresele post-electorale.

Manualul se încheie cu unele indicații privind comunicarea externă a unui raport și susținerea recomandărilor unui raport.

Cu acest manual, Consiliul Europei speră să contribuie în continuare la perfecționarea activității de observare internă a alegerilor, aceasta având un rol vital în promovarea și protejarea integrității procesului electoral conform principiilor patrimoniului electoral al Europei. Deoarece alegerile nu constituie un eveniment de o zi, este și mai important ca grupurile de observatori interni să rămână dedicați cu convingere observării evoluțiilor pre-electorale și post-electorale, ca elemente inevitabile în ciclul electoral. Consiliul Europei va continua să sprijine mai departe evoluțiile în acest domeniu.

Capitolul 1

Ciclul electoral și raportarea

1.1. OBSERVAREA ALEGERILOR ÎN CADRUL CICLULUI ELECTORAL

Alegerile sunt integrate într-un ciclu electoral recurent. Se consideră, în general, că ciclul electoral pornește de la momentul desfășurării unor alegeri până la momentul următoarelor alegeri. Ideea subsecventă este că alegerile nu sunt evenimente izolate, ci procese care se extind cu mult înainte și după ziua alegerilor. De regulă, există mai multe cicluri electorale în același timp. Alegerile parlamentare care au loc la intervale de patru ani au, spre exemplu, un ciclu electoral diferit față de alegerile prezidențiale care au loc la cinci ani.

Se pot folosi și alți termeni care au, deseori, o sferă de aplicare mai restrânsă. „Perioada electorală” este unul dintre aceștia. Termenul se referă, în general, la perioada de timp care începe în ziua în care se anunță oficial data alegerilor și se încheie în ziua în care sunt confirmate rezultatele alegerilor finale de către organismele autorizate. Observatorii ar trebui să acorde atenție acestei terminologii variate. Ceea ce este mai important, este că aceștia ar trebui să stabilească în mod clar evenimentele din cadrul ciclului electoral relevant care prezintă importanță pentru aspectele alegerilor pe care intenționează să le observe.

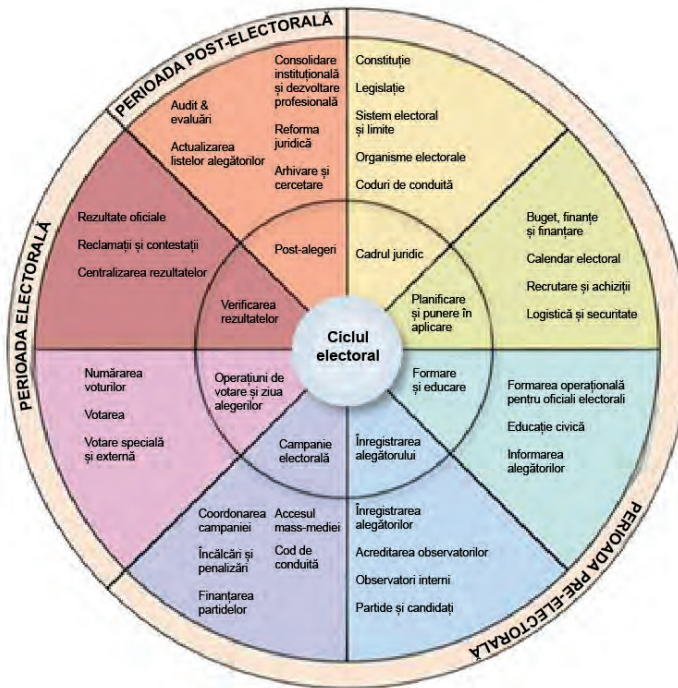
Modul în care ciclul electoral este relevant pentru observatori depinde de tipul de observare desfășurată. Spre exemplu, observarea pregătirilor și desfășurării efective a alegerilor se poate concentra pe ziua alegerilor, perioada de înregistrare a alegătorilor, perioada de constituire a comisiilor electorale și chiar schimbări politice specifice precum schimbări de limite sau revizuii ale codului electoral. Într-un alt exemplu, la monitorizarea finanțării campaniei va trebui să se acorde o atenție specială relației dintre veniturile și cheltuielile realizate în perioada campaniei electorale oficiale și veniturile și cheltuielile realizate în afara acestei perioade.

Abordarea ciclului electoral

Ciclul electoral este un instrument de planificare vizuală și de formare proiectat de către International IDEA.³ Acesta ilustrează diferitele faze ale unui proces electoral și din perioada dintre două alegeri. El acoperă acțiunile care ar trebui să fie întreprinse de către o largă gamă de persoane și organizații pe parcursul acestor faze. Instrumentul ciclului electoral a fost dezvoltat pentru a facilita trecerea de la: a considera alegerile ca pe un eveniment la a le considera drept un set complex de procese. Ciclul electoral este destinat a fi utilizat ca un ghid, mai degrabă decât un model strict al naturii ciclice a alegerilor. În realitate, procesele electorale din fiecare țară nu respectă cu exactitate modelul ciclului electoral, deoarece, mai multe dintre aceste procese sunt mult mai complexe decât modelul.

Figura 1: Ciclul electoral

Sursa: www.idea.int/elections/eea

Observare: de la ziua alegerilor la ciclul electoral

Dezvoltarea instrumentului ciclului electoral pentru a facilita focalizarea pe procesarea electorală mai largă a reflectat, oarecum, dezvoltarea de strategii de observare a alegerilor. Multe organizații civice s-au concentrat inițial pe procesele de vot și de numărare, dar de atunci și-au lărgit sfera de observare pentru a include evaluarea legislației și a altor procese-cheie electorale. În plus, o abordare holistică a alegerilor este, de asemenea, o condiție prealabilă pentru promovarea eficienței a reformelor electorale, care este o continuare firească a observării alegerilor.

3. Disponibil la adresa <http://ecycle.idea.int/>.

Acumularea expertizei

Pentru a aborda alegerile pe baza modelului de ciclu electoral, organizațiile vor trebui să acumuleze expertiza necesară care să le permită să analizeze aspectele mai complexe ale proceselor electorale. Acest lucru presupune constituirea unei echipe de experți, fiecare concentrându-se pe procese cheie specifice. Dezvoltarea unei astfel de expertize de echipă va contribui în mare măsură la calitatea rapoartelor, deoarece aceasta va furniza detalii în profunzime, analize și recomandări și va permite împărtășirea volumului de muncă de raportare.

Metodologia de observare și strategia de raportare

Așa cum va fi prezentat în capitolul 3, abordarea ciclului electoral va avea un impact semnificativ asupra strategiei de raportare și asupra caracterului rapoartelor. În timp ce raportarea în ziua alegerilor are o componentă puternică de raportare a faptelor, raportarea cu privire la procesele-cheie are o puternică componentă analitică. Acest lucru înseamnă că, dacă se pune un accent sporit asupra observării înainte de vot, raportarea va impune abilități analitice și de scriere mai puternice. Cu toate acestea, recompensa acestei abordări va fi evidență mai ales în perioada post-electorală, atunci când organizațiile susțin reforme. O analiză puternică și o articulare clară a recomandărilor va oferi un cadru solid pentru obiectivele reformelor electorale.

Pentru a raporta asupra proceselor-cheie electorale, organizațiile vor trebui să dezvolte o metodologie de observare pe termen lung, care va fi susținută de un număr și o structură de personal corespunzătoare.

Este util să se dezvolte propriul model de ciclu electoral ca un exercițiu pentru planificarea activităților de observare. Un astfel de model de ciclu electoral personalizat va facilita dezvoltarea unei metodologii de observare pe termen lung, inclusiv mărirea și structura echipei de observare, precum și strategia de raportare. În funcție de obiectivele observării, organizația ar trebui să ia în considerare elaborarea unui singur raport pentru întregul ciclu electoral sau să raporteze înainte, sau după momentele majore, cum ar fi anunțarea alegerilor, concluzia cu privire la delimitarea frontierelor sau înregistrarea votanților, lista finalizată a candidaților, campania electorală, data alegerilor, publicarea rezultatelor sau contestațiile cu privire la alegeri.

1.2. PRINCIPII DE RAPORTARE

Există un consens informal de durată cu privire la principiile de raportare de bază pe care ar trebui să îl respecte organizațiile de observare a alegerilor. Rapoartele trebuie să fie exacte, obiective și imparțiale, fără a fi părtinitoare. De asemenea, trebuie să fie prompte, transparente și analitice. Un număr de factori prezentați în acest manual influențează calitatea unui raport, cum ar fi utilizarea corespunzătoare a limbajului, organizarea informației sau stilul de scriere. Acești factori vor varia în funcție de persoanele care scriu rapoartele. Cu toate acestea, așa cum s-a subliniat în Declarația privind principiile globale pentru observarea și monitorizarea alegerilor non-partizane de către organizațiile civile, realizată de Rețeaua Globală a Monitorilor Electoralilor Interni (GNDEM), observatorii trebuie să conștientizeze faptul că „observatorii și monitorii non-partizani ai alegerilor civile pot fi considerați ca apărători specializați ai drepturilor civile și politice, care sunt esențiale pentru realizarea unor alegeri autentice.”

Pentru a standardiza principiile-cheie de raportare cu privire la alegeri, organizațiile guvernamentale și non-guvernamentale internaționale au inclus raportarea ca fiind una dintre caracteristicile esențiale ale Declarației de principii privind observarea internațională a alegerilor și codul de conduită pentru observatorii alegerilor internaționale (denumită în continuare Declarația). Declarația a fost comemorată la 27 octombrie 2005 în cadrul Organizației Națiunilor Unite și aprobată de numeroase organizații, inclusiv de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și Comisia de la Veneția. Comunitatea internațională a organizațiilor civice, GNDEM, a urmat exemplul și a dezvoltat Declarația de principii globale (menționată mai sus), care include, de asemenea, principii-cheie de raportare. Ultima declarație a fost comemorată la 3 aprilie 2012 în cadrul Organizației Națiunilor Unite și își extrage principiile direct din articolul 21 universal acceptat din Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO) și articolul 25 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP). Acesta a fost aprobat de către Comisia de la Veneția a Consiliului Europei (15-16 iunie 2012)⁴ și de către Rezoluția Adunării Parlamentare 1987 (2012) cu privire la asigurarea unei democrații mai puternice la alegerile din 3 octombrie 2012.⁵ Principiile de raportare prezentate în acest capitol sunt derivate direct din Declarație.

Raportarea ca drept

Dreptul de a raporta cu privire la procesele electorale este considerat o parte integrantă a dreptului de a participa la afaceri publice, așa cum este definit de către DUDO și PIDCP. În conformitate cu interpretarea acestui drept în Declarație, organizațiile societății civile pot să solicite accesul în mod legitim, să evalueze și să raporteze cu privire la cadrele juridice, instituțiile, procesele și mediul politic legat de alegeri. De asemenea, se menționează în Declarație că organizațiile cetățenești pot oferi recomandări și pot promova îmbunătățirea cadrelor juridice, precum și punerea în aplicare integrală a legilor și înlăturarea obstacolelor din calea participării depline a cetățenilor la alegeri.

Metodologie

Metodologia de observare trebuie să fie inclusă în raport. Se consideră o bună practică observarea și raportarea cu privire la toate fazele ciclului electoral, ori de câte ori este posibil. Declarația oferă o listă extinsă de elemente ale procesului electoral care ar trebui să fie evaluate. Cu toate acestea, este admisibil să se limiteze domeniul de aplicare al observației la anumite aspecte ale procesului electoral, în cazul în care există necesitatea de a aborda o problemă specială sau o zonă de interes. În astfel de cazuri, raportul ar trebui să indice în mod direct acest lucru.

Calendar

Declarația tratează două aspecte-cheie în ceea ce privește programul de raportare. Primul este acela că, angajându-se în observarea internă, organizațiile de cetățeni își asumă responsabilitatea de a emite rapoarte, declarații și comunicate în mod regulat. Reținerea rapoartelor electorale este descurajată.

4. Disponibile la adresa www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD%282012%29018-e.

5. Disponibile la adresa www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?ileid=19121&lang=en

A doua problemă este dreptul de a deține informații. Declarația recunoaște că informațiile, analizele și concluziile elaborate de către organizațiile de cetățeni le aparțin acestora și că organizațiile sunt responsabile pentru determinarea (de asemenea, având în vedere cerințele legale) calendarului și a modului de prezentare a datelor și recomandărilor.

Raportarea rezultatelor alegerilor

Proiecțiile rezultatelor realizate prin centralizarea paralelă a voturilor și alte tehnici de verificare a votului și analizele statistice trebuie să ia în considerare cu atenție calendarul de raportare. O atenție specială trebuie acordată credibilității raportării interne, suficienței informațiilor primite și exactității datelor statistice. Rapoartele bazate pe statistici trebuie să includă informații metodologice, cum ar fi eșantionarea și calculele statistice.

Cooperarea cu instituțiile de stat

Modul de operare al organizațiilor cetățenești ar trebui să se bazeze întotdeauna pe cooperarea voluntară cu autoritățile electorale și alte instituții de stat. Mai mult decât atât, organizațiile de cetățeni ar trebui să caute o astfel de cooperare. Acestea ar trebui să depună eforturi pentru a se întâlni cu autoritățile electorale, să solicite informații sau clarificări privind aplicarea legislației, a practicilor și, în cele din urmă, să împărtășească informațiile colectate prin observare cu instituțiile de stat relevante.

Recomandări și promovare

Rapoartele de observare a alegerilor nu ar trebui să includă numai prezentarea faptelor și a analizelor. Organizațiile care susțin Declarația se angajează, de fapt, să ofere recomandări pentru consolidarea procesului electoral și promovarea îmbunătățirii cadrelor juridice, precum și desfășurarea eficientă a alegerilor de către administrația electorală.

Finanțare

Raportarea cu privire la sursele de finanțare este o obligație a organizației de observare a alegerilor. De asemenea, se așteaptă din partea organizațiilor civile implicate în observarea alegerilor interne să prezinte informații cu privire la relațiile și condițiile care ar putea genera un conflict de interese sau care ar interfera cu independența observării alegerilor.

Imparțialitate

Imparțialitatea și non-partizanatul sunt elemente-cheie ale oricărei observări interne a alegerilor. Selectarea atentă a limbajului și analiza bine articulată sunt imperios necesare pentru a evita percepțiile de părtinire. Rapoartele ar trebui să fie la cele mai înalte standarde etice din perspectiva imparțialității și acurateței. Principiul raportării imparțiale nu este doar relevant în lumina pozițiilor anumitor partide politice și structuri de conducere, dar se aplică și în cazul opțiunilor de referendum.

Transparență

Observarea alegerilor este o formă de monitorizare și este deosebit de delicată din mai multe motive. Organizațiile civile care monitorizează alegerile se plasează în centrul unui proces care determină distribuția puterii politice. Constatările lor, în special, dacă depistează încălcări ale legii sau alt tip de comportament electoral necorespunzător, pot influența asupra rezultatelor alegerilor. Din acest motiv, forțele politice care concurează în alegeri pot încerca să discrediteze constatările observării. Pot face acest lucru prin atacarea metodologiei de observare, chiar a acurateții observării sau prin încercarea de a discredita organizația ca atare.

Pentru a minimiza riscul și vulnerabilitatea unor astfel de atacuri, organizația ar trebui să fie cu totul transparentă, în special, în următoarele aspecte:

- ▶ dezvăluirea metodologiei de observare: ce se observă, cum se observă, includerea surselor de informare, metode de eșantionare etc., cum sunt prezentate și analizate constatările, calendarul de raportare a constatărilor;
- ▶ distribuirea metodologiei către partidele politice (sau alți competitori electorali), precum și către instituția responsabilă pentru supraveghere în zona care se face monitorizarea (de exemplu, Comisia Electorală, Agenția Anti-Corupție, Biroul Suprem de Audit), așteptându-se comentarii și sugestii. Dacă aceste entități ridică obiecții la adresa metodologiei, organizația care implementează o observare a alegerilor interne ar trebui fie să apere public metodologia, fie să facă schimbări, dacă obiecțiile sunt bine fondate;
- ▶ adoptarea unei politici de divulgare integrală cu privire la funcționarea organizației, incluzând forma, scopul, conducerea și finanțarea sa.

Aceste reguli de transparență ar trebui să fie urmate împreună cu alte reguli privind prezentarea constatărilor. Cea mai importantă dintre acestea este aceea de a depune numai cereri care sunt susținute în mod clar de constatări și de a alege precauția în interpretarea constatărilor. Un exemplu în acest sens este faptul că, în cazul în care cheltuielile de campanie sunt monitorizate, folosind o serie de estimări ale prețurilor pe piață ale serviciului de campanie, constatările ar trebui să fie prezentate, utilizând prețurile de la capătul inferior al intervalului de estimări.

Cadrul juridic

Un aspect-cheie al observării și analizei alegerilor este cadrul juridic național și conformitatea diferitelor părți interesate cu legile și regulamentele. În plus, organizațiile care aderă la Declarație, se angajează, de asemenea, să revizuiască procesul electoral în contextul obligațiilor internaționale ale țării, al angajamentelor și dovezilor de bune practici.

Formare

Organizațiile de monitorizare a alegerilor au obligația de a se asigura că întregul lor personal și observatorii înțeleg pe deplin standardele de observare non-partizană a alegerilor, de a oferi instruire cu privire la cadrele naționale și internaționale pentru alegeri și de a asigura o formare adecvată în ceea ce privește metodologia de observare și de raportare.

1.3. TIPURI DE RAPORTARE

Acest manual se referă la două tipuri de raportare: internă și externă. În ciuda faptului că au un obiectiv comun - prezentarea constatărilor ca urmare a observării alegerilor și a recomandărilor adresate factorilor electorali - aceste două tipuri de raport au strategii, programe, metodologii și segmente de public distincte. Astfel, este important să se facă o distincție între acestea.

Raportare internă

Rapoartele interne permit transmiterea informațiilor de la „sol” către structura centrală a organizației societății civile, unde astfel de informații sunt colectate, analizate în continuare și incluse, în final, în raportul extern (public).

Organizațiile pot urma strategii de raportare internă diferite, dar atunci când se iau în considerare planurile de raportare, acestea pot avea în vedere următoarele tipuri de raport intern.

Rapoarte de evaluare de bază

Acest tip de raport este elaborat la începutul observării alegerilor. Scopul său este de a reda stadiul cadrului și mediului electoral și de a analiza semnificația sa pentru viitorul proces electoral. Un raport de bază va include observarea cadrului legislativ (inclusiv reglementări administrative) și a structurii autorității electorale. Acest raport intern poate fi utilizat cu ușurință în raportul extern final.

Rapoarte analitice interne

În cazul în care capacitatea organizatorică permite acest lucru, membrilor echipei care observă aspecte specifice ale procesului electoral li se poate solicita să prezinte rapoarte care depășesc raportarea faptelor și care oferă o analiză a procesului. Asemenea rapoartelor de evaluare de bază, acestea sunt contribuții utile la raportul extern final. Astfel de exemple sunt rapoarte cu privire la:

- ▶ dezvoltarea cadrului legislativ și a reglementărilor administrative;
- ▶ procesul de judecare a litigiilor preelectorale, cum ar fi contestațiile candidaților respinși;
- ▶ operațiunile electorale - pregătirile logistice, realizarea buletinelor de vot, achiziția materialelor electorale;
- ▶ capacitatea femeilor, a persoanelor strămutate în interiorul țării (PSI) și a persoanelor cu handicap de a participa la toate aspectele legate de alegeri;
- ▶ acțiunile altor actori de stat, cum ar fi aparatul militar și de securitate.

Rapoarte periodice (ale OTL)

Acestea sunt rapoarte regulate - de obicei, săptămânale - care includ constatări privind punerea în aplicare a tuturor aspectelor legate de procesul electoral. Ele sunt prezentate

de către observatori pe termen lung (OTL) care urmează un model dezvoltat în conformitate cu particularitățile procesului electoral. Acestea sunt rapoarte factice prezentate pentru analiză suplimentară.

Rapoarte cu privire la incidente

Acestea sunt rapoarte neprogramate, scurte și urgente elaborate de observatorii pe termen lung, axate pe un eveniment specific care amenință procesul electoral. Aceste evenimente reprezintă, de obicei, perturbări majore ale alegerilor sau acte de violență.

Rapoarte cu privire la ziua alegerilor (ale OTS)

Rapoartele prezentate de observatori pe termen scurt, în timpul și la finalul procesului de votare și de numărare a voturilor. Aceste rapoarte se bazează de obicei pe șabloane, cum ar fi liste de verificare și formulare elaborate înainte de ziua alegerilor.

Raportare externă

Raportarea externă este un aspect-cheie al observării alegerilor. Aceasta constituie o evidență publică a ceea ce a fost observat, analizat și recomandat în cadrul unor alegeri specifice și servește drept referință pentru activitatea viitoare. Ca principiu general, toate rapoartele externe sunt publice. Cu toate acestea, o organizație poate întârzia publicarea unor rapoarte externe, în special, rapoarte despre incidente, care sunt inițial comunicate autorităților electorale în scopul rezolvării rapide sau pentru a atenua problema identificată. Există diferite tipuri de rapoarte externe care diferă în domeniul lor de aplicare, concentrarea analitică, nivelul de detaliere a recomandărilor și canalele de comunicare.

Rapoarte despre incidente externe

Ca și în cazul rapoartelor privind incidentele interne, aceste rapoarte servesc pentru a sublinia evenimente problematice urgente și importante. În cazul în care situația permite acest lucru, se poate recomanda să se comunice aceste rapoarte mai întâi autorităților electorale, pentru a le da posibilitatea de a rectifica problema. În caz contrar, organizațiile ar putea avea în vedere să prezinte aceste rapoarte prin diferite canale de comunicare.

Rapoarte intermediare

Acestea sunt rapoarte periodice care urmează, de obicei, repere majore în procesul electoral - cum ar fi sfârșitul procesului de înregistrare a alegătorilor, încheierea procedurilor de candidatură, începutul/sfârșitul campaniei electorale etc. - sau sunt emise în mod regulat înainte de ziua alegerilor. Acestea sunt analitice și ar putea include recomandări către părțile interesate pentru fazele viitoare ale procesului electoral.

Declarații

Acestea sunt anunțuri publice scurte și concentrate, concepute pentru a atrage cât mai mult atenția publică asupra unor evoluții specifice. Ele pot avertiza publicul cu privire la orice eveniment critic, apel la acțiune specifică sau pot prezenta sprijin pentru anumite acțiuni de către autoritățile electorale sau alte părți interesate. Exemple de astfel de declarații includ

apeluri către partidele politice de a respecta tăcerea electorală sau apeluri către autoritățile electorale de a publica detalii cu privire la rezultatele secțiilor de votare.

Declarații cu privire la constatările preliminare și rapoarte finale

Acestea sunt rapoarte cuprinzătoare publicate imediat după ziua alegerilor sau la sfârșitul întregului proces electoral. Ele includ o descriere a metodologiei de observare, principalele constatări, cu o analiză și concluzii ulterioare, precum și recomandări pentru îmbunătățirea organizării viitoare a procesului electoral.

Figura 2: Tabel de raportare internă/externă

Raportare internă	PUBLICUL-ȚINTĂ Personal
	TRANSPARENȚĂ Confidențial
	METODOLOGIE Raportare factuală
	CALENDAR Aproape continuu
Raportare externă	PUBLICUL-ȚINTĂ Părți interesate
	TRANSPARENȚĂ Public
	METODOLOGIE Analiză
	CALENDAR Periodic sau unic
Internal reporting	AUDIENCE staff
	TRANSPARENCY confidential
	METHODOLOGY fact-reporting
	SCHEDULE near-continuous
External reporting	AUDIENCE stakeholders
	TRANSPARENCY public
	METHODOLOGY analysis
	SCHEDULE periodical or single

Sursa: www.isfed.ge

Capitolul 2

Planificare și observare din perspectiva raportării

Observarea alegerilor este unul dintre cele mai puternice instrumente care pot fi utilizate de către organizațiile societății civile pentru a îmbunătăți calitatea procesului electoral. În ultimii ani, observarea alegerilor interne de către OSC-uri a ajuns la un nivel din ce în ce mai profesional. Adesea, ele sunt capabile să se concentreze asupra întregului ciclu electoral. Presupunând că observarea alegerilor interne se bazează pe o metodologie bine stabilită, realizată profesional și cu bună-credință și dăruire pentru interesul public, și pusă în aplicare de către o organizație independentă, imparțială, care își asumă întreaga responsabilitate pentru activitatea sa, observarea poate genera beneficii concrete pentru îmbunătățirea unui proces electoral și contribuie la dezvoltarea democratică în general.

Este important pentru fiecare OSC implicată în observarea alegerilor interne să efectueze o evaluare a nevoilor cu mult timp înainte de ziua alegerilor pentru a stabili obiectivele, domeniul de aplicare și calendarul activității sale de observare. Alte elemente de pregătire din punctul de vedere al raportării ar trebui să includă evaluarea capacităților organizației, inclusiv resursele umane și financiare, care ar trebui să fie reflectate într-un plan de lucru. Un astfel de plan este o matrice logică și operațională a activităților secvențiale care, dacă vor fi implementate în domeniul de aplicare identificat și ținând cont de obiectivele de observare a alegerilor interne, ar permite o activitate fără probleme și elaborarea de rapoarte externe și interne prompte. Planul de lucru poate include sau poate fi completat de planuri de formare și de comunicare. Ambele sunt importante pentru o pregătire reușită a observării alegerilor interne.

2.1. DOMENIUL DE APLICARE AL OBSERVĂRII ALEGERILOR LA NIVEL INTERN

Fiecare observare a alegerilor la nivel intern ar trebui să aibă un domeniu de aplicare clar definit.

Misiunile internaționale de observare a alegerilor vizează multe aspecte, folosind o metodologie unitară, de la analiza cadrului juridic, observarea pregătirii alegerilor până la desfășurarea votării în ziua alegerilor și soluționarea disputelor electorale. Cu toate acestea, deoarece folosesc o metodologie unitară, este posibil ca astfel de misiuni de observare internațională a alegerilor să nu fie întotdeauna cel mai în măsură să abordeze problemele specifice dintr-o anumită țară - este posibil ca acestea să nu aibă suficient timp sau expertiză sau să fie supuse altor limitări.

Acțiunile de observare internă a alegerilor au diferite domenii de aplicare. Organizațiile societății civile mari și cu experiență sau coalițiile de OSC-uri, care pot asigura suficienți observatori, pot opta pentru o observare în întreaga țară și pe parcursul întregului ciclu electoral. Cu toate acestea, multe OSC-uri mai degrabă concep proiecte care să se axeze pe aspecte specifice ale alegerilor. Prin urmare, acestea pot să limiteze domeniul de aplicare al activităților lor de observare și să adopte metodologii specifice pentru a-și îndeplini obiectivele. Pentru a concentra observația în mod corespunzător, organizația poate selecta o problemă care trebuie observată, pe baza unei evaluări a necesităților, la fel ca în exemplele de mai jos:

- ▶ În cazul în care rapoartele de observare anterioare, rapoartele mass-mediei sau opinii ale experților indică faptul că procesul de votare în ziua alegerilor este curat, dar că lista electorală este manipulată, este mai potrivit să se utilizeze resursele limitate pentru observarea alegerilor interne pentru a controla procesele de înregistrare ale alegătorilor și de compilare a listelor electorale.
- ▶ În cazul în care experiența anterioară, practica electorală (inexistența votului poștal, prin reprezentant sau a votului electronic) sau un tip specific de alegeri (alegeri locale, regionale) relevă faptul că alegătorii care locuiesc de facto în străinătate, dar au drept de vot constituie o preocupare legată de fraudă electorală, o astfel de situație ar putea necesita mai multă atenție la observarea desfășurării zilei alegerilor, inclusiv observarea procedurilor sale specifice.
- ▶ În cazul în care observarea alegerilor interne are scopul de a stabili dacă părțile raportează cheltuielile de campanie electorală în mod corect, observatorii vor trebui să monitorizeze anumite categorii de cheltuieli. Pentru a selecta acele categorii, organizația trebuie să stabilească principalele forme de campanie electorală în țară – ceea ce poate varia foarte mult în funcție de sistemul politic.
- ▶ În cazul în care există preocupări majore în utilizarea abuzivă a resurselor publice (administrative) de către forțe politice în funcție în scopuri electorale, este important să selecționezi care tipuri de resurse publice ar trebui să fie direcționate pentru monitorizare - de exemplu, resurse media, angajați publici, vehicule, infrastructura de voce etc.

Ar trebui să se efectueze o evaluare a nevoilor prin strângerea de informații privind cadrul juridic și instituțional existent, rapoarte sau documente oficiale privind zona în cauză (de exemplu, rapoartele întocmite de către Comisia Electorală Centrală), publicații existente și studii privind zona în cauză (de exemplu, lucrări academice, analize efectuate de către OSC-uri, misiuni de observare anterioare), informații publicate în mass-media, precum și interviuri cu părțile interesate relevante (cum ar fi oficiali electorali, politicieni, experți universitari, activiști ai societății civile, jurnaliști etc.)

Atunci când pregătește o evaluare a nevoilor, o OSC ar trebui să ia în considerare tipul de alegeri, deoarece acest lucru poate avea un impact critic asupra metodologiei de observare a alegerilor. Diferite abordări pot fi necesare, în funcție de tipul alegerilor, dacă sunt prezidențiale, parlamentare, locale sau sunt un referendum național.

Odată finalizată, o evaluare a nevoilor ar trebui să identifice domeniile de interes pe care le va viza observarea alegerilor. Evaluarea ar trebui să joace un rol important în modelarea obiectivelor specifice ale proiectului de observare a alegerilor interne.

2.2. OBIECTIVELE OBSERVĂRII ALEGERILOR LA NIVEL INTERN

În primul rând, un proiect de observare ar trebui să aibă obiective clar stabilite. Acesta poate influența pozitiv punerea în aplicare a tuturor componentelor proiectului, inclusiv organizarea raportării, distribuirea sarcinilor, stabilirea și respectarea termenelor etc. În cazul în care se adoptă o astfel de abordare strategică internă pentru planificarea unui proiect de observare, acesta are șanse bune să devină o operațiune condusă în mod profesionist.

Există mai mulți factori care influențează alegerea obiectivelor pentru un proiect de observare. Aceștia se referă la aspectele interne ale organizației, precum și la mediul extern. Pe plan intern, la stabilirea obiectivelor, organizațiile ar trebui să vadă modul în care acestea sunt legate și/sau aliniate cu obiectivul strategic al organizației. Alegerea obiectivelor va depinde și de resursele umane și financiare disponibile. O expertiză prealabilă în observarea alegerilor poate fi, de asemenea, un element important în această etapă importantă de dezvoltare a unui proiect de observare.

Pe plan extern, OSC-urile trebuie să ia în considerare mediul politic și/sau juridic în ansamblu. De multe ori, o astfel de evaluare le permite acestora să determine cele mai relevante și importante obiective pentru un proiect concret de observare. În plus, ar putea fi explorate oportunități pentru crearea unei coaliții cu alte organizații. Cu toate acestea, o organizație care se angajează într-o astfel de cooperare ar trebui să fie conștientă de faptul că un proiect comun de multe ori duce la o extindere a obiectivelor generale ale observării alegerilor interne.

În cele din urmă, interesul observării internaționale a alegerilor ar putea influența obiectivele organizațiilor societății civile implicate în activități de observare internă a alegerilor.

În funcție de aceștia și de alți factori, OSC-urile pot defini obiectivele pentru observarea internă a alegerilor de către acestea, de la asigurarea integrității procesului electoral la promovarea reformei electorale sau o anumită problemă. Ele se pot concentra pe o gamă largă de obiective sau pot limita observarea lor la doar unul sau două obiective. Printre posibilele obiective se pot include următoarele:

- *Asigurarea unei opinii în cunoștință de cauză, independente, imparțiale asupra procesului electoral:*

O organizație civilă de observare a alegerilor elaborează rapoarte publice și declarații imparțiale, bazate pe dovezi care sunt distribuite pe scară largă în rândul actorilor electorali cheie cu scopul de a furniza informații cu privire la constatări pozitive și deficiențele procesului electoral.

- *Promovarea transparenței în procesul electoral și asigurarea integrității acestuia:*

Obiectivul este de a contribui la creșterea încrederii în procesul electoral, de a spori responsabilitatea alegerilor, precum și acceptarea de către candidați a rezultatelor. Cu toate acestea, este nevoie de precauție atunci când se selectează acest obiectiv în anumite contexte, în cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile de bază pentru alegeri autentice. În orice situație dată, simpla prezență a observatorilor în secțiile de votare nu trebuie privită ca o legitimare sau adăugare de credibilitate unui proces electoral.

- *Descurajarea fraudei electorale și reducerea nivelului de manipulare sau de violență legată de alegeri:*

OSC-urile care efectuează observarea internă a alegerilor, prin simpla lor prezență în secțiile de votare sau în alte contexte legate de alegeri, pot descuraja potențialele per-

soane care încalcă legea și procedurile electorale. Din această perspectivă, astfel de activități de observare pot fi privite ca o măsură de prevenire pentru a descuraja o posibilă manipulare a alegerilor.

- *Analiza deficiențelor procesului electoral și prezentarea recomandărilor pentru reformă:* Observarea echidistantă a procesului electoral și emiterea de recomandări concrete pot conduce la îmbunătățirea legislației electorale naționale și a practicii electorale, precum și la punerea bazelor pentru o reformă mai complexă a sistemului electoral.
- *Promovarea și protecția drepturilor universale ale omului, în special, a drepturilor civile și politice:* Observarea ținută a alegerilor poate preveni încălcări ale drepturilor omului și ale obligațiilor internaționale recunoscute pentru alegeri (dreptul și posibilitatea de a participa la afacerile publice, de a vota, de a fi ales, libertatea de a nu fi discriminat și egalitate pentru toți cetățenii, libertatea de exprimare, de întrunire și de asociere, dreptul la o cale de atac efectivă etc.).
- *Evaluarea conformității alegerilor cu legislația națională și standardele internaționale:* De regulă, organizațiile de observare a alegerilor evaluează alegerile în raport cu legislația națională și tot mai mult în raport cu standardele internaționale pentru a evalua nivelul de democrație, respectarea statului de drept, a libertăților fundamentale și a drepturilor omului.

2.3. PLAN DE LUCRU COERENT ȘI REALIST, BAZAT PE CAPACITĂȚILE ORGANIZAȚIEI

Observarea alegerilor reprezintă un angajament complex, care impune dedicare, cunoștințe profesionale și resurse umane și financiare bine organizate. Această parte oferă un rezumat al activităților care ar trebui să fie luate în considerare atunci când se pregătește organizarea și desfășurarea monitorizării interne. Valorificarea la maxim a unei capacități organizaționale adesea foarte limitată este, deseori, crucială pentru succesul observării interne a alegerilor. Un plan de lucru realist care se potrivește cu domeniul de aplicare și obiectivele de monitorizare a alegerilor interne, susținut de resurse umane atent selectate și sprijinit de resurse financiare suficiente și oportune, permite o punere în aplicare armonioasă, coordonată și eficientă a unei observări interne a alegerilor, inclusiv respectarea termenelor stricte pentru raportarea internă și externă.

Planul de lucru

Ca un prim pas, OSC-urile care derulează o observare internă a alegerilor ar trebui să pregătească un plan de lucru. Procesul de pregătire al unui astfel de plan ar trebui să includă dezvoltarea unei liste de activități, un calendar de implementare și rezultatele măsurabile sugerate. Este util să se revizuiască planul de lucru în raport cu obiectivele și domeniul de aplicare al observării, deoarece acest lucru va contribui la excluderea activităților care nu sunt direct legate de realizarea obiectivelor sau a acelor care nu sunt în domeniul de aplicare al observării. Un bun plan de lucru arată că activitățile și rezultatele finale corespund strict obiectivelor observării. Cu alte cuvinte, planul este, de fapt, o strategie pentru a realiza obiectivele de observare și descrie mijloacele prin care acestea sunt respectate. Planul ar trebui să fie stabil și, totuși, să fie destul de flexibil pentru a fi adaptabil oricăror situații neașteptate care ar putea apărea de-a lungul desfășurării activităților.

În general, este o idee bună să se specifice componentele majore ale planului în scris, astfel încât toți cei implicați în punerea în aplicare a observării să cunoască planul. Mai mult decât atât, este util ca acesta să fie publicat, deoarece servește principiului transparenței. De asemenea, o bună practică este aceea de a realiza alte documente ale publicului de observare, cel puțin, sub formă de rezumat, care să includă obiectivele, domeniul de aplicare, principiile directe (cod de conduită), precum și alte informații relevante cu privire la proiect.

Monitorizarea alegerilor necesită o planificare și o organizare precisă, astfel încât să se îndeplinească numeroase termene. Ca atare, un calendar detaliat care identifică datele și perioadele de timp în care vor avea loc cele mai multe evenimente semnificative legate de alegeri este o mișcare recomandată. Calendarul oferă un ajutor vizual, dar, în principal, ajută pentru a determina ce activități ar trebui să aibă loc, ce fel de personal și resurse financiare vor fi disponibile și ce pregătiri logistice sunt necesare.

Resursele umane

Este recomandabil să se dezvolte o politică de recrutare care abordează toate problemele și procedurile legate de resursele umane în detaliu. Politica ar trebui să prevadă în mod clar nevoile observării și să includă un tabel cu toate posturile. În funcție de domeniul de aplicare și de obiectivele de observare internă a alegerilor, pot fi necesare următoarele poziții și condiții:

- ▶ numărul și rolurile membrilor Echipei centrale (EC);
- ▶ numărul de observatori pe termen lung;
- ▶ numărul de observatori pe termen scurt;
- ▶ numărul de asistenți ai echipei centrale, ai OTL-urilor și ai OTS-urilor;
- ▶ ceilalți membri ai personalului (contabili, traducători, IT și suport tehnic, șoferi etc.);
- ▶ condiții de remunerare (intervale de salarizare, inclusiv prime bazate pe performanță).

Termenele-limită pentru angajarea personalului ar trebui să fie stabilite într-un plan de lucru și în legătură cu calendarul. Proiectarea dinainte a unui astfel de plan, cu acordarea unei atenții cuvenite domeniului de aplicare și obiectivului unui proiect de observare internă a alegerilor, vă permite să stabiliți, să păstrați și să reziliați contractele în funcție de nevoile de observare, având ca rezultat o mai bună utilizare a resurselor umane.

Atunci când se recrutează și se lucrează la observarea internă a alegerilor, este important să se asigure că nu există personal sau voluntari implicați în observare care au un conflict de interese (de exemplu, care activează ca membri ai unei comisii electorale, care dețin o poziție de conducere executivă într-un partid politic sau care s-au înregistrat în calitate de candidați). Când se recrutează personal și observatori, OSC-urile ar trebui să încerce, pe cât posibil, să asigure un echilibru în ceea ce privește sexul, vârsta, etnia și nivelul lingvistic. Angajarea de observatori în regim de voluntariat poate reduce în mod semnificativ costurile de aplicare, dar, în acest caz, ar trebui să se pună accent pe formarea în conformitate cu standardele internaționale. Tot personalul trebuie să își asume un angajament în ceea ce privește promovarea drepturilor omului și înțelegerea nevoilor celor care pot suferi o discriminare (de exemplu, femeile, minoritățile religioase și etnice, persoanele cu dizabilități).

Resurse financiare

Un aspect la fel de important al planificării observării este partea financiară a operațiunii. Bugetul ar trebui să selecteze din nou cu exactitate amploarea observării și să ia în considerare următoarele categorii:

- ▶ închirierea de birouri și utilități;
- ▶ echipamente de birou și întreținerea acestora;
- ▶ produse de papetărie;
- ▶ remunerarea observatorilor (inclusiv taxele și indemnizațiile);
- ▶ remunerarea echipei centrale (inclusiv taxele și indemnizațiile);
- ▶ comunicări și corespondență poștală;
- ▶ cheltuieli de călătorie (rambursarea costurilor personalului de observare și ale voluntarilor);
- ▶ servicii contractuale (contabili, traducători, formatori, alți consultanți);
- ▶ alte costuri directe (imprimare/copiere, costurile legate de evenimente).

Bugetul ar trebui să acopere toate cerințele și să aibă o cantitate suficientă rezervată pentru situații neprevăzute. Donatorii se așteaptă ca bugetul să fie justificat în mod strict de propunerea de observare. În plus, acestea necesită, de obicei, rapoarte financiare periodice (lunare/trimestriale sau la alte intervale regulate de timp). În mod normal, există diverse surse comune de finanțare, disponibile pentru grupurile de observare interne, cum ar fi următoarele:

- ▶ contribuțiile de la persoane fizice și întreprinderi prospere;
- ▶ donații de materiale și servicii de la întreprinderi și persoane fizice (contribuții în natură);
- ▶ cotizațiile membrilor;
- ▶ veniturile din vânzarea produselor proprii, publicații și articole de vizibilitate ale organizației (tricouri, magneți, ecusoane, postere etc.);
- ▶ subvenții de la donatorii internaționali sau interni interesați în sprijinirea proceselor democratice.

Potențialii donatori ar putea include instituțiile inter-guvernamentale precum Comisia Europeană, ambasadere străine în țara OSC, agențiile de dezvoltare și cooperare tehnică, OSC-uri și fundații internaționale, precum și parteneri sau instituții locale relevante (de exemplu, Comisia Electorală Centrală). Solicitarea de fonduri pentru observare este desul de des realizată sub constrângeri de timp, care ar putea duce la mai multe provocări, inclusiv la situații în care bugetul real de observare poate suporta un deficit de numerar sau finanțare insuficientă.

Credibilitatea observării poate fi în pericol în cazul în care se obțin fondurile de la guvern, partide politice sau alte părți interesate, direct implicate din punct de vedere electoral. Din acest motiv, multe OSC-uri evită obținerea de fonduri pentru activitățile lor de la astfel de potențiali donatori. În cazurile în care se primește o astfel de finanțare, aceasta ar trebui să fie recunoscută în mod corespunzător pentru a evita acuzații de partizanat sau de favorizare. O percepție de partizanat este, de obicei, limitată sau depășită prin implementarea corectă a planului de lucru bazat pe imparțialitate, obiectivitate, profesionalism și transparență.

2.4. PLAN DE FORMARE CU PRIVIRE LA RAPORTARE

Manualul include trei secțiuni cu privire la aspectele formării, toate punând accentul pe nevoile de formare ale echipei de bază: cea actuală, care își propune să ofere o imagine de ansamblu, o secțiune în interiorul capitolului de raportare internă (a se vedea capitolul 3.4) și o alta privind raportarea externă (a se vedea capitolul 4.1).

Această primă secțiune prezintă câteva caracteristici generale pe care OSC-urile ar trebui să le ia în considerare pentru a dezvolta un program de formare bun. Aceasta abordează problemele de proiectare a unui plan de formare generic privind raportarea, folosind o abordare strategică, care are ca scop realizarea de obiective pe termen mediu și lung. De asemenea, intenționează să acționeze ca un cadru în care trebuie să fie luate decizii ulterioare privind formarea dintr-o perspectivă pe termen scurt. De exemplu, selectarea unei metode adecvate este esențială pentru reușita unei anumite activități de formare, dar o astfel de decizie trebuie să fie încadrată și justificată în cadrul unei strategii mai ample. Celelalte două secțiuni tratează nevoile, abordările și metodele specifice de instruire.

Evaluarea inițială

În cazul în care o organizație de observare internă a alegerilor a realizat o formare legată de observarea alegerilor în trecut, această experiență ar trebui să fie reevaluată prin prisma modului în care ea a contribuit la succesul sau eșecul observării de la alegerile interne anterioare. O astfel de analiză retrospectivă ar trebui să fie cât mai amplă posibil. Aceasta ar trebui să includă perioade diferite (de exemplu, etape electorale și non-electorale) și să se concentreze pe detectarea punctelor tari câștigate în ansamblu sau pe repetarea deficiențelor.

În pofida eventualei prezențe a unor noi factori (de exemplu, obiective, domeniu de aplicare sau de personal noi), care par să solicite un nou aranjament de formare, orice observare a alegerilor interne ar trebui să țină cont de ceea ce s-a realizat în trecut. Repetarea greșelilor este un lucru foarte frecvent, dar punerea în aplicare a lecțiilor învățate este, de asemenea, posibilă.

Foaie de parcurs pentru o viziune strategică

În baza constatărilor acestei evaluări inițiale, o foaie de parcurs clară este esențială pentru noi proiecte. În ciuda diferențelor care există între țări, o greșeală frecventă constă în adoptarea deciziilor ținând cont doar de provocările imediate. Calendarul electoral poate fi extrem de riguros pentru OSC-uri și le poate impune acestora să organizeze sesiuni de formare în timp scurt, dar un plan strategic (o foaie de parcurs pe termen mediu și/sau pe termen lung) este singura modalitate de a îmbunătăți calitatea generală a formării. În caz contrar, activitățile de formare nu ar avea niciodată o direcție strategică: ele ar fi doar reacții sau chiar improvizații pentru a răspunde nevoilor pe termen scurt.

O foaie de parcurs ar trebui să includă elemente diferite și, ținând cont de importanța lor, următoarele puncte scot în evidență unele dintre acestea.

Configurarea actorilor electorali

Configurarea părților electorale interesate este întotdeauna o componentă esențială a oricărei planificări strategice. Formarea în materie electorală implică un număr de persoane care își asumă diferite roluri. În timp ce fiecare dintre acestea are propria sferă de responsabilități,

sarcinile lor creează interconexiuni care trebuie să fie evaluate în mod corespunzător, cu scopul de a stabili un plan de strategie pentru formare. O cartografiere a actorilor va clarifica cine ce face pe parcursul întregului ciclu electoral și, având în vedere această imagine, va identifica ce metodologie de formare este necesară în fiecare caz și care are cel mai bun profil pentru desfășurarea formării. Este deosebit de important ca formarea de formatori (FF) să fie concepută în mod corespunzător și pusă în aplicare, deoarece reprezintă o metodă esențială pentru garantarea calității formării în cascadă (de obicei, sub constrângeri de timp și cu scopul de a ajunge la întreg personalul de observare a alegerilor interne și la observatori) și, astfel, o strategie de formare armonioasă pentru toți cei implicați.

Indicatori/calitate și evaluarea impactului/răspunderii

Activitățile de formare vizează să transfere anumite informații sau un set de abilități către personalul de observare a alegerilor interne și observatori, presupunând că acest lucru în sine va genera un rezultat pozitiv. În timp ce o astfel de abordare ar putea fi justificată în anumite situații critice, ea ar trebui să fie, în mod normal, evitată. A avea în vedere unele elemente slabe ale organizației reprezintă un punct de plecare util pentru proiectarea și realizarea de activități de formare.

Bunele practici constau în stabilirea unor obiective și indicatori permanenți de calitate în cadrul planului de formare strategică pentru organizație. În cazul în care se utilizează indicatori, în timp, aceștia pot genera date care oferă îndrumări cu privire la eficiența reală a programelor de formare și, astfel, vor fi identificate cu ușurință oportunități de îmbunătățire. Mai mult decât atât, responsabilitatea este, de asemenea, direct legată de acești indicatori. Inițiativele reușite și experiențele negative vor fi evidențiate, ceea ce face ca deciziile de management privind performanța personalului să fie mai mult bazate pe dovezi.

Familiarizarea cu cadrul organizatoric

Un cadru instituțional echilibrat și proactiv este, de asemenea, o condiție obligatorie pentru un program de formare bun. Nu există niciun model perfect, deoarece fiecare țară și fiecare organizație a societății civile își are propriul profil. În termeni generali, orice revizuire organizațională care poate fi prezentată la activitățile de formare poate fi un supliment util pentru formarea în probleme fundamentale. Această componentă a formării poate include discuții despre: statutul juridic al OSC-urilor, structura internă, rolul donatorilor externi, ceea ce poate afecta independența organizației, legături (in)formale cu alte OSC-uri naționale și internaționale și așa mai departe.

Modul de implementare: resurse umane și materiale/mijloace TIC/ materiale de instruire

Bunele intenții ar putea fi asociate cu ipoteze nerealiste și, astfel, activitățile de formare se vor confrunta cu obstacole practice dificile pentru punerea în aplicare corespunzătoare. Dincolo de constrângerile financiare normale, factorii umani pot fi mult mai dificil de abordat. Componenta unui personal central al unei OSC poate determina ca un număr insuficient de formatori calificați sau personal cu experiență să-i instruiască pe nou-veniți și pe observatori. Aceștia ar putea fi, de asemenea, ocupați cu alte sarcini operaționale, ceea ce le-ar limita investițiile în pregătirea activităților de formare și în punerea în aplicare a acestora. O opți-

une este aceea de a externaliza astfel de activități altor organizații sau de a angaja personal temporar pentru a asigura o astfel de formare. Opțiunea este să se recurgă la programe FF care permit o cascadă rapidă a activităților de formare în lanțul de observare în aval.

Materialele de instruire, atât pe suport de hârtie și TIC, sunt instrumente esențiale pentru reușita formării și nu pot fi elaborate într-un termen scurt. O strategie generală ar trebui să identifice care tipuri de materiale sunt necesare și ce mijloace trebuie să fie utilizate și în ce etape. Acestea ar trebui să fie elaborate în prealabil și adaptate în funcție de nevoile de schimbare și de cerințe.

Bune practici/crearea de rețele

Chiar dacă există abordări diferite pentru observarea internă, unele provocări, situații și metode frecvente pot fi folosite ca o platformă comună de formare. Comunitatea electorală internațională este compusă dintr-o varietate de actori care pot fi extrem de utili pentru implementarea de către o OSC a observării alegerilor interne. Interacțiunea regulată cu comunitatea internațională ar permite adoptarea rapidă a unor bune practici, precum și unirea forțelor prin intermediul diverselor rețele de organizații de observare a alegerilor interne prin conceperea și ca urmare a unei strategii generale de formare.

2.5. PLAN DE COMUNICARE

Așa cum s-a discutat mai sus, observarea internă a alegerilor trebuie să fie ghidată prin planificarea și stabilirea unor obiective clare. Toate informațiile distribuite publicului extern ar trebui să reflecte obiectivele observării interne a alegerilor.

Stabilirea unor obiective clare include definirea de obiective pentru comunicarea externă, care, la rândul său, influențează modul în care o organizație își comunică rapoartele. În cadrul planului de comunicare mai larg pentru observarea internă a alegerilor, OSC-urile trebuie să decidă cum să distribuie informații prin rapoarte și modul de utilizare a conținutului acestor rapoarte pentru a se asigura că recomandările și constatările au un impact în perioada post-electorală.

Obiectivele și țintele de comunicare

Fiecare observare internă a alegerilor trebuie să desemneze o persoană (un purtător de cuvânt) sau o echipă responsabilă de comunicare, numită de multe ori birou de presă. Această persoană sau echipă desemnată ar trebui să fie responsabilă pentru identificarea nevoilor și a priorităților de comunicare și va elabora o strategie pentru a le rezolva.

Organizația ar putea decide să se concentreze doar pe distribuirea de informații sau să-și asume un rol mai activ în modelarea dezbaterii privind procesul electoral, de exemplu prin încurajarea mai multor cetățeni să participe la alegeri sau prin creșterea nivelului de încredere a cetățenilor în alegeri. Obiectivele care sunt mai specifice ar putea fi dezvoltate ca pași pentru atingerea obiectivelor mai ample. Ele vor avea un impact asupra activităților de raportare și asupra programului lor, după cum se reflectă în planul de raportare internă.

Segmentele de public vizate, de obicei, în timpul unei observări interne a alegerilor sunt: concurenții electorali (partide politice și candidați), organele electorale, alte grupuri ale societății

civile, mass-media locală și internațională, comunități diplomatice și alte organizații internaționale implicate în alegeri, alegătorii și funcționarii publici.

Diferite tipuri de mesaje vor facilita raportarea cu privire la constatări și vor avea un impact mai bun dacă mesajul este adaptat corect la nevoile tipului special de audiență. Echipa de comunicare trebuie să studieze dinainte prioritățile fiecărui grup în ceea ce privește informațiile legate de alegeri, momentul în care sunt pregătite să se dedice discuției cu privire la chestiuni electorale și să selecteze informațiile cele mai relevante pentru ei.

Metodele selectate pentru comunicare diferă în funcție de mesajul care urmează să fie transmis și de publicul-țintă. Este posibil ca organizația, în funcție de situațiile concrete, să fie nevoită să decidă dacă să utilizeze canale de informare tipărite, audiovizuale sau on-line, tradiționale sau mijloace noi. Aceste decizii vor depinde de o varietate de factori ce țin de termenele și resursele bugetare existente, personalul disponibil și expertiză.

Tipuri de audiență

Abordarea comunicării ar putea arăta diferit atunci când se discută constatările rezultate din observarea alegerilor și recomandările cu organele administrativ-electorale, comparativ cu o discuție privind reformele în cadrul societății civile. O organizație trebuie să păstreze diverse segmente de public informat cu privire la progresele înregistrate la observarea alegerilor interne și să fie pregătită să emită informații periodice, să distribuie materiale tipărite sau să posteze noutăți pe rețelele de socializare.

Relația cu organele administrativ-electorale este foarte importantă pentru toate etapele și componentele unui proiect de observare a alegerilor. Un dialog de cooperare permanent este necesar pentru colectarea de informații și poate fi important pentru promovarea agendei de reforme în viitor. Multe organizații de succes păstrează canale pentru comunicarea constructivă cu organele electorale-administrative, oferind actualizări cu privire la activitățile lor sau stabilind niște mecanisme de colaborare pentru proiecte de educare a alegătorilor, de exemplu.

Partidele politice sau reprezentanții lor în parlament sunt surse importante de informare pentru raportare. Comunicarea eficientă cu parlamentarii ar putea asigura, de asemenea, viitoarea cooperare în procesul de promovare a reformelor. Este utilă discutarea unor aspecte ale procesului electoral cu reprezentanții partidelor politice, crearea unor materiale de prezentare sau evenimente speciale pentru ei în timpul perioadei de observație, solicitarea de la aceștia de informații sau chiar de sprijin pentru problemele ridicate în rapoarte, fără a se pierde concentrarea pe menținerea imparțialității și a rolului de supraveghetor.

Reprezentanții comunității diplomatice și ai organizațiilor internaționale sunt interesați de rapoartele observatorilor interni și de schimburi periodice asupra mediului electoral în ansamblu. Organizațiile de observare internă ar putea folosi oportunitățile oferite de evenimentele organizate de grupuri internaționale pentru a promova prioritățile lor pentru reforme și a căuta finanțare pentru proiectele lor viitoare. Ele pot organiza, de asemenea, propriile prezentări pentru reprezentanții comunității diplomatice și ai organizațiilor internaționale.

Comunicarea cu alte organizații ale societății civile ar putea fi un bun canal pentru a promova dialogul cu privire la problemele identificate și pentru a crea coaliții pentru reforme.

În general, alegătorii, sau mai exact unele grupuri de alegători, ar putea deveni publicul-țintă pentru comunicare. De exemplu, informațiile selectate din rapoarte ar putea constitui baza pentru a încuraja discuțiile pe rețele de socializare și implicarea tinerilor alegători, pentru a promova aspecte care sunt importante pentru ei.

Ofițer de presă/purtător de cuvânt și biroul de presă

Pentru toate organizațiile de observare a alegerilor, se recomandă desemnarea unui purtător de cuvânt pentru comunicarea externă. Organizațiile mari au o echipă de comunicare sub îndrumarea unui ofițer de presă sau purtător de cuvânt. Echipa stabilește și menține contactele cu mass-media și alți subiecți interesați, adresează întrebări și moderează evenimentele de presă ale OSC-urilor. În țările mari, observarea internă a alegerilor poate presupune numirea unor purtători de cuvânt în regiuni, ceea ce poate facilita și accelera contactele cu mass-media pe teme regionale.

Organizațiile care activează la nivel național pe bază de personal și voluntari ar putea decide să deschidă un birou de presă sau centru media într-o locație centrală a capitalei. Aceasta ar putea fi folosită pentru conferințe de presă, conversații neoficiale și interviuri cu jurnaliști, formare pentru observatori, întâlniri cu politicieni și alegători. Ca o nouă instituție locală, locația ar trebui să fie anunțată prin intermediul mass-mediei, prin pliante distribuite sau prin intermediul rețelelor de socializare, în toate locurile în care se găsesc segmente de public-țintă (alături de site-ul organizației).

Echipa de comunicare sau purtătorul(ii) de cuvânt trebuie să acorde o atenție deosebită „perioadei fierbinți” din apropierea zilei alegerilor; adică, aproximativ o săptămână înainte și o săptămână după. Cel puțin, în această perioadă este recomandabil să se deschidă o cameră de presă. În funcție de resursele financiare și de personal disponibile, organizația ar putea închiria una până la două camere într-o locație centrală pentru a servi ca centru media. Spațiul de lucru gratuit pentru jurnaliști, accesul Wi-Fi și alte servicii de birou pot permite o mai bună interacțiune între personalul organizației de observare internă și jurnaliști în momentele cele mai importante. Personalul și voluntarii pot ajuta la organizarea unor evenimente de presă și pot sprijini producția rapoartelor externe. Traducerea conferințelor de presă ale organizației și a rapoartelor în limba engleză este necesară în cazul în care se vizează și mass-media internațională. Traducerea rapoartelor scrise în alte limbi poate fi, eventual, efectuată de către voluntari care trăiesc în străinătate. Diferitele servicii ale centrului media și un calendar al evenimentelor de presă în timpul săptămânii ar trebui să fie anunțate public, de exemplu, prin intermediul unui pliant sau al rețelelor de socializare (alături de site-ul organizației).

Cel puțin o persoană de la birou trebuie să fie responsabilă pentru asistența tehnică. Acest membru al personalului desemnat ar trebui să gestioneze conținutul site-ului OSC, să posteze informații pe rețele de socializare, să dezvolte și să mențină baza de date de distribuție electronică pentru distribuirea rapoartelor.

Poate fi util să se furnizeze o listă cu numere de telefon mobil ale purtătorilor de cuvânt regionali și să se întocmească o listă a secțiilor de votare interesante de care jurnaliștii ar putea întreba.

Cartografierea peisajului mediatic

Identificarea celor mai frecvent utilizate mijloace de comunicare în masă din țară este importantă pentru planificarea comunicării. În multe state membre ale Consiliului Europei, televiziunea joacă un rol semnificativ mai important decât ziarele, radioul și internetul. Aceasta

Înseamnă că organizațiile de observare internă ar trebui să găsească cele mai frecventate canale și programe, dar nu ar trebui să uite restul - în special, importanța în continuă creștere a spațiului on-line. Comunicarea prin intermediul internetului, în special, al rețelelor de socializare, nu ar trebui să fie subestimată.

În funcție de resursele și nevoile disponibile, OSC-urile ar putea încerca să ajungă la mass-media internațională. Prin urmare, OSC ar trebui să aibă o capacitate de a traduce cele mai relevante rapoarte în limba engleză. Este o bună practică de a asigura corectura rapoartelor în limba engleză de către vorbitori nativi. Corectitudinea limbii engleze arată profesionalismul OSC. Calitatea slabă a limbii engleze (sau a oricărei alte versiuni lingvistice prezentate oficial) ar putea diminua credibilitatea și aprecierea OSC ca o sursă valoroasă de informații legate de alegeri.

Ar trebui creată o listă a mass-mediei naționale și internaționale renumite în țară sau în întreaga lume. După finalizarea listei, aceasta trebuie să fie actualizată în mod regulat și ar trebui să aibă funcționalitatea care să permită distribuirea rapidă a raportului sau declarației. În special, în ziua alegerilor, accesul ușor și simpla manevrare a acestei baze de date este esențială pentru distribuirea cu succes a mesajelor. Manevrarea bazei de date ar trebui să fie testată de către ofițerul de presă și de alte persoane din birou.

Mass-media fără contacte personale nu este benefică. Persoanele responsabile de media ar trebui să facă un efort pentru a afla și a stabili contacte personale. E-mail-urile și mesajele scurte sunt instrumente valoroase doar în cazul în care destinatarul este cunoscut și invers.

Programul

Alegerile sunt procese lungi, dinamice, influențate de mulți factori. Din acest motiv, este imposibilă planificarea fiecărei interacțiuni media sau eveniment de presă. Cu toate acestea, organizația ar trebui să decidă cu privire la unele rapoarte-cheie în cursul diferitelor perioade ale ciclului electoral care ar trebui să fie prezentate mass-mediei la un moment dat. În consecință, pregătirea și publicarea fiecărui raport trebuie să fie însoțite de un termen limită. Deseori, rapoartele de observare a alegerilor și conferințele de presă urmează următorul program.

Perioada pre-electorală

- ▶ Comunicat de presă privind inițierea observării.
- ▶ Rapoarte speciale privind aspectele unice, cum ar fi derularea campaniei electorale, legislația și securitatea. În special, în timpul săptămânii dinaintea zilei alegerilor, conferințele de presă cu cele mai recente constatări vor atrage mass-media.
- ▶ Rapoartele periodice intermediare privind întreaga pregătire a alegerilor, nu mai târziu de la 7 până la 10 zile înainte de ziua alegerilor.

Ziua alegerilor

- ▶ Comunicat de presă cu privire la deschiderea votului.
- ▶ Comunicate de presă cu privire la rata prezenței la vot și votare în timpul zilei (după 12 p.m.) și înainte de închidere.
- ▶ Comunicat de presă în caz de observații deosebite.

Perioada post-electorală

- ▶ Declarația privind constatările preliminare și concluziile care evaluează întreaga perioadă monitorizată (imediat, la o zi sau două după ziua alegerilor).
- ▶ Raportul final cu evaluarea cuprinzătoare și detaliată, inclusiv recomandări cu privire la toate aspectele monitorizate ale procesului electoral (la circa două luni după alegeri).

Capitolul 3

Raportare internă

Acest capitol face referire la elementele-cheie ale raportării interne, incluzând următoarele etape: întocmirea planurilor de raportare internă; împărțirea sarcinilor în cadrul misiunii de observare internă a alegerilor (MOIA); elaborarea/adaptarea formularelor de raportare internă; instruirea observatorilor privind colectarea de informații din teren; procesarea informațiilor colectate de către observatori prin intermediul Echipei de rețea; analiza informațiilor de către Echipa centrală.

3.1. PLAN DE RAPORTARE INTERNĂ

Necesitatea întocmirii planului de raportare internă

Planul de raportare internă reprezintă o parte esențială a planului de lucru strategic global al organizației și are un rol crucial pentru monitorizarea cu succes a alegerilor: consolidează toate elementele importante într-un singur sistem și favorizează fiabilitatea, eficacitatea și eficiența. Planul de raportare internă este o „hartă”, care servește drept ghid privind raportarea internă pentru observatorii interni ai alegerilor, inclusiv membrii echipei centrale, observatorii pe termen lung și pe termen scurt.

Planul de raportare internă:

- ▶ crește probabilitatea de atingere a obiectivelor și a scopurilor organizaționale;
- ▶ promovează toate elementele de raportare internă pentru a lucra în mod eficient și în scopul susținerii reciproce;
- ▶ creează o rețea internă mai productivă și mai receptivă;
- ▶ pune la dispoziția membrilor echipei centrale, observatorilor pe termen lung și observatorilor pe termen scurt instrucțiuni clare și instrucțiuni detaliate pentru activitățile zilnice;
- ▶ permite schimbul de informații între membrii misiunii;
- ▶ îmbunătățește înțelegerea sarcinilor individuale și a răspunsurilor față de nevoile celorlalți;
- ▶ utilizează mijloace adecvate de comunicare și raportare internă;
- ▶ măsoară conformitatea activităților cu intervalele de timp și regulile determinate;
- ▶ reduce capacitatea de conflict prin reducerea ambiguității mesajelor;
- ▶ permite examinarea activității și oferă metodele de măsurare a succesului pe viitor;
- ▶ permite o performanță mai bună prin conectarea eforturilor individuale și de echipă într-un singur sistem unificat.

Elementele-cheie ale unui plan de raportare internă

O misiune de observare a alegerilor trebuie să aibă o structură bine dezvoltată de raportare internă, cu delimitarea clară a rolurilor și responsabilităților. Eficiența sa poate fi crescută prin:

- ▶ împărțirea corectă și înțeleaptă a sarcinilor în rândul membrilor misiunii;
- ▶ instrucțiuni clare și detaliate cu privire la sarcinile și responsabilitățile pentru fiecare grup/individ;
- ▶ canale productive și sigure de comunicare/raportare între membrii misiunii.

Calendarul raportării interne

Tabelul de mai jos prezintă un calendar indicativ al reperelor electorale importante și al activităților de observare. Calendarul se bazează pe alegerile cu un singur tur; în cazul în care sunt organizate două tururi, vor trebui incluse ajustări. Calendarul poate fi scurtat în cazul în care alegerile sunt organizate în termen scurt.

- Etapa pregătitoare (două până la trei luni înainte de ziua alegerilor):
  - ▶ selectarea experților (în special, în cazul în care grupul de observare internă intenționează să creeze o coaliție cu alți parteneri);
  - ▶ recrutarea observatorilor pe termen lung.
- Desfășurarea și etapa de observare pre-electorală (șase până la opt săptămâni înainte de ziua alegerilor):
  - ▶ anunțul public referitor la începutul observării alegerilor;
  - ▶ informare pentru observatorii pe termen lung (OTL);
  - ▶ detașarea OTL (patru până la cinci săptămâni);
  - ▶ observarea tuturor aspectelor procesului electoral;
  - ▶ emiterea raportului intermediar privind rezultatele pre-electorale;
  - ▶ recrutarea de observatori pe termen scurt (OTS);
  - ▶ recrutarea operatorilor de introducere de date;
  - ▶ informare pentru OTS;
  - ▶ acreditarea OTS;
  - ▶ recrutarea și formarea operatorilor de introducere de date.
- Observarea zilei alegerilor:
  - ▶ colectarea datelor de la observatori în conformitate cu formularele și perioadele stabilite;
  - ▶ declarații/comunicate de presă/conferințe de presă privind deschiderea și stabilirea secțiilor de votare, procesul de votare și de numărare a voturilor, prezența la vot a alegătorilor și incidentele observate;
  - ▶ conferință de presă privind rezultatele finale ale alegerilor.
- Raportarea și observarea post-electorală (de la sfârșitul zilei alegerilor până la trei săptămâni după data alegerilor):
  - ▶ emiterea declarației preliminare (ziua după data alegerilor).
  - ▶ ședința de raportare a OTS.

- ▶ observarea procesului post-electoral (centralizarea rezultatelor, anunțarea rezultatelor, contestații).
- ▶ ședința de raportare a OTL.
- ▶ publicarea raportului final (două până la trei săptămâni de la data alegerilor).

Exemplu de bună practică: calendarul zilei alegerilor

Organizația de observare a alegerilor trebuie să stabilească termenele activităților pentru toate etapele alegerilor, inclusiv: tipul de activitate, data / termenul-limită, locul de desfășurare și persoanele responsabile. Calendarul electoral al Comisiei Electorale Centrale (CEC) poate fi utilizat ca bază pentru a elabora calendarul. Calendarul CEC permite monitorizarea concordanței activităților cu evenimentele legate de alegeri. Experiența arată că unele activități - cum ar fi formarea, comunicarea PR, raportarea OTL, raportarea din ziua alegerilor - pot avea termene separate și mai detaliate. Mai jos este prezentat un extras din calendarul activităților din ziua alegerilor.

Calendarul poate fi întocmit în următoarele formate: foi de pontaj Excel, Microsoft Word și alte programe speciale. Calendarul Google este unul dintre cele mai populare și mai convenabile și este folosit de o mulțime de organizații pentru a stabili orare. Calendarul Google este disponibil gratuit pentru toată lumea și facilitează colectarea tuturor componentelor necesare într-un singur spațiu. Informațiile pot fi sortate, actualizate, partajate în rețea și trimise automat ca un memento pentru fiecare activitate.

Tabelul 1: ISFED Programul zilei alegerilor interne pentru alegerile locale din 2015

15 iunie (ziua alegerilor)		
Durata	Activitatea	Persoana responsabilă
06:30	Personalul din conducere sosește pentru a deschide centrul de date și pentru a seta computerele	Coordonatorul zilei alegerilor, Expertul TIC
06:30	Operatorii de date sosesc, semnează și iau micul dejun (pentru toți)	Expertul TIC
06:45	Operatorii de date sunt informați	Expertul TIC
06:45	OTS sosesc la secție	Coordonatorul zilei alegerilor, OTL
07:00	Secțiile de votare sunt deschise	CEC
07:15	Primul sms – textul de sosire	OTS
07:30-08:00	Monitorizarea datelor – Exportul de date, operatorii de date revin cu un telefon la OTS	Expertul TIC, Expert analist
08:00-08:30	Observatorii sunt înlocuiți, dacă este necesar	Coordonatorul zilei alegerilor, Expertul TIC, OTL Expertul TIC, OTL
08:00-10:00	Filmarea centrului de date	Asistentul PR
08:30	Al doilea SMS	OTS

15 iunie (ziua alegerilor)		
08:30-09:00	Monitorizarea datelor – Exportul de date, operatorii de date revin cu un telefon la OTS	Operatorii din ziua alegerilor Coordonator, Expert TIC
08:30-09:30	Analiza incidentelor (trimitere incidente cumulate până la 09:30)	Avocat
09:00	Directorul executiv sosește la centrul de date	Director executiv
09:00-09:30	Centralizarea paralelă a voturilor. Analiza centralizării paralelă a voturilor (CPV)	Expertul TIC, Expert analist
09:00-12:00	Operatorii iau pauză	Expertul TIC, Expert Asistent TIC
09:20-10:00	Declarație	Director PR, Director executiv
10:00-10:30	Traducerea declarației	Interpret
10:00-10:30	Proiectare/grafică	Proiectant, director PR
10:30-11:00	Trimiterea declarației pentru a fi tipărită la Centrul mediatic	Director PR, Asistentul PR
11:00	Conferința de presă la deschidere	Director executiv
11:00-11:30	Declarații trimise prin e-mail (ENG și GEO)	Director PR,
11:30-12:00	Postarea infograficii (Facebook, pagina web)	Director IT, Director PR,
12:10	Al treilea SMS	OTS
12:10-12:30	Monitorizarea datelor – Exportul de date, operatorii de date revin cu un telefon la OTS	Operatorii din ziua alegerilor Coordonator, Expert TIC
12:00-13:30	Analiza incidentelor (trimitere incidente cumulate până la 13:30)	Avocat
13:30-14:00	Declarație	Director executiv, Director PR,
13:00-17:00	Operatorii se separă pe ture	Expert Asistent TIC
14:00-14:30	Traducerea declarației	Interpret
14:30-15:00	Proiectare/grafică	Proiectant, director PR
14:30	Trimiterea declarației pentru a fi tipărită la Centrul mediatic	Director PR,
15:00	Conferință de presă privind prezența la vot la amiază	Director executiv

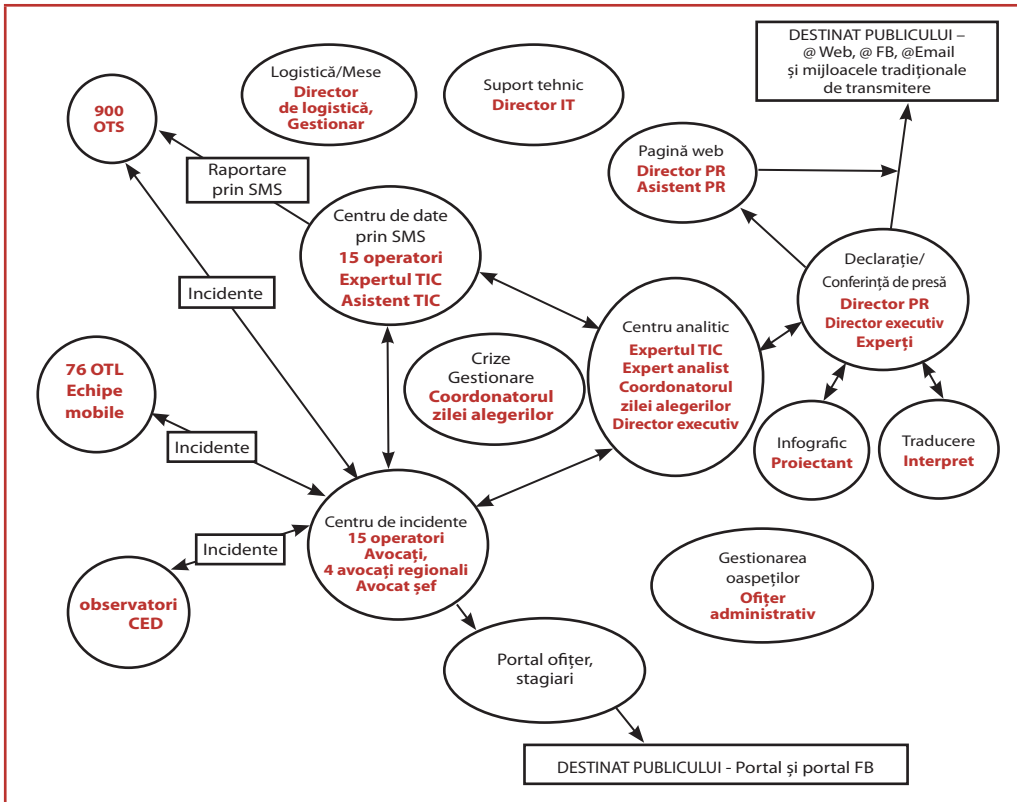
Sursa: www.isfed.ge

Mai jos regăsiți un exemplu de diagramă structurală, care prezintă structura de comunicare a unei misiuni de observare a alegerilor din ziua alegerilor. În general, structura de comunicare internă depinde de domeniul de observație, metodologia de monitorizare și resursele umane/financiare disponibile.

- ▶ Scopul și domeniul de aplicare al structurii misiunii de observare. În funcție de faptul dacă observația se concentrează asupra procesului electoral în ansamblu sau pe teme distincte (monitorizarea disputelor electorale, monitorizarea comportamentului mass-media, și așa mai departe), structura misiunii și structura sa de comunicare variază.

- ▶ În plus, structura de comunicare internă diferă în toate etapele alegerilor: în perioada pre-electorală, în ziua alegerilor și în etapa post-electorală.

Figura 3: Structura de comunicare internă în ziua alegerilor (Georgia)

Sursa: www.isfed.ge

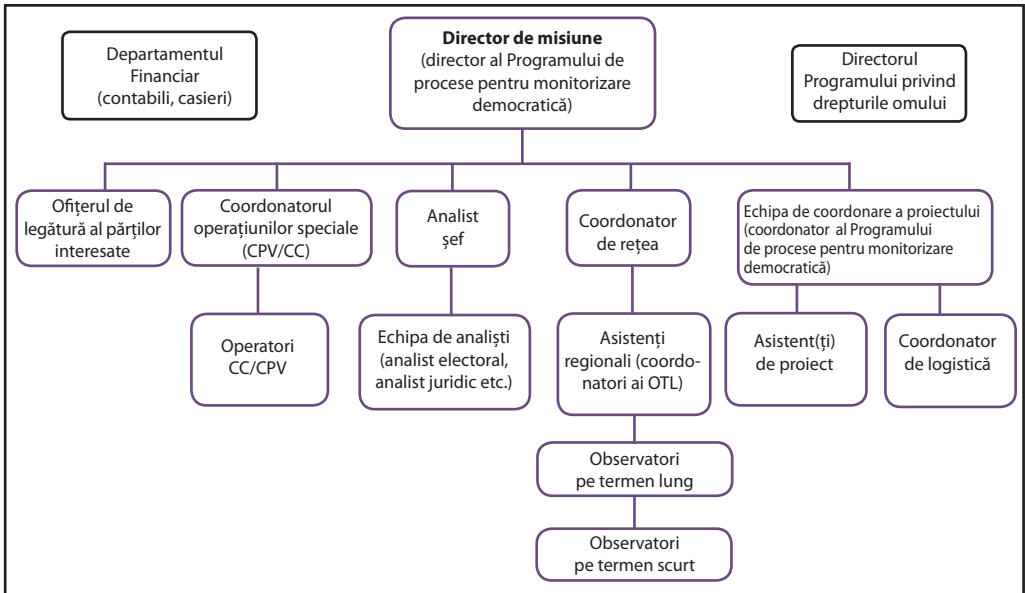
3.2. DEFINIREA ROLURILOR

Planificarea unei misiuni de observare a alegerilor include planificarea structurii echipei de observare a alegerilor. Structura și repartizarea sarcinilor specifice, sarcinilor și responsabilităților (de obicei, definite prin termeni de referință adaptați pentru fiecare analist/expert individual) depinde de domeniul de aplicare și obiectivele observației, resursele disponibile și experiența anterioară în observare. Indiferent de mărimea echipei și resursele disponibile, pentru a elabora rapoarte bune se impune următoarea împărțire a sarcinilor:

- ▶ o echipă centrală, cu un director de misiune și un director adjunct de misiune; analiști pentru elaborarea rapoartelor externe; un coordonator de rețea, care primește și verifică rapoartele interne;
- ▶ observatorii care colectează informațiile de pe teren.

Pentru a redacta rapoarte, fiecare dintre cele două unități trebuie să deruleze operațiuni specifice, și ambele unități trebuie să își coordoneze activitățile. Un exemplu al unei structuri de observare a alegerilor poate fi regăsit în tabelul de mai jos.

Figura 4: Structura de observare a alegerilor (Moldova)

Sursa: <https://promolex.md>

Echipe centrală

Echipele centrale coordonează întreaga misiune de observare a alegerilor; acestea decid asupra metodologiei de ansamblu, asigură o coordonare eficientă a activităților și a comunicării, conținutului și calendarului rapoartelor intermediare, declarațiilor și raportului final.

Structura echipei variază de la o organizație la alta. În mod normal, aceasta include directorul misiunii, directorul adjunct al misiunii și analiștii individuali/experti (analistul alegerilor, analist juridic, analist politic, analist media, ofițer de presă/purtător de cuvânt, expert de securitate și de rețea/coordonator OTL, expert în statistică). Pe lângă acești membri orientați spre conținut, există, de asemenea, membri operaționali ai echipei centrale (expert financiar/contabil, expert operațiuni/logistică și expert achiziții).

Echipele centrale asigură comunicarea regulată între membrii săi - de obicei, prin întâlniri periodice comune (de exemplu, întâlniri zilnice, de dimineață), care servesc, de asemenea, pentru distribuirea sarcinilor. Membrii individuali ai echipei centrale sunt responsabili pentru asigurarea comunicării pe verticală și transmiterea sarcinilor către membrii grupurilor de lucru ai acestora. În mod ideal, echipele centrale includ coordonatori/manageri care asigură fluxul de informație, astfel încât echipele centrale să rămână în permanență informată cu privire la activitățile și nevoile sale. Funcțiile-cheie din cadrul echipei centrale sunt următoarele.

Directorul misiunii:

- ▶ coordonează procesul global al emiterii rapoartelor;
- ▶ comunică cu Consiliul pentru a conveni cu privire la conținutul rapoartelor și declarațiilor;
- ▶ se implică în activități de relații publice pentru a promova rapoartele și declarațiile;
- ▶ aprobă rapoartele.

Directorul adjunct al misiunii:

- ▶ este principalul consilier politic și tehnic al directorului misiunii;
- ▶ se asigură că procedurile de raportare sunt respectate și că formularele de raportare sunt conforme cu situația;
- ▶ întocmește rapoarte intermediare, declarația preliminară și raportul final;
- ▶ coordonează pregătirea informării observatorilor, materialelor și formularelor;
- ▶ asigură planificarea operațională pentru detașarea OTL și acoperirea mediatică din ziua alegerii.

În general, directorul adjunct al misiunii întocmește declarația preliminară și alte rapoarte externe, pe baza contribuțiilor membrilor echipei centrale. Având în vedere termenele strânse - declarația preliminară, de obicei, este depusă a doua zi după alegeri, pregătirea acestor rapoarte reprezintă o sarcină dificilă, care necesită un proces structurat de elaborare, revizuire și finalizare. Pentru ca lucrurile să nu fie făcute în grabă, toate aceste rapoarte trebuie să fie elaborate cu mult înainte de publicarea lor. Directorul misiunii trebuie să acorde suficient timp pentru a revizui, de asemenea, proiectele. Astfel, termenele-limită trebuie să fie stabilite în mod corespunzător.

Analiștii

Analiștii sunt responsabili pentru evaluarea domeniilor lor respective (juridice, alegeri, politică, mass-media etc.), stabilite pe baza propriei analize la nivel național, precum și a informațiilor raportate de către observatorii din teren. Raportarea internă furnizată de observatorii din domeniu pe termen lung și pe termen scurt va fi un element-cheie pentru analiști în formularea principalelor rezultate, modele, concluzii și recomandări ale rapoartelor externe.

Șefii echipei centrale (HoM, DHom) sunt responsabili pentru distribuirea și adresarea oricăror întrebări care se suprapun și problemelor care nu se încadrează în termenii de referință predefiniți.

Coordonator de rețea

Coordonatorul de rețea este responsabil pentru păstrarea comunicării între echipa centrală și alte echipe ale misiunii cu observatorii din teren (OTL, OTS mobili, OTS). Coordonatorul poate fi asistat de mai mulți coordonatori regionali. Coordonatorul de rețea, împreună cu coordonatorii regionali de rețea (dacă sunt stabiliți), colectează și verifică rapoartele de observare ale OTL, OTS sau ale altor observatori din teren. Informațiile sunt canalizate în continuare către echipa centrală. Un coordonator de rețea:

- ▶ dezvoltă un sistem pentru a stoca și a procesa rapoartele periodice ale OTL și rapoartele despre incidente;
- ▶ contribuie la dezvoltarea de metode de formare și materiale pentru raportările efectuate de către OTL;
- ▶ coordonează cu OTL pentru a colecta și a procesa informațiile de la OTS;
- ▶ contribuie la elaborarea secțiunilor de rapoarte pe baza informațiilor din rapoartele OTL.

Expert în statistică

Expertul în statistică, împreună cu operatorii de introducere de date, colectează informații de la OTS în ziua alegerilor: evoluții, precum și date din protocoale. Toate informațiile sunt introduse în software-ul special în vederea procesării ulterioare. În cazul în care apar erori, operatorul apelează înapoi OTS pentru a verifica și a corecta informațiile. Programul software facilitează primirea de informații suficiente de la echipa centrală cu privire la numărarea rapidă a voturilor sau centralizarea paralelă a voturilor.

Avocații Centrului de incidente

Avocații Centrului de incidente pot constitui o unitate opțională în cadrul misiunii interne de observare, înființată, în special, pentru ziua alegerilor, pentru a primi informații cu privire la încălcările/neregulile observate de OTL, OTS, observatorii comisiilor electorale raionale (CER), pentru a introduce datele în baze de date și a oferi îndrumări cu privire la modul de a reacționa.

Observatorii pe termen lung

OTL reprezintă ochii și urechile unei misiuni de observare a alegerilor din regiune. Sarcina lor principală este de a colecta date diferite cu privire la procesele electorale și la campania electorală din zona lor de responsabilitate. OTL colectează datele privind rezultatele pre-electorale și post-electorale pe baza unei metodologii specifice de observare și utilizează diferite formulare de observare (formular standard OTL, formular de raportare a incidentelor, formulare tematice etc.). OTL trebuie să fie conștienți cu privire la importanța informațiilor pe care le colectează, să acorde atenție la detalii și să colecteze probe cu privire la faptele indicate în rapoarte.

Observatorii pe termen scurt

Observatorii pe termen scurt colectează date calitative și cantitative cu privire la procesele din ziua alegerilor în secțiile de votare. În funcție de metodologia de observare, OTS pot fi utilizați pentru a acoperi toate secțiile de votare sau un eșantion aleatoriu de secții de votare selectat. OTS rămân în secția de votare pe parcursul întregii zile de alegeri, pentru deschiderea secției de votare, procedura de vot, numărarea voturilor și centralizarea rezultatelor. Informațiile lor sunt transmise în următoarele moduri:

- ▶ echipe staționare (numărare rapidă/CPV, raportare prin SMS, raportare prin telefon) raportează direct centrului, prin apelare sau trimiterea de mesaje text sau prin completarea formularelor cu privire la incidente;
- ▶ echipele mobile raportează către OTL respectivi, care verifică, corectează, consolidează informațiile și le trimit la centru (către echipa centrală);
- ▶ observatorii de la nivelul superior al comisiilor electorale (CER) transmit informațiile către OTL și centrului de incidente cu privire la rezultatele și încălcările observate de aceștia în ziua alegerilor la nivelul CER.

Din ce în ce mai multe organizații folosesc tehnologia modernă și trimit informațiile direct către o bază de date, în cazul în care se derulează mai multe analize sofisticate. O mică echipă de analiză a datelor (de regulă, două sau trei persoane supravegheate de expertul în statistică) efectuează apoi o analiză a informațiilor și transmite analiza echipei centrale (directorul adjunct al misiunii, analistul alegerilor) pentru elaborarea secțiunii rapoartelor din ziua alegerii.

3.3. FORMULARE DE RAPORTARE

Există două tipuri de formulare de raportare internă: formulare de observare pe termen lung și formulare de observare pe termen scurt (a se vedea anexa 3). Ambele seturi de formulare sunt adaptate în mod special specificului țării. Ele sunt una dintre principalele surse de informare pentru echipa centrală, pe lângă informațiile colectate de către analiștii de la centru. Atunci când formularele sunt redactate sau revizuite, următoarele bune practici sunt recomandabile.

Redactarea timpurie a formularelor

Mulți observatori interni au dezvoltat deja forme de raportare internă care servesc scopului lor special de observare. Atunci când se apropie alegerile, aceștia trebuie să fie implicați în mod serios în revizuirea formularelor existente, pe baza experienței anterioare și a lecțiilor învățate; trebuie să ia în considerare aspectele asupra cărora doresc să se concentreze în raportarea lor. De asemenea, aceștia trebuie să aibă o idee clară cu privire la modul în care să se asigure că datele sunt în mod corespunzător și eficient prelucrate pentru întocmirea rapoartelor publice ale organizației de observare internă.

La început, echipa centrală trebuie să ia în considerare o serie de probleme și de provocări posibile în ceea ce privește raportarea. În timpul unei sesiuni de brainstorming, echipa centrală trebuie să determine ce situații ar putea apărea în timpul observației și cum ar putea fi raportate aceste situații. Scenariile trebuie identificate, împreună cu probabilitatea de apariție a acestora. Ulterior, echipa centrală trebuie să dezvolte noile formulare sau să revizuiască formularele de raportare existente, fără a exclude, astfel, posibilitatea ajustărilor lor într-o etapă ulterioară. Trebuie să se planifice sesiuni periodice de evaluare pentru a permite modificarea formularelor de raportare. În acest fel, organizația de observare internă este pregătită pentru a colecta informațiile în mod eficient.

Elementele-cheie ale fiecărui raport

Calitatea rapoartelor publice sau a declarațiilor depinde integral de calitatea întrebărilor pe care o misiune de observare a alegerilor le adresează în rapoartele sale interne. Trebuie acordată atenție metodelor de formulare a întrebărilor și de colectare, verificare și analiză a răspunsurilor.

Echipa centrală trebuie să investească timp suficient în elaborarea formularelor de raportare și a întrebărilor pe care OTL și OTS trebuie să le adreseze diferitelor părți interesate. În elaborarea formularelor, echipa centrală trebuie să se asigure că următoarele întrebări-cheie sunt întotdeauna adresate:

- ▶ Cine face să se întâmple diferite lucruri?
- ▶ Ce se întâmplă?

- ▶ Când se întâmplă?
- ▶ Unde se întâmplă?
- ▶ De ce se întâmplă?

Figura 5: Calitatea informațiilor

Sursa: <https://promolex.md>

Prin includerea acestor întrebări în formularele de raportare internă, se asigură faptul că observatorii acoperă cele mai multe aspecte-cheie ale evenimentelor.

Formularele de observare pe termen lung

În funcție de specificul țării, domeniul de aplicare, structura, resursele umane și financiare ale misiunii de observare a alegerilor, observarea alegerilor pe termen lung se pot baza pe două metode de colectare a datelor, care se completează reciproc: formularele de observare a alegerilor pe termen lung (formularele OTL) și colectarea de date la centru de către membrii echipei centrale.

Formularele observatorilor pe termen lung sunt principala sursă de informații cu privire la desfășurarea procesului electoral în regiune. Observatorii locali redactează următoarele formulare OTL:

- ▶ *Formularele standard de raportare ale OTL* colectează informații cantitative și calitative cu privire la toate aspectele legate de desfășurarea campaniei electorale. Formularele observatorilor pe termen lung pot, de asemenea, să se concentreze mai mult pe subiecte diferite în mod specific (finanțarea campaniilor, monitorizarea mass-media etc.), punându-se, astfel, un puternic accent pe problema respectivă și pe colectarea calitativă a informațiilor. Adesea, aceste formulare de raportare copiază structura rapoartelor intermediare pre-electorale, precum și declarația post-electorală și/sau rapoartele finale.
- ▶ *Formularele privind incidente ale OTL* furnizează informații imediate și detaliate cu privire la incidentele în domeniul de observare al OTL. Aceste formulare pot fi completate cu formularele de raportare a mișcărilor de stradă ale OTL, care pot fi utilizate în cazul unor evenimente deosebit de importante (de exemplu, o întrunire observată).

Conținutul formularelor OTL depinde de specificul țării, de structura organizației interne și de metodologia de monitorizare. Cu toate acestea, trebuie să fie luate în considerare următoarele aspecte în timpul redactării formularelor OTL.

Domeniul de aplicare al misiunii de observare a alegerilor

Formularele de raportare ale OTL trebuie să fie redactate în conformitate cu scopul general și domeniul de aplicare al misiunii de observare a alegerilor: structura rapoartelor externe copiază, practic, structura formularelor OTL. Chiar dacă organizația de observare se confruntă cu constrângeri umane și financiare, un minim de caracteristici ale proceselor electorale trebuie să fie incluse în formular, în scopul de a asigura o contribuție calitativă și coerentă pe termen lung pentru echipa centrală. În general, formularele OTL de raportare periodică vizează următoarele aspecte ale campaniei electorale:

- ▶ rolul administrației publice centrale și locale;
- ▶ activitatea administrației electorale;
- ▶ redactarea listelor electorale (aplicarea listelor electorale electronice), înregistrarea alegătorilor;
- ▶ conduita în timpul campaniei, inclusiv activitățile candidaților electorali;
- ▶ finanțarea campaniei;
- ▶ acoperirea media a campaniei electorale (în special, în mass-media regională);
- ▶ contestații și reclamații.

Verificarea și actualizarea formularelor

Înainte de a începe observarea alegerilor, echipa centrală trebuie să ia în considerare ajustarea metodologiei sale de observare. Cele mai multe organizații monitorizează alegerile prin urmărirea principalelor evenimente din cadrul campaniei, a calendarului electoral stabilit de autoritățile electorale și a candidaților electorali, și a altor părți interesate relevante. Unele organizații cu mai multă experiență au o abordare mai complexă prin angajarea de OTL care să viziteze fiecare localitate din zona lor de observare, asigurându-se, astfel, acoperirea tuturor actorilor electorali și rezultate reprezentative la nivel național.

Exemple de bune practici: prelucrarea avansată a formularelor de raportare

■ Ar putea fi aplicate și instrumente noi de raportare. În 2014, asociația Promo-LEX (Moldova) a digitalizat formularele sale de raportare a datelor de la OTL, a creat un software pentru colectarea datelor de la OTL și a asigurat fiecărui OTL o tabletă PC, internet 3G și un cont de e-mail. OTL au fost instruiți în plus cu privire la modul de utilizare a software-ului de raportare și a tabletelor PC.

■ În 2012, ISFED (Georgia) a dezvoltat un software special pentru a colecta date de la OTL. Programul a permis OTL să adauge informații direct în baza de date, care pot fi vizualizate de către membrii birourilor regionale și centrale. De asemenea, programul permite utilizatorilor săi să identifice în mod automat erorile și neconcordanțele, precum și să analizeze informațiile cantitative.

Informații detaliate

Pentru a obține informații complete, corecte și obiective, formularele OTL pot fi redactate în două moduri diferite:

1. Întrebările sunt formulate într-un mod foarte general, astfel încât OTL să poată fi flexibili în răspunsurile lor. În acest caz, OTL trebuie să fie bine instruiți în tehnica de raportare 5 „De ce?” (răspunzând la cele cinci întrebări: Cine? Ce? Când? Unde? De ce?).
2. Se elaborează formulare detaliate de raportare. În acest fel, echipa centrală se asigură de faptul că OTL vor oferi răspunsuri cantitative și calitative la cele 5 întrebări.

Cu cât sunt mai detaliate formularele OTL (având în vedere că formularele sunt ajustate în mod corespunzător în contextul alegerilor speciale), echipa centrală primește mai multe informații detaliate cu privire la nereguli și/sau încălcări și importanța lor pentru procesul electoral în ansamblu. În acest fel, OTL furnizează informații calitative; ei pot obține informații suplimentare mult mai ușor, deoarece știu ce să ceară; iar echipa centrală poate verifica cu ușurință dacă toate informațiile necesare au fost colectate de către OTL.

Formularele obișnuite de raportare și formularele pentru incidente/de raportare de la fața locului trebuie să ofere, de asemenea, OTL posibilitatea de a realiza o scurtă analiză care merge dincolo de simpla enumerare a faptelor și a cifrelor. Întrebările deschise le pot permite să pună observațiile în context, să ofere câteva informații de bază și să vină cu propriile lor concluzii. Întrebările deschise permit, de asemenea, observatorilor să raporteze evenimentele care nu au fost avute în vedere în formulare. În astfel de cazuri, rapoartele/formularele pot include memento-uri, conform cărora toate informațiile contextuale sau concluziile trase de către observator trebuie să fie indicate în mod clar ca atare, astfel încât acestea să nu fie considerate fapte observate.

Referință la CEC și la calendarul misiunii

Administrația electorală stabilește, de obicei, un calendar electoral la începutul întregului proces electoral. Observatorii electorali interni trebuie să stabilească, de asemenea, un calendar similar, în scopul de a urmări momentele-cheie și etapele procesului și pentru a planifica desfășurarea misiunii de observare în mod corespunzător, în special, în ceea ce privește raportarea internă și externă. Termenele de raportare ale OTL trebuie să aibă o legătură clară cu termenele stabilite în calendarul electoral și în calendarul de raportare externă a misiunii.

Termenele stabilite în calendarul electoral trebuie să fie incluse în formularul OTL. Acest lucru va ajuta OTL să-și amintească cele mai importante evenimente ale campaniei și să le raporteze până la termenul limită.

Formulare scurte și simple

Pentru a eficientiza raportarea OTL, formularele trebuie să fie cât mai simple posibil. Întrebările închise permit echipei centrale să primească date mai exacte pe care le pot folosi și în scopuri statistice. În primul rând, OTL li se va solicita să răspundă la întrebări cu „Da” sau „Nu” (de exemplu, dacă a fost pusă în aplicare o dispoziție legală specifică); apoi, pot fi necesare detalii suplimentare în funcție de răspunsurile afirmative sau negative furnizate anterior (vezi exemple de astfel de întrebări în tabelul de mai jos). Acest lucru permite analiștilor să primească răspunsuri precise.

Tabelul 2: Extras din formularul de raportare OTL (Georgia)

A. Activitatea administrației electorale								
1	Câte sesiuni au fost derulate în cadrul Comisiei electorale raionale pe parcursul perioadei de raportare?					Specificați numărul:		
2	Li s-a permis tuturor persoanelor interesate să participe la sesiune?					Da	Nu (completați detaliat secțiunea B)	
3	Ce partide politice nu au desemnat candidați pentru Comisia electorală raională conform legii?							
	UNM	Creștini democrați	Partidul politic	Partidul conservator	Partidul laburist	Industria va salva Georgia	Democrații europeni	Altele
4	A publicat CEC lista detaliată de CEC-uri la data prevăzută prin lege?							
	☐ TV	☐ Presă	☐ Radio	☐ Site web	☐ Stand public	☐ Nu a fost publicată		

Trimiterea la acte juridice

Întrebările incluse în formularele OTL trebuie să conțină (ori de câte ori este cazul) trimiteri la articole exacte din legea electorală care reglementează o situație specifică. În plus, formularele OTL trebuie să fie redactate într-un limbaj juridic, încurajând, astfel, OTL să studieze termenii juridici și, respectiv, să utilizeze acest limbaj juridic în rapoartele lor.

Îndrumări pentru observatori

Pe prima pagină a formularului OTL trebuie să existe o instrucțiune/îndrumare care să reamintească OTL codul de conduită pentru observatori, termenele limită de raportare și explicarea modului de completare a formularului. De asemenea, pot fi incluse instrucțiuni separate privind modul de a răspunde la întrebări. Trebuie să se organizeze sesiuni de formare orientate spre practică în beneficiul OTL; trebuie pus un accent deosebit pe modalitățile, metodele și tehnicile de colectare a dovezilor și a probelor care să le susțină raportarea (de exemplu, copii ale documentelor, fotografii, materiale video, mostre de materiale de campanie, declarații ale martorilor). Dacă în timpul perioadei de observație apar probleme în elaborarea formularelor, coordonatorul rețelei/OTL poate fi însărcinat cu furnizarea de asistență prin e-mail și telefon sau prin vizitarea OTL din teren.

Formularele de observare pe termen scurt

Fiind diferiți de misiunile internaționale de observare, observatorii naționali pe termen scurt sunt detașați preponderent la o secție de votare de la deschiderea sa și până la centralizarea rezultatelor (formând, astfel, o echipă staționară sau pe post de observatori); totuși, pot exista și echipe/observatori mobili care vizitează mai multe secții de votare în ziua alegerilor. Fiecare echipă/observator pe termen scurt completează formularele pentru fiecare secție de votare (comisie electorală de circumscripție) vizitată. Pachetul observatorilor pe termen scurt constă, în principal, din:

- *un formular standard al STO* care colectează datele calitative și cantitative de la secția de votare (vezi anexa 3);

- ▶ *un formular de incidente* care oferă informații imediate și detaliate cu privire la fiecare incident din secția de votare (a se vedea anexa 3);
- ▶ *un formular de depunere a reclamației* care solicită o reacție la încălcarea constatată (a se vedea Anexa 3).

În plus, o *cronologie a activității* OTS îl ajută pe observator să urmeze toate procedurile, să colecteze informații adecvate, să selecteze rezultatele din formularele relevante și să raporteze la intervale stabilite.

În timpul redactării formularelor OTS, trebuie acordată atenție următoarelor aspecte.

Adaptarea formularelor

Formularele observatorilor pe termen scurt trebuie redactate și structurate în conformitate cu metodologia de observare și obiectivul de raportare. Dacă se efectuează o centralizare paralelă a voturilor (CPV) utilizând un sistem de raportare prin telefon sau SMS, atunci formularul standard OTS trebuie să fie scurt și simplu, deoarece monitorizarea se concentrează pe colectarea datelor specifice la intervale precise. Pentru echipele/observatorii staționari sau mobili, formularele pot fi mai lungi și să includă mai multe întrebări. Formularul standard OTS ar putea fi completat cu formularele de incidente care oferă informații despre neregulile/încălările survenite în secțiile de votare.

Testarea formularelor

Lista de verificare a procedurilor din ziua alegerilor servește drept îndrumare pentru întrebările de pe formulare. În plus, trebuie să se ia în considerare următoarele întrebări la conceperea formularelor OTS:

- ▶ Care ar putea fi potențialele tendințe/încălări?
- ▶ Care ar putea fi principalele probleme care pot afecta rezultatele?
- ▶ Cum ar putea fi clasificate informațiile în funcție de prioritate?
- ▶ Care ar fi răspunsul pentru fiecare întrebare?
- ▶ Cum vor fi analizate datele colectate?
- ▶ Care au fost constatările alegerilor anterioare?
- ▶ Care a fost răspunsul la fiecare întrebare?
- ▶ Există o întrebare care trebuie modificată sau înlocuită, deoarece nu a oferit un răspuns suficient?

Exemplu de bună practică: testarea formularelor OTS

■ Dacă, pentru ultimele campanii electorale, analiza a arătat un număr/procentaj foarte scăzut de încălcări în timpul procedurii de deschidere și, probabil, nu vă așteptați ca acestea să aibă loc în cadrul viitoarelor alegeri, numărul de întrebări ar putea fi redus sau generalizat: *Procesul de deschidere și de stabilire a secțiilor de votare s-a desfășurat în conformitate cu legea?* În acest fel, observatorul pe termen scurt va putea, totuși, să respecte lista de verificare detaliată a procedurilor pentru ziua alegerilor. Dacă observatorul constată o încălcare în timpul deschiderii unei secții de votare, acesta poate să completeze un formular de raportare de la fața locului (pentru incidente).

Consecvența formularelor

În formulare trebuie incluse toate etapele întregului proces electoral: deschidere, votare, numărarea și centralizarea rezultatelor. Întrebările trebuie să fie în concordanță cu procedurile fiecărei etape.

Exemplu de bună practică: întrebări pentru procesul de votare

- Alegătorii au prezentat cărțile de identitate?
- Cerneala a fost verificată?
- Alegătorilor care au fost deja marcați li s-a acordat dreptul de vot?
- Înregistratorii au confirmat buletinele cu ștampilă și semnătură?
- S-a aplicat marcajul pentru toți alegătorii?

Formulare ușor de citit

Întrebările trebuie să fie foarte clare și lipsite de ambiguitate pentru a evita interpretări diferite. Răspunsurile greșite pot afecta acuratețea constatărilor. Numărul de întrebări deschise trebuie să fie limitat; trebuie folosite întrebări extrem de închise și trebuie să fie precizate răspunsuri alternative pentru a reduce greșelile. Întrebările deschise trebuie să fie utilizate numai în cazul în care nu există alt mijloc de colectare a informațiilor.

Exemplu de bună practică: întrebări închise sau deschise

- Î.X - *Secția de votare a fost deschisă la timp?*
- Această întrebare poate fi interpretată în două moduri diferite: (1) secția de votare a fost deschisă de membrii comisiei înainte de începerea votării sau (2) secția de votare a fost organizată și pregătită să primească alegătorii.
- Întrebarea de mai sus poate fi formulată într-un mod mai specific:
- Î.X - *La ce oră a fost deschisă secția de votare în vederea organizării de către membrii Comisiei electorale de circumscripție (CEC)?*
- Î.Y - *La ce oră secția de votare a fost pregătită să primească alegătorii?*
- Acest ultim set de întrebări oferă echipei centrale răspunsuri mai concrete.

Verificări logice ale formularelor

Verificările logice permit echipei centrale să verifice dacă bilanțurile din procesul verbal cu privire la rezultatele alegerilor sunt corecte. Expertul în statistică poate prezenta o listă de controale logice importante care ar trebui integrate în software-ul misiunii de observare. Această listă de verificări logice poate fi, de asemenea, folosită pentru instruirea OTS. În acest fel, OTS-urile învață să verifice corectitudinea răspunsurilor și pot raporta date mai exacte. În continuare, verificările logice pot fi utilizate pentru evaluarea procesului de centralizare a rezultatelor. În acest scop, cea mai bună modalitate este de a pregăti scenarii posibile în care procesul poate fi evaluat ca fiind „bun” sau „rău”.

Exemplu de bună practică: verificări logice pentru verificarea corectitudinii procesului de evaluare

■ Întrebarea A: A fost verificat marcajul?

■ Răspunsuri alternative potențiale pentru ÎA - 1) Întotdeauna verificat. 2) Nu a fost verificat într-un caz din cinci. 3) Nu a fost verificat în mai mult de cinci cazuri.

■ Întrebarea B: A fost protejat secretul votului?

■ Răspunsuri alternative potențiale pentru ÎB - 1) Întotdeauna. 2) Nu a fost protejat într-un caz din cinci. 3) Nu a fost protejat în mai mult de cinci cazuri.

■ Întrebarea C: S-a exercitat vreo presiune asupra alegătorilor?

■ Răspunsuri alternative potențiale pentru ÎC - 1) Da. 2) Nu.

■ Întrebarea D: Procesul de votare s-a desfășurat în conformitate cu procedurile prevăzute de lege?

■ Răspunsuri potențiale alternative la întrebarea D - 1) Da, procesul a mers bine. 2) Da, procesul a mers bine, dar cu deficiențe minore. 3) Nu, procesul s-a desfășurat cu multe încălcări. 4) Nu, procesul a fost afectat de încălcări semnificative.

■ *Verificări logice:* Dacă la întrebarea A răspunsul potențial alternativ este numărul 2 ($QA = 2$), pentru întrebarea B numărul 1 ($QB = 1$) și pentru întrebarea C numărul 1 ($QC = 1$), în întrebarea de evaluare D observatorul trebuie să selecteze răspunsul alternativ numărul 3, indicând faptul că procesul a fost efectuat cu încălcări ($QD = 3$).

Corelarea formularelor standard cu formularele de incidente ale OTS

Experiența ne arată că asocierea formularelor OTS standard cu formularele de raportare a incidentelor permite, pe de o parte, adaptarea la tipurile specifice de metodologii/raportare fără a se pierde informații importante și, pe de altă parte, crește fiabilitatea și precizia datelor colectate. Integrarea formularelor într-un singur program software ajută la evidențierea diferențelor și a erorilor care pot fi verificate și corectate.

Exemplu de bună practică: corelarea dintre diferite tipuri de formulare

■ În 2014, ISFED a efectuat monitorizarea alegerilor administrației autonome locale din Georgia, folosind metodologia CPV prin raportare prin SMS. Formularele OTS standard și cele de raportare de la fața locului au fost integrate într-un singur program software. Informațiile din formularele standard au fost raportate centrului SMS și încălcările prezentate în formularele de raportare de la fața locului au fost prezentate centrului de incidente. Sistemul a permis ISFED să identifice peste 150 de diferențe dintre aceste două formulare: încălcările au fost marcate în formularul standard și raportate centrului SMS; cu toate acestea, nu au existat incidente formulate sau raportate centrului de incidente. Sistemul a permis ISFED să verifice datele și să obțină o precizie mai mare în raportarea lor.

3.4. SFATURI PRIVIND FORMAREA

După stabilirea unei foi de parcurs generale pentru strategia de formare (vezi capitolul 2.4), această secțiune va furniza o listă de sfaturi concrete care ar putea fi utile pentru pregătirea corectă a activităților de formare. Se vor întocmi o serie de metode care pot facilita transferul de cunoștințe, precum și asimilarea mai bună și mai rapidă a competențelor. Formatorii trebuie să evalueze care metode corespund, de fapt, necesităților de organizare a sesiunilor. În funcție de grupul-țintă (de exemplu, OTL, OTS, coordonatori, autorii raportului) sau alți factori (de exemplu, intervalul de timp, resursele materiale, abilitățile proprii ale formatorilor, profilul cursanților), se pot găsi metode adecvate de formare în această listă.

Cele mai multe dintre metodele următoare nu pot fi folosite numai pentru formarea în domeniul raportării interne, ci și pentru formarea axată pe raportarea externă (a se vedea capitolul 4.1). Mai jos veți găsi o listă cuprinzătoare de metode; formatorii trebuie să modeleze fiecare tehnică în funcție de scopul dorit.

Atunci când se desfășoară sesiuni de instruire privind raportarea internă, organizația de observare a alegerilor trebuie să acorde atenție diferitelor tipuri de raportare internă [de exemplu, OTS către OTL, OTL către Echipa centrală (EC), EC către EC, EC către OTS (informări/preluări de informații)]. Rolul fiecărei poziții depinde de tipul de raportare internă care este abordată; iar metodele care trebuie aplicate vor trebui să corespundă nevoilor fiecărei situații. De exemplu, instruirea privind raportarea OTS către OTL ar putea fi concentrată pe recuperarea exactă a datelor de pe piață; următoarele metode ar fi îndeosebi adecvate – simulări de alegeri, studii de caz sau exerciții de scriere. Alternativ, formarea privind raportarea OTL către EC ar putea necesita o imagine de ansamblu a contextului politic, mediatic și juridic. Astfel, metodele de formare adecvate nu vor fi aceleași. Acestea vor fi, mai degrabă, exerciții de contextualizare (de exemplu, citirea rapoartelor anterioare privind același caz) sau sesiuni de instruire pentru echilibrare și de sinteză.

Diferite metode de formare

Pentru a transmite mesajul, formatorii pot utiliza o serie de metode care pot fi structurate în patru abordări diferite.

1. *Mijloacele TIC* reprezintă un instrument util, cu condiția ca organizația de observare a alegerilor să facă o evaluare solidă care să ajungă la concluzia că, într-adevăr, este nevoie de sesiunea de formare relevantă. Prezentările PowerPoint, precum și clipurile video, trebuie să consolideze scopul principal al sesiunii: de exemplu, îmbunătățirea abilităților de raportare ale cursanților. Cu toate acestea, ele nu sunt niciodată un instrument în sine. Următoarele mijloace TIC pot fi utilizate în timpul sesiunilor de formare:
  - ▶ prezentarea informațiilor în **PowerPoint** (de exemplu, standardele-cheie internaționale, structura unui raport electoral);
  - ▶ prezentarea de clipuri **video** (de exemplu, despre observatorii care vorbesc cu presa);
  - ▶ realizarea de **interviuri înregistrate** (de exemplu, întrebări despre opinia personală a observatorilor, întrebări despre finanțarea organizației, despre vârsta observatorilor și despre calificările acestora ca observatori).

2. *Lecturi.* O misiune de observare a alegerilor poate decide să utilizeze documente scrise în sesiunile de formare. Ele joacă un rol important în timpul formării ca o modalitate de consolidare a informațiilor furnizate. Rapoartele, manualele și alte materiale similare oferă date sistematice și structurate cursanților, însă utilizarea acestora trebuie să fie, de asemenea, corect echilibrată. Prea mult citit poate duce la sesiuni pasive și non-interactive. Următoarele abordări pot fi implementate în timpul sesiunilor de formare.
  - ▶ **Sesiuni de citire de rapoarte** (de exemplu, citirea rezumatului ultimului raport electoral și a evaluărilor observatorilor internaționali privind alegerile anterioare).
  - ▶ Lucrul cu **manualele/documentele publice** (de exemplu, citirea cu voce tare a unor pasaje despre standardele internaționale și utilizarea unui limbaj clar, cu trimiteri la Codul de bune practici al Consiliului Europei sau la Documentul OSCE de la Copenhaga).
3. *Simulări și studii de caz.* Organizațiilor observatorilor din cadrul alegerilor li se recomandă să realizeze simulări. Ele sunt extrem de eficiente, cel puțin, pentru unele grupuri-țintă (de exemplu, OTS). Jocurile pe roluri le permit cursanților să vizualizeze situațiile de raportare într-un mod care nu le poate fi oferit de citirea de rapoarte sau TIC. De asemenea, observatorii electorali pot să vină cu studii de caz. Ele sunt foarte utile, în special, atunci când sunt alese din situațiile de raportare din viața reală. În timpul formării pot fi aplicate următoarele abordări:
  - ▶ **simulări ale alegerilor** care implică majoritatea participanților (cu scopul de a evalua în comun comportamentul observatorilor și de a analiza și a documenta încălcările);
  - ▶ exerciții de **scriere**: transferul cunoștințelor prin compilarea informațiilor despre un caz, scrierea unei reclamații adresate oficialilor de la secțiile de votare și furnizarea de informații scurte despre organizație și metodologia de observare; de asemenea, comunicate de presă (de exemplu, cum să reacționați la acuzațiile aduse împotriva organizației);
  - ▶ desfășurarea de **interviuri rapide** pentru a învăța pe de rost expresii pe care cursanții le pot folosi în situațiile de observare curentă (de exemplu: „Care sunt punctele de interes ale organizației dvs.?” „Care este metodologia dvs. de observare a alegerilor?”);
  - ▶ discutarea **studiilor de caz** preluate din rapoartele electorale anterioare, cu scopul de a îmbunătăți raportarea (de exemplu, codul de conduită, documentarea zvonurilor, alegerea unei formulări adecvate).
4. *Coeziunea și durabilitatea echipei.* Misiunea de observare a alegerilor trebuie să încerce să consolideze spiritul de echipă. Dacă se oferă o imagine completă tuturor observatorilor electorali, atunci evitați abordările individuale care, în final, pot deveni irelevante pentru întreaga misiune. Misiunea de observare a alegerilor trebuie să țină seama de furnizarea de formare continuă, astfel, se poate garanta continuitatea eforturilor față în față. O asemenea învățare sistematizată, integrată și mixtă poate include următoarele instrumente:
  - ▶ promovarea abilităților **interdisciplinare** prin instruirea experților electorali tematici (de exemplu, cu privire la campaniile electorale), pentru a-și adapta stilul de raportare (adică formularea, structura, profunzimea) la nevoile de raportare ale organizației;

- ▶ furnizarea de **feedback** individual pe anumite subiecte (de la Echipa centrală către OTS/OTL);
- ▶ crearea de **forumuri on-line**/o aplicație cu privire la îndrumările-cheie pentru raportare;
- ▶ încurajarea utilizării **manualelor existente** și a **manualelor** Consiliului Europei;
- ▶ încurajarea cursanților (OTS, OTL, membrii Echipii centrale) să ia parte la **cursul de învățare al Consiliului Europei** cu privire la redactarea rapoartelor.

3.5. POSIBILE PROVOCĂRI ȘI CONSTRÂNGERI

Raportarea internă se confruntă cu mai multe provocări și constrângeri care ar putea avea un impact grav asupra calității informațiilor furnizate și procesate de observatorii de la fața locului din cadrul echipei centrale (analisti). Aceste provocări și constrângeri pot fi multiple: misiunea de observare a alegerilor poate cu greu să recruteze și să înregistreze observatori experimentați; observatorii ar putea să nu fie capabili sau dispuși să furnizeze informațiile așa cum le este solicitat; observatorii se pot confrunta cu conflicte de interese; observatorii se pot confrunta cu dificultăți în raportarea faptelor și cifrelor într-un mediu înconjurat de zvonuri și bârfe; observatorii pot avea acces limitat la informații și se pot confrunta cu gestionarea informațiilor sensibile. Acest capitol oferă o imagine de ansamblu asupra posibilelor căi de a depăși provocările și constrângerile enumerate.

Recrutarea de observatori cu experiență

Recrutarea prin intermediul rețelei

Recrutarea observatorilor poate fi un proces anevoios, având în vedere dificultatea de a implica atât de mulți oameni profesioniști și imparțiali din întreaga țară. OTL și OTS pot fi selectați utilizând următoarele surse:

- ▶ bazele de date ale observatorilor deja experimentați;
- ▶ rețelele regionale și raionale permanente pentru selectarea OTL și OTS;
- ▶ site-ul dvs. web poate fi folosit pentru a aduna candidaturi. Rețineți că aceste mijloace de recrutare pot prezenta mai multe riscuri decât celelalte.

Formarea și evaluarea observatorilor

Bazându-se pe experiența OSC-urilor locale, diverse abordări - inclusiv observațiile reprezentative bazate pe eșantioane, sesiunile de formare bazate pe practici și sistemele de evaluare în mai multe etape - pot crește posibilitatea de a avea mai mulți observatori profesioniști în domeniu.

- ▶ **O observare reprezentativă bazată pe eșantioane** vă permite să selectați aproximativ 20% din toate secțiile de votare care au rezultate încă reprezentative în întreaga țară - în acest fel puteți reduce numărul OTS și crește probabilitatea candidaților profesioniști.
- ▶ **Formarea bazată pe practică** contribuie la creșterea calității cunoștințelor participanților și la măsurarea capacității lor de observare; puteți include în sesiunile de formare

pre-testări, post-testări și evaluarea formatorilor. Amintiți-vă că este important să instruiți mai mulți observatori decât aveți, de fapt, nevoie; este întotdeauna de dorit să existe o rezervă formată.

- ▶ **Un sistem de recrutare în mai multe etape** vă oferă posibilitatea de a vă evalua observatorii în diferite etape. Procesul de recrutare va fi următorul: verificați CV-ul candidaților, apoi verificați referințele unor organizații sau persoane de încredere și, ulterior, desfășurați interviuri față în față și dați teste pentru a verifica abilitățile de raportare ale candidaților.

Exemplu de bună practică: procedura de recrutare în mai multe etape

■ În alegerile locale din 2014 din Georgia, ISFED a elaborat o bază de date unificată în mai multe etape, care cuprinde criteriile individuale pentru fiecare etapă.

■ Etapele procesului de evaluare au fost următoarele:

- ▶ Candidații OTS au completat pre-testările înainte de formare; au fost verificate cunoștințele lor de bază.
- ▶ OTS au parcurs post-testări după formare, în cadrul cărora au fost verificate cunoștințele dobândite în urma instruirii și capacitatea de observare.
- ▶ OTS au avut simulări cu 10 zile înainte de ziua alegerilor; ISFED a verificat calitatea rapoartelor și capacitatea lor practică de observare.
- ▶ Au avut loc testări verbale cu o săptămână înainte de ziua alegerilor și s-a verificat dacă OTS erau informați cu privire la cele mai importante probleme în observarea alegerilor; În cazul unor răspunsuri greșite, li s-au reamintit răspunsurile corecte.
- ▶ ISFED a efectuat acțiuni de audit după alegeri, verificând conformitatea formularelor cu informațiile afișate în baza sa de date.

■ În cursul acestui proces, ISFED a reușit să înlocuiască sau să instruiască din nou OTS. Din cei peste 1 000 de OTS, 23 au fost înlocuiți și 18 au fost reinstruiți. După acest proces cuprinzător de instruire și evaluare, ISFED a realizat o bază de date cu privire la calificările-cheie ale OTS, care a permis detașarea specifică a acestora.

Refuzul înregistrării ca observatori independenți

În anumite țări, ONG-urile nu au dreptul de a intra în secțiile de votare în ziua alegerilor și de a observa activitatea comisiilor de la orice nivel (CEC, CER și comisiile electorale de nivel superior). În acest caz, misiunea de observare a alegerilor poate avea în vedere următoarele opțiuni:

- ▶ înregistrarea observatorilor dumneavoastră ca jurnaliști;
- ▶ permiterea observatorilor să se înregistreze ca reprezentanți (observatori ai candidaților);
- ▶ dacă este furnizată această opțiune, observarea prin transmisiune în direct din fiecare secție de votare.

Observatorii trebuie să respecte regulile și să raporteze incidentele, problemele și încălcările pe care le pot sesiza. Ca atare, opțiunile menționate mai sus nu sunt recomandate, ci, mai degrabă, opționale, de utilizat în cazuri cu adevărat excepționale.

Conflictele de interese ale observatorilor

Observatorii care au un conflict de interese pot afecta eficiența și încrederea în rezultatele unei organizații, în special, în regiunile mici și în satele în care membrii comisiilor, reprezentanții partidelor politice și subiecții electorali sunt rude și/sau prieteni ai observatorilor.

Organizația de observare a alegerilor trebuie să aibă criterii clare pentru a identifica imparțialitatea observatorilor, contextul și relațiile lor cu reprezentanții sectorului politic, guvernamental și public. Conflictele de interes în unele cazuri sunt inevitabile. Modurile posibile de a le rezolva sunt:

- ▶ dacă există suficiente resurse, detașați observatorii către alte regiuni sau orașe;
- ▶ dacă resursele nu sunt suficiente, detașați observatori în aceleași sate și orașe, dar în secțiile de votare cele mai îndepărtate de locul de proveniență și unde nu au rude și/sau prieteni care sunt membri în comisii sau candidați electorali.

Zvonurile și bârfele

Gestionarea cu atenție a acuzațiilor și a zvonurilor

În timpul observării misiunii, membrii vor primi o mulțime de informații despre incidentele electorale; unele informații vor fi credibile, altele mai puțin sau deloc. Observatorii trebuie să precizeze în raport dacă informațiile furnizate au fost observate în mod personal, bazate pe alte fapte credibile sau pe unele acuzații.

Exemplu de bună practică: raportarea acuzațiilor

■ Observatorii au primit acuzații credibile că alegătorii, susținătorii partidului și angajații publici au fost presați pentru a sprijini candidații pro-guvernamentali. În șapte raioane, observatorii au reușit să verifice acuzațiile ca fiind credibile sau verificate din mai multe surse.

Sau:

■ Observatorii au primit numeroase acuzații deranjante din întreaga țară cu privire la presiunea sau intimidarea cetățenilor din perioada alegerilor. Echipa centrală a urmărit aceste rapoarte și a constatat că multe dintre acestea sunt credibile. Chiar și atunci când acuzațiile nu au putut fi justificate, a fost, adesea, evident că oamenii le credeau, subminând „dreptul lor de a vota fără teama de a fi pedepsiți”. Această problemă subminează grav calitatea procesului electoral.

Zvonurile sunt informații neconfirmate care circulă de la o persoană la alta; adesea lipsesc dovezile. Observatorii alegerilor vor încerca să raporteze evenimentele pe care le-au observat și le-au documentat sau despre care au primit informații credibile.

Prezentarea situației de fapt

Ar trebui evitate sintagmele precum „anumite cazuri” sau „diverse anchete”. Cele două cuvinte – „anumite” și „diverse” – lasă impresia cititorului că, de exemplu, misiunea de observare a alegerilor nu cunoaște numărul exact de cazuri pe care le-a observat sau le-a raportat.

Exemplu de bună practică: raportarea situației de fapt

- **Articolele 43 și 45 din Codul electoral** permit oficialităților politice să participe la campania electorală în timpul exercitării funcției lor.
- Observatorii au examinat dacă au existat contribuții ilegale în patru cazuri în favoarea partidului de guvernare.
- În trei cazuri, guvernele locale au efectuat anchete.

Clarificați, dacă raportați o observație făcută în mod direct...

Exemplu de bună practică: raportarea observațiilor

- OTL au raportat o serie de situații în care angajații din administrația publică și profesorii au fost încurajați să participe la mitinguri de partid.

... sau dacă informațiile prezentate v-au fost raportate. Menționați întotdeauna sursa.

Exemplu de bună practică: raportarea surselor

- CEC a raportat ulterior faptul că 2,83 % din toate voturile înregistrate la nivel național au fost considerate ca fiind nevalabile.

În gestionarea zvonurilor, informațiile pot fi verificate prin:

- ▶ căutarea martorilor;
- ▶ verificarea consecvenței declarațiilor;
- ▶ căutarea de documente justificative;
- ▶ compararea cu cazuri similare;
- ▶ verificarea trecutului persoanelor implicate;
- ▶ luarea în considerare a motivației persoanelor care împrăștiie zvonurile.

Gestionarea informațiilor sensibile

Stocarea corespunzătoare a informațiilor sensibile

Organizațiile de observatori electorali vor lua măsuri de precauție pentru a împiedica accesul neautorizat la datele cu caracter personal. Orice informație referitoare la anumite persoane vor fi manipulate și stocate în condiții de siguranță:

- ▶ Birourile sau dulapurile vor fi încuiate.
- ▶ Calculatoarele ar trebui să fie protejate cu parolă.
- ▶ Parolele vor fi păstrate în condiții de siguranță - fiind schimbate în mod regulat.
- ▶ Dispozitivele de stocare a datelor care conțin informații personale ar trebui să fie păstrate în condiții de siguranță.
- ▶ Documentele nu ar trebui să fie lăsate pe birouri sau mese.
- ▶ Informațiile de pe ecranele calculatoarelor nu vor fi accesibile/vizibile niciunei alte persoane decât utilizatorilor autorizați.
- ▶ Datele „sensibile” vor face obiectul accesului foarte restricționat.

Gestionarea cu atenție a publicării de informații

Organizația de observatori electorali nu ar trebui să dezvăluie nicio informație vreunei terțe părți fără permisiunea echipei centrale. Aici sunt incluși părinții sau alte grade de rudenie, partenerii, prietenii și colegii.

Poliția poate avea anumite competențe în temeiul legii pentru a accesa informațiile personale pe care organizația le deține. Acest lucru nu este totuși un drept automat și trebuie să fie corelat cu investigarea/detectarea unei infracțiuni și/sau cu reținerea unui infractor. O atenție deosebită se va acorda stabilirii identității reclamantului și nicio informație nu ar trebui să fie publicată fără o comunicare scrisă oficială care să indice numele, gradul și numărul insignei ofițerului care efectuează investigația. În caz de incertitudine, observatorul ar trebui să sesizeze consilierul juridic.

Precauții pentru eliminare

Organizația de observatori electorali ar trebui să elimine dosarele în condiții de siguranță prin distrugere sau ardere, pentru a nu permite divulgarea accidentală către vreo terță parte. O atenție deosebită și foarte multă precauție ar trebui acordate în cazul reutilizării și al scoaterii din funcțiune a calculatoarelor.

Acces limitat la informații

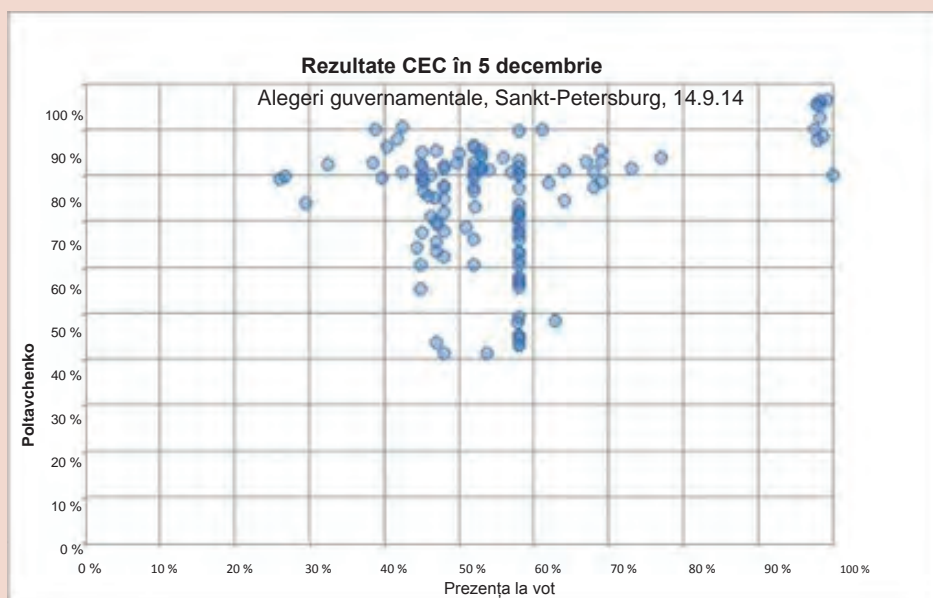
În unele cazuri, instituțiile guvernamentale pot fi reticente în furnizarea informațiilor solicitate; acest lucru se poate datora interdicțiilor legale, reglementărilor interne sau interpretării necorespunzătoare a legislației existente. În astfel de cazuri, se pot aplica următoarele abordări:

- ▶ recurgerea la informațiile publicate disponibile (legislație, informații de pe pagini web, bloguri, rețele de socializare, din ziare);

- ▶ analiza rezultatelor alegerilor (dacă este furnizată o detaliere la nivel CEC);
- ▶ încercați să primiți mai multe informații prin trimitere la legislația relevantă privind accesul la informații;
- ▶ între alegeri, formați oficialii instituțiilor respective cu privire la accesul la informații;
- ▶ faceți lobby la organizațiile internaționale și comunitatea diplomatică pentru a discuta problema accesului la informații cu părțile-cheie interesate din cadrul guvernului.

Datele pot fi colectate de la cetățenii obișnuiți; organizația de observatori poate emite un apel pentru furnizarea de informații către o platformă de informare publică. În acest fel, cetățenii asistă OTL și echipa centrală în colectarea datelor. Cetățenii pot fi încurajați să trimită rapoarte de incidente la bazele de date publice privind incidentele (hărți ale încălcărilor), să încarce fotografii și să scaneze materialele de campanie în galerii foto speciale la care publicul are acces.

Exemplu de bună practică: analize selective ale rezultatelor alegerilor

■ Analiza datelor statistice CEC poate oferi indicatori fiabili cu privire la fraudă și falsificare. Următoarele metode pot fi aplicate.

- ▶ La prima vedere, o analiză simplă: de exemplu, un număr identic de buletine nevalabile/buletine de vot valabile/prezență la vot.
- ▶ Compararea liniară a datelor: de exemplu, compararea unui parametru (cum ar fi numărul de voturi pentru un partid) între secțiunile dintr-o anumită circumscripție.
- ▶ Comparatie bidimensională: compararea prezenței la vot în CEC cu voturile pentru un candidat specific în aceleași CEC (a se vedea mai jos).

■ În diagramă sunt comparați doi parametri:

- ▶ voturile pentru un candidat;
- ▶ prezența la vot.

■ Diagrama arată că, în 30 CEC, prezența la vot este identică cu o precizie de +/- 1 voturi; aparent pentru a se ajunge la o prezență de 58 %. Acest exemplu a fost luat din alegerile guvernamentale ruse din anul 2014 (Sankt- Petersburg, 5 decembrie).

Capitolul 4

Raportare externă

Acest capitol cuprinde faza finală a misiunii de observare a alegerilor, care culminează cu registrele publicate ale activității misiunii. În practică, sunt întocmite mai multe tipuri de documente publice de către misiune pentru prezentarea constatărilor, a concluziilor și a recomandărilor privind procesul electoral observat; mai exact, rapoarte intermediare, declarații preliminare și rapoarte finale. În acest capitol, manualul descrie toate aspectele necesare care duc la dezvoltarea versiunii finale a oricărei raportări externe - pregătirea echipei principale, structura rapoartelor, stiluri de raportare, tematici de raportare, inclusiv un set de domenii recomandate și întrebări avute în vedere, prezentarea publică a rapoartelor, posibile constrângeri și provocări, precum și etapele de urmărire și de argumentare.

4.1. FORMAREA ECHIPEI CENTRALE

Fiecare misiune de observare a alegerilor este unică, în funcție de domeniul de aplicare, structura și resursele umane/financiare disponibile, precum și de contextul socio-politic în care se desfășoară. Organizațiile de observare a alegerilor devin din ce în ce mai profesioniste, iar echipele principale sunt compuse, de regulă, din experți cu cunoștințe avansate în domeniile lor de activitate, contribuind la desfășurarea cu succes a misiunii.

Membrii echipei centrale sunt responsabili de consolidarea informațiilor primite de la OTL și OTS din teren și elaborarea de rapoarte intermediare și finale. Fiecare membru contribuie la redactarea raportului conform sarcinii și domeniului de aplicare al activității sale. Totuși, în unele cazuri, membrii echipei principale ar putea avea nevoie de formare suplimentară și/sau de activități de dezvoltare a capacităților pentru a-și consolida cunoștințele și competențele sau pentru a asigura o abordare comună a redactării și prezentării rapoartelor publice.

În termeni generali, activitățile de formare pentru raportorii externi urmăresc două obiective principale: îmbunătățirea competențelor pentru desfășurarea unei evaluări complexe a diverselor domenii ale procesului electoral și perfecționarea competențelor pentru comunicarea acestor constatări într-un mod semnificativ și inteligibil, în general, pentru public, inclusiv în formatele adaptate diferitelor categorii de public.

În primul rând, o prezentare cuprinzătoare este o competență-cheie pentru orice analist. În mod normal, există câteva persoane implicate (directorul adjunct al misiunii, ofițerul de presă) în etapa finală a procedurii de raportare. Acestea, în special directorul adjunct al misiunii, primesc date interne individuale (contribuții cu privire la domeniile respective din partea analiștilor relevanți ai echipei principale), cu scopul și nevoia de a le armoniza într-un raport extern clar, concis și coerent (raport intermediar, declarație preliminară sau raport final). În același timp, ofițerul de presă ar trebui să aibă capacitatea de a redacta comunicate de presă concepute pentru a capta pe scurt și într-un format accesibil mass-mediei principalele mesaje și concluzii ale acțiunii de observare.

Combinarea experiențelor din diferite domenii (de exemplu, drept, politică sau statistic), atingerea unui echilibru între furnizarea de detalii și prezentarea unor abordări generale și, în final, armonizarea conținutului raportului cu obiectivele pe termen scurt, mediu și lung sunt, printre altele, competențe semnificative pe care activitățile de formare ar trebui să poată să le consolideze. Mai mult, alți membri ai echipei principale, care sunt responsabili pentru domeniile date, ar trebui să aibă capacitatea de a-și dezvolta propriul domeniu pentru a avea o imagine completă, acesta fiind obiectivul de formare care trebuie să fie evidențiat prin sesiuni adecvate de formare.

În al doilea rând, raportarea externă ar putea adopta diferite formate, iar persoanele responsabile ar trebui să fie formate în mod corespunzător. Redactarea unui comunicat de presă necesită competențe care diferă de redactarea raportului general. Prin urmare, activitățile de formare ar trebui să țină cont de diferitele părți care se ocupă de raportarea externă și să prevadă sesiuni adaptate la nevoile lor specifice. Rapoartele scrise reprezintă principala componentă a strategiei generale externe de raportare, însă există și alte formate, iar observatorii ar trebui să le cunoască.

Având în vedere un astfel de cadru, prezentăm exemple de mai multe metode de formare care vizează îmbunătățirea calității raportării externe. Unele module ar trebui să fie comune pentru fiecare membru al echipei principale, iar altele ar trebui să fie adaptate la nevoile specifice.

Simulări

Reproducerea de situații reale este extrem de utilă. Spre exemplu, jocul pe roluri schimbă poziția unei persoane și permite fiecărei persoane să înțeleagă problemele celeilalte. Dacă ofițerii de presă își asumă rolul de jurnaliști, aceștia își vor îmbunătăți sarcinile. Dacă redactorii-șefi își asumă rolul de administratori ai alegerilor (AA), aceștia își vor adapta formulările pentru a asigura un impact mai bun.

Transdisciplinaritatea

Formarea ar putea include sesiuni specifice menite să transmită cunoștințele unor persoane. Avocații, spre exemplu, ar putea să transmită cunoștințele lor experților electorali, purtătorii de cuvânt – analiștilor. Aceasta s-ar putea realiza prin jocul pe roluri și alte strategii de formare, precum ședințe bilaterale între observatori în teren și experții echipei principale, precum și prin discuții de grup cu privire la provocări și constrângeri la modul general.

Exerciții orale și scrise

Acestea sunt componente-cheie ale strategiei generale de formare. O bună raportare externă presupune competențe specifice cu privire la modul de comunicare a constatărilor. După ce se stabilesc anumite reguli generale (precum formularea, sinteza, referințele), formarea ar putea consta în exerciții individuale (spre exemplu, analiza informațiilor, dezvoltarea de concluzii și recomandări, redactarea comunicatului de presă) și evaluări de grup ulterioare.

Studii de caz

Perspectivile comparative ar putea ajuta la abordarea majorității problemelor frecvente (de exemplu, limbaj, mijloace de verificare, vizualizare). Mai mult, în timpul formării, ar putea fi

selectate rapoarte anterioare cu privire la același caz pentru a utiliza lecțiile învățate și a concepe o metodă de monitorizare adecvată (Ce a mers/ce nu a mers? Ce s-ar putea îmbunătăți? Care sunt standardele internaționale și cum pot fi acestea integrate în rapoarte?).

Strategia vizibilității

S-ar putea recurge și la sesiuni de formare pentru a se discuta despre cum să se asigure o acoperire optimă a rapoartelor externe în public (mijloacele și instrumentele de comunicare). Aici este vorba despre conținutul cursului de formare, posibilitatea de a-l muta în altă parte sau de a-l elimina de pe această listă de tehnici/abordări.

Dezvoltarea de rețele și partajarea de experiență

Rețelele observatorilor ar putea furniza feedback cu privire la modul de depășire a obstacolelor similare cu care s-au confruntat sau cu care se confruntă în mod regulat în activitatea lor. Ar putea fi încurajată și implicarea organizațiilor naționale și internaționale specializate în observarea alegerilor. De fapt, partajarea experienței și dezvoltarea de rețele îmbunătățesc ceea ce se analizează în mod pasiv prin studiile de caz.

4.2. STRUCTURA RAPOARTELOR EXTERNE

Misiunea de observare a alegerilor pe termen lung, derulată de către o organizație electorală internă, oferă, de obicei, publicului informații care derivă din acțiunea sa de observare, reflectând diverse etape ale procesului electoral. Există două metode de raportare de bază:

- 1) rapoarte structurate care acoperă toate domeniile de observare (rapoarte intermediare, declarații preliminare și raportul final) și sunt publicate în mod regulat în timpul campaniei și după încheierea acesteia;
- 2) comunicatele de presă menite să reflecte unele momente specifice din procesul de observare (deschiderea alegerilor, violența electorală, procesul de votare în ziua alegerilor, mesajul principal al constatărilor preliminare și concluziile).

Primul raport intermediar al misiunii integrale cuprinde o descriere inițială de bază a tuturor aspectelor esențiale ale procesului electoral (sistemul electoral, cadrul juridic, administrarea alegerilor, listele alegătorilor, înregistrarea alegătorilor, înregistrarea candidaților, campania electorală, finanțarea campaniei, mass-media, reclamații și contestații). De regulă, în funcție de durata misiunii de observare, există mai multe rapoarte intermediare care sunt publicate în mod regulat (săptămânal, bisăptămânal, lunar etc.).

După ziua alegerilor (însă variabil, acesta ar putea fi publicat și la sfârșitul campaniei oficiale), misiunea de observare a alegerilor ar trebui să publice raportul conținând constatările preliminare și concluziile sale cu scopul de a prezenta evaluările-cheie ale întregului proces electoral. Raportul (prezentarea) reflectă aceeași structură ca și rapoartele intermediare (cu o secțiune specială dedicată zilei alegerilor); cu toate acestea, rezumatul și conținutul acestuia ar trebui să prezinte analiza procesului observat și a datelor colectate.

Raportul final este publicat, de regulă, după ce s-a încheiat întregul proces electoral (inclusiv evoluțiile post-electorale, reclamațiile și contestațiile, precum și anunțarea rezultatelor finale) - la aproximativ 3-6 săptămâni după ziua alegerilor. Raportul constituie cel mai cuprinzător document extern al misiunii de observare a alegerilor; acesta oferă o analiză mai

detaliată și un set de recomandări specifice oferite autorităților, cu scopul de a îmbunătăți acele aspecte ale procesului electoral pe care misiunea de observare electorală le-a considerat ca fiind problematice.

Rapoartele ar trebui să fie clare, simple și structurate în următorul mod

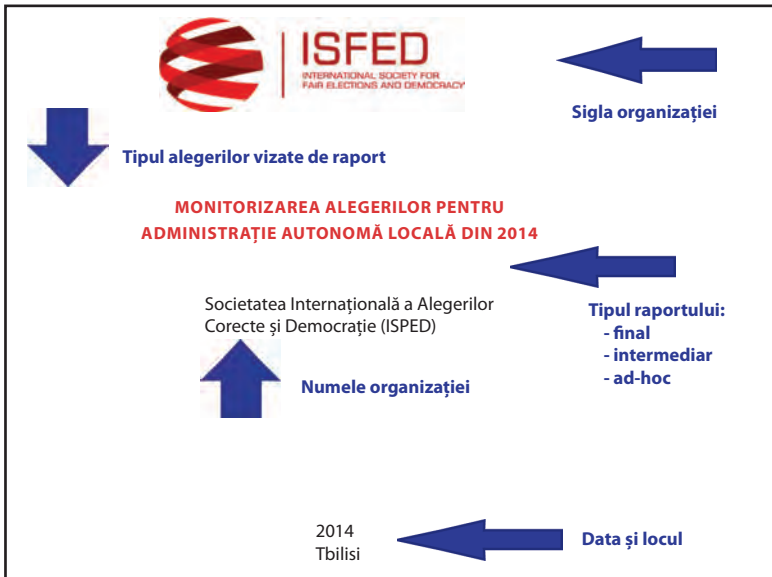
1. Coperta

Așa cum se menționează în figura de mai jos, coperta unui raport electoral ar trebui să cuprindă toate informațiile necesare prezentate succint. Mai exact, ar trebui să prezinte următoarele informații.

Ar trebui să se menționeze pe prima pagină, dar și în raport, perioada vizată. În general, rapoartele intermediare cuprind o perioadă de la una la trei săptămâni. Însă, dacă misiunea de observare electorală este una de durată, perioada vizată poate fi mai lungă, iar rapoartele electorale finale cuprind întreaga perioadă de observare:

- ▶ numele organizației dvs. și sigla dvs;
- ▶ locul și data raportului publicat;
- ▶ tipul raportului pe care îl publicați (intermediar, ad-hoc, declarație preliminară, raport final).

Figura 6: Monitorizarea alegerilor pentru administrația autonomă locală din 2014

Sursa: www.isfed.ge

2. Cuprins

Cuprinsul permite cititorului să obțină cu ușurință o imagine de ansamblu a temelor cuprinse în raport; unii cititori ar putea fi interesați doar de rezumat, unii doar de constatări/concluzii, iar alții doar de recomandări.

Toate rapoartele ar trebui să fie structurate în mod formal pe secțiuni. Aceste secțiuni se reflectă în cuprinsul care oferă o imagine de ansamblu a secțiunilor, astfel încât cititorii să poată identifica cu ușurință acele părți din rapoarte care îi interesează.

Cuprinsul ar trebui să cuprindă, cel puțin, următoarele secțiuni.

- ▶ introducere;
- ▶ metodologie.
- ▶ constatări (raport intermediar)/Concluzii (declarație, raport final);
- ▶ recomandări (raport final);
- ▶ informații despre organizație.

Cuprinsul poate fi conceput în diferite moduri. Mai jos sunt date două opțiuni diferite:

Figura 7: Exemple de cuprinsuri

CUPRINS			
I. DESPRE MISIUNEA DE MONITORIZARE	4	II. CONSTATĂRI-CHEIE	6
		III. CONTEXTUL POLITIC	11
		IV. REFORMA LEGISLATIVĂ	12
V. LISTELE ALEGATORILOR	15	VII. UNITATEA INTER-AGENȚII PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE	22
		VIII. BIROUL PENTRU AUDIT DE STAT	23
		VI. ADMINISTRAȚIA ELECTORALĂ	16
		Comisia Electorală Centrală (CEC)	16
		Comisii electorale raionale și de circumscripție	20
IX. PERIOADA PRE-ELECTORALĂ	24	XI. ZIUA ALEGERILOR	36
Metodologie	25	Prima rundă de alegeri	36
Utilizarea de resurse publice	26	A doua rundă de alegeri	45
Cumpărarea voturilor	27	Alegeri repetate	49
Hărțuire	28		
Agresiune fizică	28		
Înteruperea campaniei electorale	29		
Concedierea pe criterii politice	29	XIII. ECHILIBRU DE GEN ÎN RÂNDUL CANDIDAȚILOR NOMINALIZAȚI ÎN ALEGERI	58
Arestări	30	XIV. RECOMAN-DĂRI	60
Participarea persoanelor neautorizate la campania pre-electorală	31		
Declarații			
Declarații făcute în timpul campaniei pre-electorale	32		
Spațiul mediatic	33		
		XII. RECLAMAȚII DIN ZIUA ALEGERILOR ȘI DE DUPĂ ALEGERI	
		Prima rundă de alegeri	50
		A doua rundă de alegeri	50
		Alegeri repetate	55
		A doua rundă de alegeri	55

Cuprins

I. Despre misiunea de monitorizare	4
II. Constatări-cheie	5
III. Contextul politic	8
IV. Legi electorale	9
V. Unitatea Inter-agenții pentru Alegeri Libere și Corecte	13
VI. Oficiul pentru Audit de Stat	14
VII. Listele alegătorilor	15
VIII. Administrația electorală.....	16
Comisia Electorală Centrală.....	16
Comisii electorale raionale și de circumscripție	19
IX. Monitorizarea pre-electorală	21
Metodologie	21
Încălcările-cheie din perioada pre-electorală.....	22
Spațiul mediatic în perioada pre-electorală	29
Monitorizarea ședințelor publice ținute de partidele politice în perioada pre-electorală.....	30
X. Ziua alegerilor	32
Misiunea de monitorizare	32
Metodologia de monitorizare	32
Rezultatele monitorizării centralizării paralele a voturilor (CPV)	33
Încălcări și reclamații din ziua alegerilor	37
XI. Perioada post-electorală	39
Reclamații și acțiuni introduse la comisii electorale raionale și de circumscripție și în instanță	39
Alte evoluții importante în perioada post-electorală	42
XII. Concluzii și recomandări	43

Sursa: www.isfed.ge

3. Metodologie

Începutul raportului ar trebui să descrie pe scurt ceea ce s-a observat și cum. În secțiunea dedicată metodologiei, ar trebui să fie vizate următoarele aspecte:

- ▶ *Evidențiați alegerile pe care le observați* – indicați perioada supusă observației (doar ziua alegerilor sau perioada pre-electorală și/sau post-electorală).
- ▶ *Descrieți domeniul de aplicare al acțiunii dvs. de observare* – toate aspectele electorale sau un aspect privind alegerile (de exemplu, acoperirea mediatică a alegerilor, utilizarea resurselor administrative, depunerea și soluționarea reclamațiilor).
- ▶ *Elaborați propria metodologie de observare a alegerilor* – metoda de planificare, formare, derulare și aplicare a activităților dvs. de observare electorală.
- ▶ *Indicați tipurile de observatori [OTL (observator pe termen lung)/OTS (observator de termen scurt); observatori staționari/mobili] pe care i-ați detașat și în ce zone* – Ar trebui să se descrie criteriile de detașare (spre exemplu, toate secțiile de votare, secții de votare alese aleator sau secții de votare din unele zone specifice, precum zone populate de minorități).
- ▶ *Clarificați criteriile pentru evaluarea alegerilor* (spre exemplu, instrumente juridice universale – ICCPR, instrumente juridice regionale – CEDO, angajamente politice – Documentul de la Copenhaga), legi fără caracter obligatoriu (Codul de bune practici în materie electorală al Consiliului European, decizii ale Curții Europene a Drepturilor Omului).

Bune practici: prezentarea metodologiei de observare

■ Acesta este un raport de monitorizare a alegerilor prezidențiale din 27 octombrie 2013, întocmit de Societatea Internațională pentru Alegeri Corecte și Democrație. ISFED, ca și organizație având una dintre cele mai extinse rețele, a monitorizat perioada pre-electorală, ziua alegerilor și perioada post-electorală. Procesul de monitorizare a presupus trei etape-cheie:

- ▶ *Monitorizarea pre-electorală.* Pe o perioadă de patru luni până la alegerile prezidențiale, 73 de observatori pe termen lung au desfășurat acțiuni de monitorizare pre-electorală în toate districtele electorale din Georgia. Monitorizarea pre-electorală s-a axat pe: utilizarea resurselor de stat, activitățile administrațiilor electorale și ale partidelor politice, realizarea listelor alegătorilor, presiunile exercitate pe criterii politice, amenințările și cumpărarea voturilor.
- ▶ *Monitorizarea zilei alegerilor* a avut loc în 910 circumscripții electorale din Georgia, inclusiv 800 de circumscripții electorale alese aleator prin utilizarea metodologiei CPV (centralizarea paralelă a voturilor). În plus, ISFED a detașat observatori staționari pe termen scurt la încă 110 circumscripții electorale. Împreună cu observatorii pe termen scurt, misiunea de monitorizare a zilei alegerilor a cuprins 78 de grupuri mobile, 73 de observatori raionali, 20 de avocați și 20 de cameramani. Acțiunea de observare a zilei alegerilor a combinat trei componente-cheie – deschiderea și constituirea circumscripțiilor electorale, procesul de votare, numărarea și centralizarea voturilor.
- ▶ *Pentru monitorizarea post-electorală*, ISFED a detașat 73 de observatori raionali și avocați. Aceștia au monitorizat activitatea administrației electorale, procesul de aplicare la comisiile electorale raionale (CER) și procesul de centralizare a voturilor. ISFED a depus zeci de reclamații la administrația electorală pentru presupuse încălcări observate în timpul procesului.

4. Rezumat

Acesta este prezentat la începutul raportului; se bazează, în principal, pe constatările și concluziile pe care le prezentați în următoarele părți ale raportului dvs. Rezumatul ar trebui să permită cititorului să se familiarizeze rapid cu principalele dvs. concluzii fără a fi nevoie să citească întregul raport.

Mesajul-cheie

Mesajul principal ar trebui să reflecte măsura în care s-a desfășurat procesul electoral pentru a asigura încrederea candidaților și a electoratului, precum și gradul de voință politică dovedită de către autorități pentru a desfășura un proces electoral democratic autentic. În ansamblu, acesta ar trebui să reflecte respectarea libertăților și a drepturilor fundamentale ale omului, conformitatea cu procedurile și regulile stipulate în legislația internă, precum și cu principiile și standardele prevăzute prin tratatele internaționale și angajamentele politice pe baza cărora au fost evaluate alegerile. Însă obiectivul acestuia nu ar trebui să fie evaluarea faptului dacă alegerile au fost „valabile” sau nu.

Bune practici: mesaje-cheie prezentate în rezumat

■ În alegeri, „au existat multe angajamente OSCE, inclusiv dreptul cetățenilor de a se întruni, de a candida în alegeri și de a se exprima liber, care nu au fost respectate, în pofida unor îmbunătățiri aduse legii electorale. Chiar dacă a existat o creștere a numărului de candidați propuși de către partide, au existat personalități politice marcante care ar fi putut juca un rol în această competiție, dar care au rămas în arest sau nu au fost eligibile pentru a fi înregistrate din cauza cazierului lor judiciar. Domeniul candidaților a fost, de asemenea, constrâns de acțiuni administrative arbitrare, ceea ce a dus la limitarea opțiunilor pentru alegători. Alegerile nu au fost administrate în mod imparțial, iar procedura de depunere a reclamațiilor și contestațiilor nu a garantat un remediu efectiv”.

[Misiunea de observare a alegerilor (MOA) OSCE/ODIHR (EOM), Raport final – Belarus, Alegeri parlamentare, 23 septembrie 2012]

■ Alegerile „au fost, în general, bine administrate și caracterizate prin respectarea libertăților fundamentale. Candidații au putut să deruleze campania în mod liber. Mass-media și-a îndeplinit obligația legală de a asigura o acoperire echilibrată și toți candidații și-au valorificat timpul de emisie gratuit. În același timp, lipsa imparțialității administrației publice, deturnarea resurselor administrative și cazurile de presiune exercitată asupra alegătorilor au fost probleme de interes. Chiar dacă ziua alegerilor a fost dominată de o atmosferă calmă și ordonată, aceasta a fost marcată de intervenții necuvenite în proces, în principal, din partea reprezentanților persoanelor în funcție și s-au observat unele încălcări grave”.

(MOA a OSCE/ODIHR, Raport final – Armenia, Alegeri prezidențiale, 18 februarie 2013)

■ Alegerile „au fost afectate de restrângerea libertăților de exprimare, de întrunire și de asociere, ceea ce nu a garantat condiții de concurență echitabilă pentru candidați. Acuzațiile permanente de intimidare a candidaților și a alegătorilor, precum și un spațiu mediatic restrictiv, au afectat calitatea campaniei. Au fost observate probleme semnificative în toate etapele proceselor derulate în ziua alegerilor care au evidențiat gravitatea deficiențelor care trebuie să fie abordate pentru ca Azerbaidjanul să își respecte pe deplin angajamentele OSCE privind desfășurarea unor alegeri autentice și democratice”.

(MOA a OSCE/ODIHR, Raport final – Azerbaidjan, Alegeri prezidențiale, 9 octombrie 2013)

■ Alegerile prezidențiale „au fost administrate eficient și cu transparență, iar acestea au avut loc într-un mediu amical și constructiv. În timpul campaniei electorale, au fost respectate libertățile fundamentale de exprimare, de circulație și întrunire, iar candidații au putut să deruleze campania fără restricții. Mass-media a fost mai puțin polarizată decât în timpul alegerilor din 2012 și a prezentat o gamă largă de puncte de vedere. În ziua alegerilor, alegătorii au reușit să își exprime opțiunile în mod liber”.

(MOA a OSCE/ODIHR, Raport final – Georgia, Alegeri prezidențiale, 27 octombrie 2013)

■ Alegerile „au marcat o etapă importantă în materializarea aspirațiilor Ucrainei de a consolida alegerile democratice în concordanță cu angajamentele internaționale. Au existat multe puncte pozitive asociate procesului, cum ar fi imparțialitatea și eficiența Comisiei Electorale Centrale, competitivitatea largă a alegerilor, care au oferit alegătorilor opțiuni reale și respectarea generală a libertăților fundamentale. Parlamentul nou ales ar trebui să își asume responsabilitatea politică de a asigura faptul că se adoptă reforme-cheie, pentru ca anumite practici incorecte observate în această prezentare să nu devină consacrate. De asemenea, plângerile ar trebui să fie soluționate cu respectarea statului de drept și prin intermediul unor instituții democratice”.

(MOA a OSCE/ODIHR, Raport final - Ucraina, Alegeri parlamentare anticipate, 26 octombrie 2014)

■ Alegerile „au oferit alegătorilor o gamă largă de alternative politice. Campania a fost influențată de aspirațiile geopolitice ale țării, iar ieșirea din cursa electorală în ultima clipă a unui candidat a ridicat semne de întrebare în legătură cu calendarul și împrejurările. Candidații au beneficiat de accesul neîngrădit la mass-media; însă, majoritatea mijloacelor de informare, cu excepții semnificative care includ serviciul public de radiodifuziune, au făcut obiectul unor intervenții politice.

Administrația electorală s-a bucurat de încrederea majorității părților implicate și procesul a fost, în general, bine administrat, cu excepția funcționării noului sistem electronic de prelucrare a alegătorilor în ziua alegerilor”.

(MOA a OSCE/ODIHR, Raportul final - Moldova, Alegerile parlamentare, 30 noiembrie 2014)

Rezumatul constatărilor-cheie

La început, după mesajul-cheie, ar trebui să existe o sinteză a celor mai importante constatări cu privire la procesul electoral - de regulă, care să reflecte toate tematicile/domeeniile principale observate de către observatorii interni. Aceasta este ceea ce va citi cea mai mare parte a publicului. Mai jos sunt prezentate sintagmele-cheie utilizate în sinteză.

Bune practici: constatări-cheie

■ În general, pregătirile tehnice pentru alegeri au fost administrate în mod eficient de către Comisia Electorală Centrală.

■ Administrația electorală, condusă de Comisia Electorală Centrală, a administrat alegerile, în general, cu profesionalism și cu respectarea termenelor legale.

■ Forțele politice au fost reprezentate în mod inegal în comisia electorală, ceea ce a conferit forțelor pro-guvernare o majoritate decizională *de facto*. Această situație a condus la o situație în care reprezentanții opoziției s-au plâns de imparțialitatea administrației electorale.

- Înregistrarea candidaților a fost, în general, favorabilă incluziunii și transparentă.
- Campania electorală a fost desfășurată într-un mediu politic extrem de polarizat.
- Distincția dintre stat și partidul de la guvernare a fost în mod frecvent puțin vizibilă.
- În general, mass-media a furnizat alegătorilor o serie de opinii politice diverse, ceea ce le-a permis acestora să facă o alegere în cunoștință de cauză.
- Procedura de depunere a reclamațiilor și cea de contestare au fost recent simplificate și clarificate într-o oarecare măsură.
- Ziua alegerilor a fost, în general, calmă.
- Procesul de centralizare la Comisiile electorale raionale (CER) a fost evaluat ca fiind unul pozitiv de către observatori.
- Au fost depuse aproximativ 800 de reclamații și contestații legate de ziua alegerilor, cu acuzații legate de o serie de nereguli cu privire la votare, numărare și centralizarea rezultatelor.

Trimiteri la standardele internaționale

În rezumat ar trebui să se identifice principalele evoluții și tendințe ale procesului electoral, iar, în final, ar trebui să se evalueze în ce măsură procesul electoral s-a desfășurat conform standardelor internaționale, angajamentelor politice și principiilor pentru alegeri democratice, precum și în ce măsură acesta s-a desfășurat în concordanță cu legislația internă. Aceasta se poate realiza în felul următor:

Bune practici: trimiteri la standardele internaționale

- Au fost puse în aplicare recomandări anterioare importante emise de OSCE/ODIHR și Comisia pentru Democrație prin Lege a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), inclusiv acordarea dreptului la vot unor categorii de deținuți, fiind permisă candidatura independentă și reducându-se cerințele privind reședința.
- Lipsa permanentă a unor proceduri de numărare delimitate corect a însemnat faptul că nu s-a putut garanta o numărare corectă, așa cum s-a prevăzut la punctul 7.4 din Documentul de la Copenhaga din 1990 al OSCE.
- Au apărut cazuri credibile reclamate cu privire la intimidarea candidaților și a alegătorilor pe parcursul campaniei, ridicând probleme cu privire la capacitatea candidaților de a desfășura o campanie, precum și la capacitatea alegătorilor de a vota „fără teama de a fi pedepsiți”, așa cum se prevede la punctul 7.7 din Documentul de la Copenhaga din 1990 al OSCE.

5. Constatări (rapoarte intermediare)

Constatările reprezintă rezumatul acțiunilor dvs. observate de membrii misiunii (inclusiv echipa principală, OTL și OTS). Deoarece nu veți putea să prezentați toate acțiunile individual - din motive de timp și limita de spațiu - va trebui să le sintetizați în constatările dvs. Acest rezumat al observațiilor dvs., și anume constatările dvs., servesc drept bază pentru concluziile și recomandările pe care le prezentați.

Bune practici: constatările raportului

Reclamații depuse la comisiile electorale de circumscripție (CECi)

■ Au fost depuse șapte reclamații la CECi cu privire la încălcări ale regulilor privind numărarea voturilor. Trei cereri au fost îndeplinite, iar patru au fost respinse. S-au depus reclamații la CECi cu privire la următoarele tipuri de încălcări:

- ▶ violarea integrității urnei – circumscripțiile electorale #11 și #30 din Terjola din Districtul electoral #49; circumscripțiile electorale #12 și #27 din Khulo din raionul electoral #81.
- ▶ documentație incorectă – circumscripția electorală #18 din Lanchkhuti din raionul electoral #61.
- ▶ încălcarea regulilor privind votarea – circumscripția electorală #30 din Terjola din raionul electoral #49.
- ▶ altele – circumscripția electorală #2 din Khulo din raionul electoral #81

S-ar putea, de asemenea, să doriți să vă ilustrați cazurile. Acest lucru se poate realiza în felul următor.

Figura 8: Statistici privind încălcările pentru care ISFED depune reclamații la CECi

Sursa: www.isfed.ge

Contextualizarea cazurilor - fără enumerări

Cazurile individuale nu ar trebui să fie doar prezentate ca o enumerare a încălcărilor, ci integrate în context. Ar trebui să se menționeze în mod clar dacă au fost raportate nereguli sau încălcări ale legii ca incidente izolate sau dacă acestea constituie o structură sistematică ce ar putea pune în pericol integritatea procesului electoral.

Bune practici: contextul informațiilor

■ ISFED a depus 177 de reclamații cu privire la 208 încălcări, inclusiv 16 la CECi și 161 la CER. Două acțiuni au fost introduse în instanță. În reclamațiile sale, ISFED a căutat preponderent să elimine încălcarea depistată, trăgând la răspundere președintele, secretarul și alți membri ai respectivelor comisii electorale.

■ Observatorii pe termen lung au depistat în total 11 cazuri care au implicat utilizarea de resurse publice predominant în favoarea partidului de la guvernare, realizându-se schimbări la nivelul bugetului de stat și local, și participarea persoanelor neautorizate la campania pre-electorală. Cu toate acestea, ISFED nu a constatat un abuz de resurse publice comis frecvent sau pe scară largă în perioada pre-electorală.

■ În 4% dintre acțiunile de observare s-au constatat cazuri de vot în grup/familie, inclusiv în zonele rurale, unde rata a fost de 5% și în zonele urbane – cu 2% dintre secțiile de votare observate.

Analiza cazurilor

În timp ce misiunile internaționale de observare își rezervă evaluările pentru rapoartele publicate după ziua alegerilor (declarația preliminară, raportul final), organizațiile interne ar putea să profite, uneori, de poziția lor diferită și să își prezinte analiza, care există deja în rapoarte, înainte de alegeri sau în ziua acestora.

Trimiteri la standardele internaționale

Se poate face trimitere la standarde internaționale atunci când se raportează cu privire la cazuri: mai întâi se prezintă situația de fapt, apoi se indică încălcarea standardului internațional respectiv.

Bune practici: trimiteri la standardele internaționale

■ La 22 august a fost reținut în capitală un activist din partidul opoziției. Poliția nu a furnizat informații despre motivul reținerii sale și acuzațiile aduse.

■ În perioada pre-electorală au fost raportate numeroase cazuri de rețineri și plasări în arest ale susținătorilor partidelor politice din opoziție și ale rudelor acestora.

■ Orice persoană arestată pentru o contravenție are dreptul la un proces corespunzător și trebuie să se respecte drepturile fundamentale ale acesteia. Însă, în cazurile menționate anterior, niciunul dintre cei privați de libertate nu a beneficiat de dreptul său integral la un proces corespunzător și nu a avut parte de un proces echitabil, indiferent dacă acuzațiile aduse sunt prevăzute de dreptul administrativ sau de cel penal.

■ CEC nu a reușit să ia nicio decizie cu privire la constituirea CER nr. 3 în Bender și nr. 37 în unitatea teritorial administrativă de pe malul stâng și nu s-a prevalat de dreptul său de a deschide secții de votare speciale în aceste regiuni, în termenul stabilit pentru constituirea CER-urilor. În același timp, cu o întârziere semnificativă față de calendarul electoral (10 zile), adică abia pe 4 noiembrie 2014, CEC a decis că alegătorii transnistrieni își pot exercita dreptul la vot pe listele suplimentare de alegători din cele 26 de secții de votare deja constituite în circumscripțiile electorale raionale Cahul (1), Chișinău (5), Anenii Noi (3), Dubăsari (9), Căușeni (3), Criuleni (1), Ștefan Vodă (1), Rezina (1), Bălți (1) și Florești (1).

■ *În urma reintroducerii amendamentelor constituționale din 2004, membrii parlamentului își vor pierde mandatul, dacă nu aderă la sau dacă părăsesc facțiunea parlamentară a partidului politic pentru care au fost aleși. Acest aspect este contrar punctului 7.9 din Documentul de la Copenhaga din 1990 al OSCE și a fost criticat în mod repetat de către Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) în contextul Constituției din 2004 a Ucrainei.*

(Misiunea de observare a alegerilor a OSCE/ODIHR, Raport final – Alegerile parlamentare anticipate, 26 octombrie 2014)

■ La 25 septembrie, Grupul de lucru cu mass-media al CEC a emis o declarație prin care a făcut apel la trei mijloace de comunicare în masă – serviciul Radio Liberty din Azerbaidjan (Azadliq), the British Broadcasting Corporation (BBC) și Vocea Americii – să nu mai încalce articolul 74.4.1 din Codul electoral, care interzice desfășurarea campaniei și distribuirea de materiale electorale de către entități juridice străine.

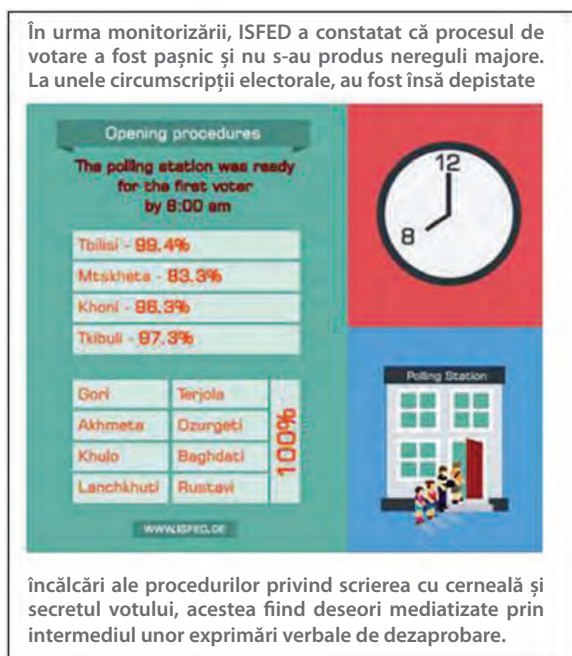
(Misiunea de observare a alegerilor a OSCE/ODIHR, Raport final – Alegerile prezidențiale, 9 octombrie 2014)

Echilibru între text, grafice și imagini

Cele mai importante informații ar trebui să fie transpuse în scris. Nu ar trebui să se utilizeze prea multe mijloace vizuale și infografice, inclusiv diagrame. Chiar dacă o diagramă rotundă sau cu bare ar putea ilustra date brute, acestea nu ar trebui să fie redată niciodată fără note explicative care să transmită cititorului de ce sunt importante datele: se vor ilustra numărul și perioada de timp când s-au produs incidentele, se va demonstra acoperirea mediatică asigurată pentru candidații politici la ora de maximă audiență și se vor compara datele PVT cu rezultatele alegerilor oficiale.

Imaginile nu ar trebui să fie folosite în exces. Raportul ar trebui să prezinte situația de fapt, în principal, în scris. Dacă se includ imagini, analizați cu atenție imaginile care trebuie să fie introduse în raport. Ar trebui să se asigure protecția datelor/drepturilor privind viața privată a altor persoane. [A se vedea: Consiliul European (1980): Convenția pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal.] Figura de mai jos ar putea fi considerată un bun exemplu de utilizare echilibrată a textului, graficelor și imaginilor.

Figura 9: Procesul de votare

încălcări ale procedurilor privind scrierea cu cerneală și secretul votului, acestea fiind deseori mediatizate prin intermediul unor exprimări verbale de dezaprobare.

Sursa: www.isfed.ge

6. Concluzii (declarații privind constatările preliminare și concluzii, rapoarte finale)

Concluziile nu sunt constatări, acestea se bazează pe constatări

Concluziile sunt, de regulă, prezentate în principalele părți ale rapoartelor care sunt publicate după ziua alegerilor (declarația preliminară, raportul final). Concluziile nu constituie o simplă repetare a constatărilor dvs. pe care le prezentați în rapoartele intermediare. Acestea reprezintă o sinteză a constatărilor dvs. care, într-un context mai amplu, indică și alte implicații pe care le-ar putea avea constatările dvs. Concluziile nu reprezintă o compilație a constatărilor; acestea ar trebui să derive în mod logic din constatările observate și ar trebui să identifice tendințele sau structurile bazate pe constatările adunate.

Mai jos veți găsi mai multe exemple privind modul în care să transformați constatările în concluzii.

Bune practici I: concluzii pe baza analizei constatărilor

Constatări

■ Observatorii au participat la toate sesiunile CEC care și-a desfășurat sesiunile în mod profesional, cu publicarea de procese-verbale pe site-ul său în decurs de 48 de ore, conform legii. Însă, atunci când au luat decizii cu privire la cereri din partea partidului X și a partidului Y, sesiunile CEC au fost tensionate, iar membrii CEC au votat aproape întotdeauna pe partide.

Concluzie

■ Comisia electorală centrală a desfășurat sesiuni regulate, însă a continuat să fie împărțită pe partide cu privire la toate aspectele de contencios politic.

Bune practici II: concluzii pe baza analizei constatărilor

Constatări

■ Campania electorală prezidențială a început oficial pe data de 24 martie. Trei candidați au început să se întâlnească cu cetățenii în cadrul vizitelor lor regulate în țară înainte de această dată. Până la jumătatea lui martie, președintele a vizitat 70 de orașe și sate. La 23 martie, acesta și-a prezentat programul electoral. Mai mult, președintele a promovat public rapoarte despre înregistrările partidului său în exercițiu. La 16 martie, candidatul prezidențial X a organizat o adunare de 50 de persoane în capitală. La 21 martie, partidul Y a organizat o adunare cu 350 de persoane în orașul învecinat pentru a-și promova realizările de la alegerile anterioare și pentru a face apel la minoritățile etnice să voteze candidatul Z la funcția de președinte. Toți cei patru candidați la funcția de președinte și partidele politice afiliate au organizat adunări pe 24 martie pentru a deschide oficial campania.

Concluzie

■ Campania a fost activă, organizându-se un număr mare de adunări și reuniuni cu alegătorii. Însă, în afară de candidatul B, ceilalți trei candidați și-au început activitățile înainte de data oficială admisă pentru lansarea campaniei.

Bune practici III: concluzii pe baza analizei constatărilor

Constatări

■ În perioada de raportare, conform informațiilor oficiale, CEC a primit 78 de exemple de contestații, din care 10 au fost depuse în ziua alegerilor. CEC a adoptat 38 de decizii cu privire la acele acțiuni în contestare (șase au fost admise, șapte au fost parțial acceptate, 24 au fost respinse ca fiind nefondate sau depuse tardiv și într-un caz s-a stabilit că obiectul contestației s-a perimat), 12 reclamații au fost returnate, pentru că presupusele fapte nu au putut face obiectul unor contestații, 21 de reclamații au fost înaintate pentru a fi examinate de instanța competentă, pentru a se stabili elementele constitutive ale unei infracțiuni, șase reclamații au fost retrase de către autori, o reclamație nu a fost examinată, pentru că, în același timp, a fost introdusă o acțiune în instanță.

Concluzie

■ CEC examinează acțiunile în contestare conform principiului contradictorialității. Astfel că atât partidul care a depus contestația, cât și partidul vizat au prezentat informații și probe legate de reclamațiile respective. Promo-LEX a precizat că reprezentanții electorali ai candidaților din cursa electorală sunt, în mare parte, avocați cu experiență, ceea ce ajută la creșterea calității dezbaterilor. Pe de altă parte, timpul limitat de depunere și examinare a acestor contestații prevăzute prin lege nu a permis membrilor CEC să examineze și să documenteze unele cazuri în mod corespunzător.

Bune practici IV: concluzii pe baza analizei constatărilor

Constatări

■ Observatorii ISFED au raportat trei cazuri de persoane neautorizate la secțiile de votare, precum și mici deficiențe tehnice. Este de remarcat faptul că 140 de alegători de la 73 de secții de votare din 19 circumscripții electorale raionale s-au deplasat la secțiile lor de votare doar pentru a constata că nu au fost înregistrați pe listele de alegători. Dintre acești 140 de alegători, 53 au afirmat că au votat la primul scrutin la 15 iunie 2014. În special, comparativ cu primul scrutin, deficiențele legate de protocoalele de sintetizare au scăzut semnificativ în a doua rundă de alegeri.

Concluzie

■ Pe baza analizei informațiilor primite prin metodologia PVT, ISFED concluzionează că procesul de votare și cel de numărare a voturilor s-au desfășurat într-un mediu calm. Majoritatea încălcărilor raportate de observatorii ISFED au fost minore și de natură procedurală, și nu ar fi putut să afecteze rezultatul final al alegerilor.

Evitarea cazurilor singulare

Raportul ar trebui să facă referire la cazuri singulare doar în situații excepționale.

Bune practici: cazul singular excepțional

■ După ziua alegerilor, dl X a contestat rezultatele preliminare ale alegerilor, a organizat adunări de protest în capitală și a vizitat mai multe orașe din afara capitalei. Acesta a solicitat ca toate încălcările legate de alegeri să fie urmărite penal și să se susțină o a doua rundă de alegeri prezidențiale sau, alternativ, guvernul să demisioneze și să se organizeze alegeri parlamentare anticipate. Principalele mijloace mass-media, inclusiv televiziunea publică, au dat dovadă de o atitudine selectivă în acoperirea evenimentelor după alegeri, existând o tendință remarcabilă de a limita opiniile care exprimă critici la adresa desfășurării alegerilor. Acestea au prezentat, deseori, doar o acoperire generală și, uneori, marginală a protestelor.

Trimiteri la standardele internaționale

Atunci când se observă un aspect specific al alegerilor, care este contrar standardelor internaționale sau bunelor practici, acesta ar trebui să fie întotdeauna descris în mod concret.

Bune practici: trimiteri la standardele internaționale

Spațiul campaniei

■ Cazurile de confuzie continuă între instituțiile de stat și interesele partidelor au fost contrare punctului 5.4 din Documentul de la Copenhaga din 1990 al OSCE și punctului 1.2.3 din Codul de bune practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția. Acuzațiile legate de cumpărarea voturilor și exercitarea de presiuni asupra angajaților din sectorul public, inclusiv cazurile de participare forțată la mișcări de stradă și concedierea, care au fost evaluate ca fiind credibile, au avut un impact negativ asupra mediului pre-electoral.

7. Recomandări (raport final)

De obicei, rapoartele finale, și mai puțin rapoartele intermediare, cuprind o secțiune de recomandări. Această secțiune este ultima din raportul dvs. final. Aceasta urmează după partea principală și înainte de anexe, care ar putea include rezultatele alegerilor sau graficele de monitorizare a mass-mediei. Prin intermediul recomandărilor, observatorii își pot face cunoscute opiniile și pot sugera un mod de acțiune. Recomandările oferă sugestii cu privire la modul în care ar putea fi îmbunătățit întregul proces sau doar elemente ale procesului. Acestea sunt propuneri; ele nu impun vreo obligație legală asupra celor cărora le sunt adreseate. Dacă nu sunt puse în aplicare, nu există consecințe legale.

Se oferă recomandări în vederea îmbunătățirii desfășurării alegerilor din țară și a armonizării acestora pe deplin cu Codul de bune practici al Comisiei de la Veneția, angajamentele OSCE și alte standarde internaționale pentru alegeri democratice.

Natura recomandărilor

Recomandările sunt bazate pe cadrul juridic național și obligațiile, principiile, angajamentele și bunele practici de la nivel internațional și regional. Acestea sunt formulate pentru a promova schimbarea și a aduce îmbunătățiri legii electorale și anumitor aspecte din cadrul procesului. Ca atare, acestea ar trebui să fie formulate cu precizie, în mod clar și fără ambiguitate.

Numerotarea recomandărilor

Dacă există mai multe recomandări, se sugerează ca ele să fie numerotate pentru a facilita trimiterea cititorilor la acestea.

Bune practici: ordonarea recomandărilor

- 1. Autoritățile ar putea avea în vedere să desfășoare un audit asupra registrelor alegătorilor, inclusiv să realizeze o comparație detaliată a datelor din registrele alegătorilor cu informațiile – sursă deținute în registrele Ministerului de Interne.
- 2. Legislația electorală ar trebui să fie modificată pentru a include dispoziții specifice care abordează în mod clar rolul mass-mediei în timpul unei campanii prezidențiale.
- 3. ...

Subtitluri

Recomandările ar trebui să aibă subtitluri care se referă la anumite părți ale procesului electoral (de obicei, analiștii echipei principale redactează recomandări care aparțin portofoliului lor) pentru a fi mai simplu pentru cititori să aibă o imagine de ansamblu a ceea ce constituie recomandările. În plus, la început se poate crea și prezenta o categorie a principalelor recomandări prioritare, cu recomandări specifice asupra domeniilor respective care urmează. Aceasta se poate realiza în felul următor:

Bune practici: subtitluri

Recomandări prioritare

- 1. În calitate de organism permanent însărcinat cu desfășurarea generală a alegerilor, CEC ar putea anticipa și aborda mai eficient ambiguitățile sau deficiențele din lege încă din cadrul procesului electoral.

Cadrul juridic

- 2. Ar trebui să se aibă în vedere eliminarea ambiguităților din legea electorală.

Administrația electorală

- 3. Pentru a spori în continuare transparența și răspunderea administrației electorale, CEC ar putea avea în vedere ...

Înregistrarea alegătorilor

- 4. Pentru a oferi șanse reale în căutarea unor căi de atac legale și pentru a asigura aplicarea consecventă, Legea cu privire la registrul alegătorilor ar putea fi modificată.

Finanțarea campaniei

- 5. Pentru a îmbunătăți transparența și precizia raportării cu privire la finanțarea campaniei, legea ar putea fi modificată pentru a introduce mecanisme semnificative de control și supraveghere, precum și sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive pentru eventualele încălcări.

Utilizarea modului conjunctiv

Deoarece recomandările oferă sugestii și propuneri, acestea ar trebui să fie formulate la modul conjunctiv. În mod similar, ar trebui să se prefere utilizarea sensului de recomandare a sintagmei „a putea”, decât formularea imperativă a sintagmei „a trebui”. Aceasta se poate realiza în felul următor:

Bune practici: conjunctiv

- Se recomandă ca/să ...
- Ar trebui să se aibă în vedere ...
- Autoritățile ar putea avea în vedere ...
- Transparența Curții Constituționale ar fi îmbunătățită ...
- Dispozițiile Legii electorale cu privire la cumpărarea voturilor ar putea fi revizuite/modificate ...

Constatări și concluzii ca bază pentru recomandări

Recomandările se bazează pe constatările și concluziile la care ați ajuns în partea principală a raportului dvs. final. Spre exemplu, dacă ați concluzionat că „cadrul juridic aplicabil pentru finanțarea partidelor și a campaniei conține deficiențe, ambiguități și sancțiuni disproporționale” și ați enumerat aceste deficiențe în partea principală a raportului dvs. final, ați putea formula recomandarea că „legea ar putea fi modificată pentru a furniza o listă completă a neregulilor și sancțiunilor aplicabile care să fie proporționale, eficiente și disuasive”. Pentru a demonstra în mod clar legătura dintre problemă și recomandări, s-ar putea introduce o recomandare concretă și după textul raportului, acolo unde se face referire la problemă (pe lângă secțiunea separată de la sfârșitul raportului).

Recomandări ca sfaturi concrete pentru îmbunătățirea procesului electoral

Recomandările ar putea fi formulate la modul foarte general; însă se recomandă ca acestea să conțină propuneri foarte concrete și precise pentru îmbunătățirea continuă a procesului electoral. Recomandările ar putea include sugestii de schimbări la nivelul legislației electorale, de îmbunătățire a practicilor de administrare a alegerilor sau a performanței părților interesate. Ar putea chiar recomanda proiecte concrete de asistență electorală.

Fraza enunțată în continuare nu servește acestui scop:

- Membrii CEC ar trebui să înceteze cu atitudinea lor ostilă față de observatorii electorali în procesul de examinare a reclamațiilor.

Alternativ, recomandarea ar putea fi formulată în modul următor:

■ Se impune necesitatea continuării acțiunilor de formare a membrilor CEC, cu evidențierea normelor din codul de conduită.

Beneficiarii recomandărilor

Recomandările ar trebui să fie formulate pentru autoritățile electorale, partidele politice, societatea civilă și comunitatea internațională.

■ 1. **Organizațiile societății civile locale** ar putea derula programe ample de educare a alegătorilor pentru grupurile minorităților etnice.

■ 2. Instituțiile de învățământ ar putea include elemente de educare a alegătorilor în programa școlilor din învățământul secundar.

■ 3. Administrația electorală ar trebui să continue formarea membrilor CEC care provin din rândul minorităților etnice.

■ 4. Partidele politice ar putea căuta să stabilească dialogul politic cu reprezentanții minorităților la nivel local.

Vizualizarea recomandărilor

Recomandările ar putea fi susținute prin infografice, deoarece acestea ar putea servi drept elemente de captare a atenției și facilitează înțelegerea de către cititori.

Figura 10: Recomandări prioritare ale OSCE/ODIHR

Sursa: www.isfed.ge

Informații despre organizația dumneavoastră

La sfârșitul fiecărui raport, ar trebui să se facă o scurtă prezentare a organizației. Aceasta ar trebui să includă următoarele informații:

- ▶ numele complet al organizației dvs.;
- ▶ viziunea dvs./prezentarea misiunii;
- ▶ înființarea/dezvoltarea organizației de la înființarea acesteia;
- ▶ istoricul activităților dvs. de observare a alegerilor (inclusiv scopul principal);
- ▶ cele mai importante proiecte ale dvs. în materie de asistență electorală;
- ▶ domenii de interes în activitățile de observare;
- ▶ sursele dvs. de finanțare;
- ▶ o legătură la site-ul dvs. web.;
- ▶ detalii de contact și persoane de contact.

Mai jos se prezintă un exemplu de secțiune informativă despre o organizație cu activități de observare electorală.

Figura 11: Exemplu de informații privind observarea alegerilor

DESPRE OSCE/ODIHR

Numele complet al organizației

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/ODIHR) este principala instituție a OSCE care ajută statele participante „să asigure respectarea deplină a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, să respecte statul de drept, să promoveze principiile democrației și (...) să dezvolte, să consolideze și să protejeze instituții democratice, precum și să promoveze toleranța în societate” (Documentul de la summit-ul de la Helsinki din 1992). Aceasta este denumită dimensiunea umană a OSCE.

Prezentarea misiunii

Istoricul organizației

OSCE/ODIHR, având sediul în Varșovia (Polonia), a fost înființat ca Birou al Alegerilor Libere în cadrul summit-ului din 1990 de la Paris și a început să funcționeze în mai 1991. Un an mai târziu, denumirea Biroului a fost schimbată pentru a reflecta un mandat extins care include drepturile omului și democratizarea. În prezent, acesta are peste 130 de angajați.

Implicarea în alegeri

OSCE/ODIHR reprezintă cea mai importantă agenție din Europa în domeniul **observării alegerilor**. În fiecare an, acesta coordonează și organizează detașarea a mii de observatori pentru a evalua dacă alegerile din regiunea OSCE se desfășoară în conformitate cu angajamentele OSCE, alte obligații internaționale și standarde pentru alegeri democratice, precum și cu legislația națională. Metodologia sa unică oferă o perspectivă aprofundată a procesului electoral în ansamblul său. Prin proiectele de asistență, OSCE/ODIHR ajută statele participante să își perfecționeze cadrul electoral.

Alte domenii de activitate

Activitățile de **democratizare ale** Biroului includ: statul de drept, sprijin legislativ, guvernarea democratică, migrația și libertatea de circulație, precum și egalitatea de gen. OSCE/ODIHR pune în aplicare anual o serie de programe de asistență specifice, urmărind să dezvolte structuri democratice.

Toate activitățile ODIHR se desfășoară în strânsă coordonare și cooperare cu statele participante la OSCE, instituțiile OSCE și unitățile de operațiuni în teren, precum și cu alte organizații internaționale.

Mai multe informații sunt disponibile pe [site-ul ODIHR \(www.osce.org/odihr\)](http://www.osce.org/odihr).

Trimitere la site-ul organizației

4.3. SFATURI PRIVIND RAPORTAREA

Limbajul utilizat în documentele legate de alegeri, cum ar fi rapoartele de observare, conținea foarte mult. Echipa principală ar trebui să aleagă cu atenție fiecare cuvânt. După publicare, rapoartele nu mai pot fi retrase. Secțiunea de mai jos oferă sfaturi cu privire la redactarea rapoartelor într-un mod ușor de înțeles și de citit. Aceasta oferă indicii cu privire la ceea ce înseamnă un limbaj clar, concis și simplu, la modul de evitare a afirmațiilor subiective și la prezentarea datelor concrete și a cifrelor.

Limbaaj simplu

Asigurați-vă că raportul este redactat în mod clar și că poate fi înțeles de către persoanele care nu sunt experți electorali. Cititorii ar trebui să aibă capacitatea de a înțelege cu ușurință raportul la prima citire. Utilizați un limbaj simplu în rapoartele dvs. electorale.

Limbaajul simplu reprezintă o exprimare clară, concisă, folosind atâtea cuvinte câte sunt necesare. Acesta nu conține elemente de jargon și nici cuvinte și sintagme utilizate rar; acesta conține o terminologie adecvată într-un mod ușor de înțeles. Limbaajul simplu se concentrează pe transmiterea mesajului, nu pe distragerea atenției cititorului cu un limbaj complicat. Acesta omite sintagmele inutile și evită construcțiile de fraze încărcate; se evită vocabularul artificial. Vocabularul este axat pe exprimarea factuală, concisă și tematică.

Fraze scurte și paragrafe scurte

Rapoartele vor fi mai clare dacă frazele, paragrafele și secțiunile dvs. păstrează un format concis. În mod ideal, analiștii ar trebui să vizeze o lungime a frazei de 12 cuvinte, fără să existe fraze care să depășească 25 de cuvinte. Fiecare paragraf ar trebui să acopere un singur subiect, iar paragrafele ar trebui să fie menținute la cel mult 10-12 rânduri. Secțiunile nu ar trebui să fie elaborate excesiv; două sau trei pagini (pentru raportul final) la fiecare secțiune ar trebui să fie suficient. Astfel, cititorul poate înțelege cu ușurință mesajul pe care doriți să îl transmiteți.

Încercați să evitați structurile de fraze precum cea de mai jos:

■ Scopul limitării impuse prin această dispoziție este de a interzice plasarea de materiale de propagandă în instituții și clădiri care sunt obligate prin lege să respecte principiul imparțialității politice și care trebuie să fie percepute ca fiind neutre din punct de vedere politic de către public (46 de cuvinte).

Astfel, mesajul se transmite mai bine.

■ Articolul 9 din Legea electorală interzice amplasarea de postere electorale pe clădirile guvernamentale (13 cuvinte).

■ Instituțiile guvernului sunt „obligate să respecte principiul imparțialității politice” (9 cuvinte).

■ Astfel, publicul ar putea să le perceapă ca fiind neutre din punct de vedere politic (15 cuvinte).

Mesajul principal

Analiștii ar trebui să omită sau să reducă la minimum sintagmele care nu adaugă un sens suplimentar la frază. Încercați să evitați sintagme de genul „Ar trebui să se precizeze că ...”/„Este de remarcat faptul că ...”/„Ar trebui subliniat faptul că ...” Toate aceste sintagme distrag atenția cititorului de la mesajul principal.

Evitați următoarea structură:

■ Este de remarcat faptul că, cu o zi înainte de incidentul din satul Tkhilistskaro, „Georgian Dream” a avut o întâlnire publică în Telavi.

Fraza are mai multă greutate dacă este formulată în felul următor:

■ Cu o zi înainte de incidentul din satul Tkhilistskaro, „Georgian Dream” a avut o întâlnire publică în Telavi.

Fără construcții pasive

Atunci când se folosește diateza pasivă, nu se indică în mod clar cine este autorul/sursa, astfel că există mai multe date importante care rămân fără autor pentru cititor.

Evitați următorul tip de formulare:

■ Au fost introduse schimbări legislative importante cu scopul de a promova pluralismul mediatic, care au fost evaluate în mod pozitiv.

Frazele de genul celor menționate anterior lasă cititorul cu multe întrebări - Cine a introdus schimbările legislative? Cine le-a evaluat în mod pozitiv? Vorbim despre aceeași persoană/entitate?

Această construcție oferă claritate frazei:

■ Parlamentul a adoptat schimbări legislative cu scopul de a promova pluralismul mediatic, pe care observatorii electorali le-au evaluat în mod pozitiv.

Gruparea subiectului, a verbului și a complementelor

Analiztii ar trebui să își structureze frazele astfel încât acestea să fie logice, coerente și ușor de înțeles. Acestea ar trebui să fie direct la subiect, nu să ascundă mesajul în spatele unei sintaxe complicate sau al unor construcții complexe.

Evitați următoarea construcție:

■ Legea electorală are în vedere oportunitatea de a elibera din funcție înainte de termen membrii comisiilor electorale, acest lucru fiind realizat, totuși, doar în cazurile prevăzute în mod direct prin lege.

Această construcție oferă claritate frazei:

■ Legea electorală permite eliberarea din funcție a membrilor comisiei electorale înainte de termen.

Structurile paralele

Când se referă la același caz, analiștii sunt sfătuiți să utilizeze o formă gramaticală similară. Utilizarea unui limbaj paralel adună gândurile la un loc și facilitează înțelegerea documentului de către cititor.

■ Comisia Electorală Centrală a acționat cu profesionalism și, în pofida resurselor limitate, s-a încadrat în termenele legale.

■ Autoritățile au depus eforturi semnificative pentru a pune în aplicare schimbările necesare aduse registrelor alegătorilor.

■ Doi candidați, președintele în exercițiu și liderul opoziției, au contestat aceste alegeri.

Date și cifre

În calitate de observator neutru din punct de vedere politic, analistul ar trebui să se abțină de la a exprima orice preferință față de sau împotriva oricărui candidat, partid politic, grup, mișcare sau altă asociație care aspiră la o funcție publică. Analiștii ar trebui să enunțe, pur și simplu, situația de fapt - într-un mod neutru, clar și concis.

Utilizarea atributelor inutile

Cuvintele excesive sau complicate (spre exemplu, cu totul, complet) afectează, de obicei, integritatea textului. Dacă se folosesc, acestea lasă impresia că cititorul este părtinitor în judecata sa.

Evitați următoarea construcție de frază:

■ Cererea lor a fost **cu totul** nerealistă. Aceasta a fost **complet** fără sens.

Fraza este formulată mai bine în acest mod:

■ Cererea lor nu a fost fundamentată. Au lipsit, de fapt, elementele fundamentale.

Depersonalizarea raportului

Atunci când se raportează observații, analiștii ar trebui să evite referințele la propria persoană; acestora li se recomandă să se refere la organizație la persoana a treia singular. „Organizația de observare electorală consideră/vede/are convingerea ...”, în loc de „Consider/considerăm/văd/vedem/am/avem convingerea ...”.

Fără expresii emoționale

Analiștii ar trebui să se abțină de la a utiliza cuvinte care ar putea da impresia că aceștia sunt părtinitori în favoarea unei organizații, instituții, partid politic sau candidat.

Ar trebui să se omită cuvinte precum „din păcate”. Însă, pentru a exprima clar faptul că a existat o problemă, nu se exclude o opinie de apreciere.

Evitați frazele, precum cea de mai jos:

■ **Din păcate**, membrii consiliilor electorale raionale și CEC au dat dovadă, în mod frecvent, de o atitudine ostilă față de reprezentanții organizațiilor de monitorizare în procesul de examinare a reclamațiilor.

Fără declarații subiective

Analiștii nu ar trebui să își exprime sentimentele, opiniile sau gândurile în legătură cu procesul electoral. Acestora li se recomandă doar să prezinte situația de fapt și să o evalueze în raport cu normele juridice naționale și cu standardele internaționale.

Evitați următoarea construcție de frază:

■ **Oficiul pentru Audit de Stat (SAO) a fost notoriu pentru deciziile sale nedrepte din perioada imediat dinaintea alegerilor.**

Acesta este modul corect de evaluare a activității Oficiului pentru Audit de Stat:

■ **Un nou organism de reglementare, Oficiul pentru Audit de Stat (SAO), a fost însărcinat cu punerea în aplicare a legii privind finanțarea partidelor și a campaniilor. SAO a beneficiat de ample puteri discreționare, însă nu a reușit, în ansamblu, să aplice legea în mod transparent, independent, imparțial și consecvent, vizând, în principal, opoziția.**

O terminologie adecvată

Imparțialitatea analiștilor se poate dovedi în mod ideal cu ajutorul unei terminologii recunoscute la nivel internațional (a se vedea, de asemenea, anexa 2 - Definiții), în același timp, scriind în mod clar, concis și ușor de înțeles.

Evitați următorul tip de formulare:

■ **Autoritățile executive au avut un rol în majoritatea cazurilor de utilizare partinitoare și incorectă a resurselor juridice. Oficiul pentru Audit de Stat a fost din nou notoriu în acest sens. În anumite cazuri, Unitatea Operativă Inter-Agenției, care funcționează împreună cu Consiliul Național de Securitate, a fost, de asemenea, departe de a acționa în mod imparțial.**

Formulați textul în modul următor:

■ **SAO a beneficiat de ample puteri discreționare, însă, nu a reușit, în ansamblu, să aplice legea în mod transparent, independent, imparțial și consecvent, vizând, în principal, opoziția. Unitatea Operativă Inter-Agenției și-a depășit, uneori, mandatul și a contestat principiul separării puterilor.**

Titluri neutre

În raportarea electorală, analiștii nu ar trebui să își exprime în niciun fel înclinația sau preferința față de autorități, partide, candidați sau orice alți participanți la cursa electorală.

Analiștii ar trebui să evite conotațiile emoționale în titluri, așa cum se prezintă mai jos:

- 1. Decizii și acțiuni **inadecvate** ale autorităților executive.
- 2. Abordarea **inconsecventă** a Oficiului pentru Audit de Stat.
- 3. Impunerea de amenzi **fără temeii**.
- 4. Reacția **selectivă** la infracțiuni.
- 5. **Ignorarea** cazurilor de donații ilegale.

Modul următor este corect, pentru că vă demonstrează obiectivitatea:

- 1. Verificarea documentelor de înregistrare a fost efectuată de către Comisiile electorale teritoriale (CET) în ședințe închise. Regulile privind verificarea semnăturilor sunt neclare și în neconcordanță cu bunele practici internaționale și permit luarea de decizii arbitrare de către CET-uri, care nu pot fi contestate.
- ...

Înainte de publicarea rapoartelor

Citirea cu voce tare a textului

Oamenii au tendința să sară peste cuvinte atunci când citesc în gând, cu atât mai mult atunci când este vorba despre munca lor și știu ce au scris. Citirea cu voce tare obligă cititorul să acorde atenție fiecărui cuvânt. Acest lucru va ajuta cititorul să identifice dacă textul este accesibil și ușor de înțeles.

Analiștii ar trebui să încerce să acorde atenție punctuației. Ei trebuie să observe dacă frazele lor trebuie să fie împărțite sau dacă, în unele locuri, frazele au nevoie de revizuirii suplimentare.

Verificarea ortografiei și a gramaticii

Analiștii ar trebui să verifice individual fiecare schimbare propusă înainte de a efectua modificări.

Editare și corectură

Este posibil să fi contribuit diverse persoane la elaborarea raportului - toate având stiluri de scriere foarte specifice. Analiștii însă, în majoritatea cazurilor, directorul adjunct al misiunii, ar trebui să vizeze armonizarea textelor individuale. În astfel de cazuri, ar trebui să fie abordate, de regulă, următoarele întrebări: „Toate persoanele care au contribuit și-au structurat părțile textului în mod similar?” Au prezentat toate cazurile în același mod, subliniind cele

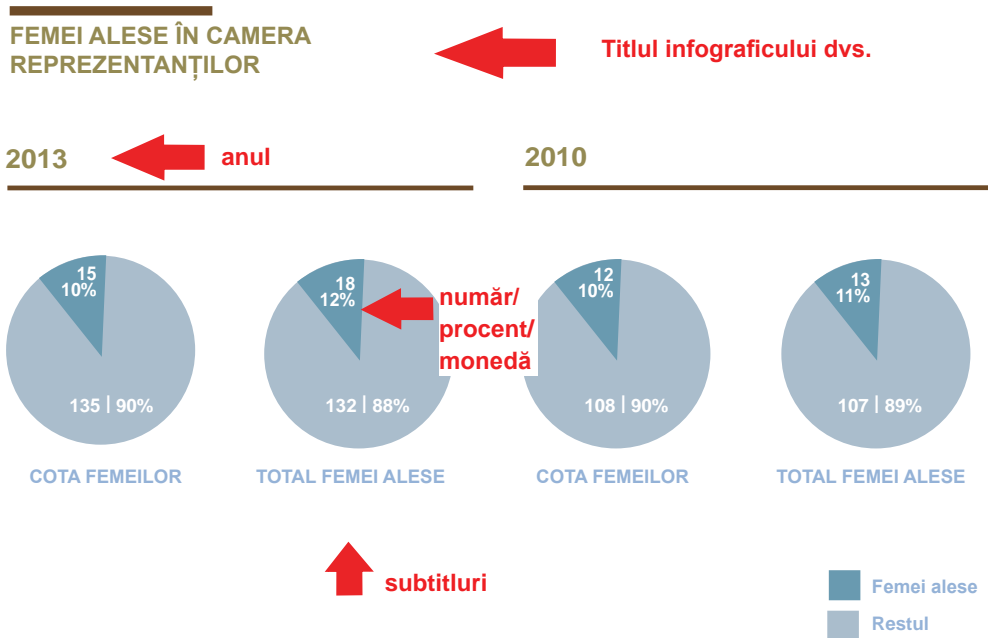
mai importante date, cu referire la normele juridice încălcate și cu menționarea surselor de informații (de exemplu, cazurile au fost observate de misiune)?”.

Suporturi vizuale

Pentru vizualizarea rapoartelor electorale, ar putea fi utilizate fotografii, grafice, diagrame, infografice și fragmente extrase din hărți relevante. Suporturile vizuale mențin interesul și îmbunătățesc gradul de înțelegere al cititorului. În timpul selecției și al integrării elementelor vizuale în raport, analiștii ar trebui să țină cont de mai multe aspecte importante, precum publicul-țintă, volumul raportului, limbajul folosit, vocabularul etc.

- ▶ Nu supraîncărcați rapoartele cu prea multe fotografii, grafice și infografice.
- ▶ Evitați integrarea de fotografii similare ale aceluiași activități, persoane, grupuri.
- ▶ În cazul unui portofoliu mare de fotografii, selectați-le doar pe cele mai interesante și pe cele mai importante. Graficele/infograficele ar trebui să fie însoțite întotdeauna de texte explicative.

Figura 12: Grafic conform bunelor practici

Sursa: www.isfed.ge

Selecția fotografiilor și graficelor relevante

- ▶ Adăugați fotografii care reflectă activitățile dvs. de formare, observatorii care monitorizează în teren, operatorii care colectează date, conferințele de presă și reuniunile cu părțile interesate.
- ▶ Identificați locul potrivit pentru a insera suporturile vizuale în texte.
- ▶ Includeți unele fotografii deasupra titlurilor capitolelor.

4.4. TEMATICI ȘI LISTA DE VERIFICARE PENTRU RAPORTARE

Această secțiune vizează să acopere într-un mod cuprinzător domeniile de evaluare a unui proces electoral, care sunt, de regulă, observate și raportate de către o misiune de observare a alegerilor. Aceste domenii includ, în special, contextul politic, cadrul juridic (inclusiv sistemul electoral), administrația electorală, informațiile despre alegători, listele cu alegători, înregistrarea alegătorilor, înregistrarea concurenților (partide și/sau candidați), campania electorală, acoperirea mediatică, ziua alegerilor, (votare și numărare), centralizarea și publicarea rezultatelor, reclamații și contestații, precum și evoluții post-electorale.

În plus, manualul oferă o listă de verificare pentru raportare pentru fiecare domeniu de evaluare, încercând să furnizeze un instrument practic și accesibil pentru o raportare de calitate a misiunilor de observare a alegerilor.

A. Contextul politic

Atunci când se începe acțiunea de observare internă a alegerilor, organizațiile societății civile trebuie să țină cont de contextul amplu în care se desfășoară alegerile. Ar putea fi analizate și incluse în rapoarte aspecte care nu au o legătură aparentă, directă cu alegerile, precum procesul democratizării în țară sau implicațiile geopolitice actuale. De asemenea, ar trebui să se studieze structura politică a țării și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – inclusiv drepturile femeilor, situația minorităților naționale și religioase și a persoanelor cu dizabilități sau a altor grupuri deosebit de vulnerabile sau defavorizate.

Implicit, ar putea fi analizate și avute în vedere aspecte mai ample legate de ciclul electoral, inclusiv aplicarea recomandărilor anterioare, reforma electorală, funcționarea instituțiilor democratice la nivel central și local (din perspectiva transparenței și a răspunderii), oportunitățile oferite de legislația existentă și de către autorități pentru dialog și incluziune a societății civile în viața publică, precum și impactul atmosferei existente în care vor avea loc alegerile.

Pentru raportarea cu privire la contextul politic, ar putea fi luate în considerare următoarele întrebări:

Procesul politic

- ▶ Care sunt principalele probleme aduse cel mai frecvent în discuție în domeniul public?
- ▶ Care este poziția principalelor părți interesate cu privire la respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale?
- ▶ Sistemul politic permite participarea publicului la procesele democratice, inclusiv în alegeri? Dacă nu, care sunt posibilele cauze: lipsa încrederii în proces/instituțiile democratice, lipsa încrederii în partidele politice?
- ▶ Cum se adoptă legislația și cât de favorabile incluziunii sunt pregătirile pentru o legislație nouă?

Factori politici relevanți pentru alegeri

- ▶ Există factori politici și democratici care nu ar fi în mod normal implicați în alegeri și care sunt relevanți pentru desfășurarea procesului electoral (de exemplu, armata)?
- ▶ Se creează condiții de către mediul mai amplu care îngreunează acțiunea candidaților/a partidelor politice?
- ▶ Există o varietate de opinii reprezentate de către candidații/partidele politice existente pentru a asigura faptul că alegătorii au o opțiune reală?
- ▶ În ce mod cerințele legale, precum interzicerea finanțării străine sau nevoia de a include observarea alegerilor în statute ca o cerință preliminară pentru acreditare, afectează operațiunile de observare?
- ▶ Cât de permisibile sunt procedurile pentru depunerea cererii pentru și acceptarea acreditării ca observator?
- ▶ Care este poziția diferitelor părți interesate cu privire la problemele aduse în discuție în rapoartele de observare a alegerilor din trecut de către organizațiile internaționale și interne? Autoritățile responsabile au luat măsuri pentru a le aborda?

Poziția femeilor în societate

- ▶ În ce măsură își îndeplinește statul angajamentele internaționale cu privire la drepturile omului și egalitatea de gen?
- ▶ Femeile au acces egal la educație și angajare?
- ▶ Femeile care provin din anumite grupuri (populații minoritare, PSI, care trăiesc în mediul rural, victime ale violenței și/sau ale traficului) sunt deosebit de defavorizate?

Femeile în politică

- ▶ Care este procentul femeilor în parlamentele actuale și cele anterioare sau în adunările locale și regionale?
- ▶ Ce procent de femei sunt miniștri în guvern sau primari, ori președinți ai adunărilor locale și regionale?
- ▶ Care este numărul și procentul femeilor în organismele administrației electorale la diferite niveluri?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Care este procentul reprezentanților minorităților naționale autodeclarate, care activează ca miniștri de cabinet sau în alte funcții guvernamentale înalte, sau în cadrul organului legislativ?
- ▶ Care este procentul reprezentanților minorităților naționale în consiliile locale?
- ▶ Care este procentul candidaților minorităților naționale autodeclarate pe listele partidelor politice?
- ▶ Care este reprezentarea PSI, a refugiaților sau a comunităților nomade pe listele partidelor politice (aceste grupuri își creează propriul partid politic sau sunt alese pe listele altor partide politice)?
- ▶ Care este numărul și procentul reprezentanților minorităților naționale în organismele administrației electorale la diferite niveluri?

B. Cadrul juridic

Observarea internă a alegerilor de către organizații ale societății civile poate contribui la îmbunătățirea cadrelor juridice pentru alegeri. OSC-urile ar trebui să aibă o responsabilitate, dacă se poate, în ceea ce privește promovarea proceselor electorale și politice, precum îmbunătățiri la nivelul cadrelor juridice pentru alegeri și al administrației electorale. Observarea conținutului și punerea în aplicare a cadrului juridic sunt elemente esențiale pentru observarea alegerilor, în special pentru OSC-urile care au experiență în observarea pe termen lung și în analiza care vizează întregul ciclu electoral.

OSC-urile ar trebui să înceapă prin a identifica toate instrumentele care constituie cadrul juridic național pentru alegeri. De regulă, acesta include constituția (mai ales dispozițiile care abordează alegerile libere), actele legislative adoptate de către parlament (de exemplu, Codul sau legea electorală), precum și acte normative introduse de către guvern sau organismul administrației electorale (de exemplu, norme și decizii).

În plus, față de dispozițiile strict legate de aspecte electorale, normele privind drepturile omului și libertățile fundamentale (precum libertatea de întrunire, exprimare etc.) și alte domenii relevante (precum cetățenia, mass-media etc.) constituie, de asemenea, părți ale cadrului juridic pentru alegeri. Tratatul internațional ratificate de către țara respectivă, care reglementează dreptul la alegeri libere și drepturile conexe (de exemplu, PIDCP și CEDO) sau alte tratate privind drepturile omului care includ dispoziții privind drepturile electorale ale unor grupuri specifice (CEDAW și CPRW pentru femei; ICERD și FCNM pentru minorități; CRPD pentru persoanele cu handicap) fac parte din cadrul juridic național relevant. Hotărârile judecătorești definitive cu privire la aspecte electorale ale instanțelor naționale și hotărârile care vizează țara pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului ar trebui să fie, de asemenea, luate în considerare.

Pe lângă aceasta, este important și să se identifice aspectele curente pentru îmbunătățirea cadrului juridic, care stau la baza angajamentelor politice asumate de către țară. Organismele internaționale identifică, de obicei, aceste aspecte în activitățile lor de monitorizare, în special PIDCP/HRC în observațiile de final, OSCE/ODIHR în rapoartele sale de observare a alegerilor, Comisia de la Veneția în studiile sale și opiniile sale privind aspecte legislative electorale ale țării respective. OSC-urile sunt îndrumate să aibă în vedere dacă există oportunități efective pentru ca cetățenii să își exercite drepturile electorale. Mai jos sunt prezentate sugestii pentru o structură bună.

Se pot avea în vedere următoarele întrebări în activitatea de observare și raportare cu privire la cadrul juridic:

Cadrul juridic electoral

- ▶ Ce instrumente și dispoziții constituie cadrul juridic național pentru alegeri (inclusiv hotărâri judecătorești)? Cum este structurată legislația electorală?
- ▶ Legislația electorală definește în mod clar ierarhia normelor juridice care reglementează alegerile (cu precizarea că dispozițiile constituționale și legislative prevalează față de orice instrucțiuni)?

- ▶ Care sunt îmbunătățirile necesare aduse cadrului juridic, care au fost deja identificate (a se vedea, de exemplu, recomandările incluse în opiniile Comisiei de la Veneția și OSCE/ODIHR, precum și în rapoartele de observare anterioare ale OSCE/ODIHR)? Au fost deja introduse acestea? Ce efect are punerea în aplicare asupra procesului? Ce progrese s-au înregistrat de atunci?
- ▶ Cadrul juridic electoral este stabil în vederea asigurării certitudinii (previzibilității) în rândul părților interesate electorale cu privire la procesul electoral? Schimbările sunt introduse pe baza unor procese consultative și favorabile incluziunii? Modificările sunt introduse de către organul executiv (guvern) conform competențelor efective ale acestuia în domeniul respectiv? Se introduc modificări în conformitate cu dispozițiile legale care reglementează promulgarea legilor?
- ▶ Cum este respectat cadrul juridic electoral în contextul alegerilor actuale?
- ▶ Regulile electorale au, cel puțin, calitatea de statut adoptat de către parlament (în special, procedurile pentru alegeri democratice și un sistem electoral general ar trebui să aibă calitatea de statut; regulile privind aspectele tehnice și detaliile pot fi incluse în regulamentele organului executiv)?
- ▶ Cadrul juridic pentru alegeri este redactat clar, consecvent și accesibil (publicat și disponibil imediat pentru cetățeni; fără inconsecvențe și deficiențe; fără o complexitate exagerată)?
- ▶ Legislația electorală a fost adoptată conform dispozițiilor legale aplicabile care reglementează promulgarea legilor (ce amendamente introduse contrar acestor dispoziții riscă să fie anulate de către instanțe)?

Competența administrației electorale (AE) pentru reglementarea anumitor chestiuni urgente prin propriile acte normative ar trebui totuși să respecte principiul controlului legislativ (parlamentar) asupra legislației electorale. Astfel, ar putea fi avute în vedere următoarele întrebări:

Rolul administrației electorale

- ▶ Prerogativele administrației – la toate nivelurile – sunt prevăzute prin lege, inclusiv obligațiile de administrare a procesului electoral în mod corect, imparțial și conform legii?
- ▶ Legislația electorală prevede și definește în mod clar domeniul de aplicare și gradul de autoritate al administrației electorale de a emite instrucțiuni?
- ▶ Relațiile dintre autoritățile naționale și locale, precum și dintre organismele administrației electorale și alte organisme guvernamentale sunt prevăzute și definite în mod clar (pentru prevenirea conflictelor sau a suprapunerii cu prerogativele altor organisme guvernamentale)?
- ▶ Legea prevede în mod clar că instrucțiunile nu pot fi contrare sau în neconcordanță cu legislația electorală?

- ▶ Legislația electorală prevede un proces în care candidații și alegătorii pot depune reclamații și contestații cu privire la adoptarea și punerea în aplicare a unor astfel de instrucțiuni AE? Aceasta permite, de asemenea, depunerea de reclamații și contestații cu privire la încălcarea legislației electorale de către un organism de administrare a alegerilor?
- ▶ Legislația electorală prevede reguli clar stabilite pentru autoritatea AE de a emite instrucțiuni în situații de urgență sau în ziua alegerilor, precum și pentru procesul în cauză?
- ▶ Drepturile fundamentale materiale, precum secretul votului, au fost abrogate sau reduse printr-o instrucțiune/regulament al AE?

Cadrul juridic pentru alegeri (participarea femeilor)

- ▶ Constituția garantează drepturi egale pentru femei?
- ▶ Aceasta conține drepturi specifice pentru femei pentru a candida și a deține funcții publice?
- ▶ Există dispoziții în constituție care dezavantajează femeile?

Sistemul electoral (participarea femeilor)

- ▶ Sistemul electoral afectează participarea femeilor ca și candidate?
- ▶ Legea permite ca prin acțiuni afirmative să se crească numărul femeilor care sunt alese? Ce sunt acestea (de exemplu, locuri rezervate pentru femei, femei în funcții care pot fi câștigate pe o listă a candidaților - primele 10 locuri)? Cum sunt tratate listele care nu respectă acțiunile afirmative (cota) de către oficialii electorali?
- ▶ Dacă au fost instituite măsuri afirmative, cât de mult au reușit acestea să crească numărul candidaților femei și al femeilor alese?
- ▶ Există un sistem de liste deschise sau închise? Dacă sunt deschise, aceasta a contribuit la creșterea sau la scăderea numărului de candidați femei? Cum se completează posturile vacante dacă o femeie se retrage?
- ▶ Rezultatele arată dacă sistemul electoral este în beneficiul sau în dezavantajul femeilor?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Constituția garantează sufragiul universal fără restricții nerezonabile?
- ▶ Care sunt implicațiile sistemului electoral pentru reprezentarea minorităților naționale?
- ▶ Există dispoziții specifice în legislația electorală pentru participarea minorităților naționale ca și candidați și alegători?
- ▶ Există restricții cu privire la constituirea de partide politice pe baza identității comune? Se pot identifica restricții administrative care limitează participarea efectivă a candidaților sau a partidelor din cadrul minorităților naționale?
- ▶ Legea electorală prevede măsuri speciale pentru reprezentarea minorităților naționale, a PSI, a refugiaților sau a comunităților nomade?

C. Administrația electorală

Activitatea AE este esențială pentru un proces electoral democratic. Modul în care aceasta funcționează creează condițiile pentru exercitarea pe deplin de către alegători și candidați a libertăților lor fundamentale și a drepturilor lor politice. Administrația ar trebui să acționeze cu profesionalism, eficiență și transparență, pe cât posibil sub control public și, în același timp, ar trebui să își desfășoare activitatea fără intervenții politice sau intimidare. Rolul acesteia este de a asigura respectarea și aplicarea cu rigurozitate, corespunzător, imparțial și cu promptitudine a tuturor măsurilor necesare în cursul procesului electoral pentru ca toți actorii electorali, în principal alegătorii, să aibă încredere în integritatea procesului.

O CEC, care este responsabilă pentru procesul decizional și supravegherea întregului proces, conduce, de regulă, o administrație electorală și constituie, de obicei, un organism permanent. Aproape invariabil, structura AE este compusă din diferite niveluri de comisii electorale inferioare, reflectând diferite niveluri de guvernare locală (de exemplu, regiune/teritoriu, raion și municipiu). Toate nivelurile pot funcționa în regim permanent sau pot fi constituite în mod temporar, doar pentru perioada electorală. În mod natural, se impune separarea clară a rolurilor între diferitele ramuri și niveluri ale AE. Structura, procedurile de înlocuire și funcțiile fiecărui nivel al administrației electorale ar trebui să fie prevăzute în mod clar prin lege, deoarece le afectează independența și calitatea activității.

Cât despre structura membrilor, administrația electorală poate fi compusă din diferite tipuri de membri și poate fi numită prin diferite metode. O comisie independentă non-partizană cuprinde persoane care sunt numite pe baza experienței lor profesionale sau alese din rândul persoanelor respectate, neutre și cu experiență, inclusiv membri ai organului judiciar. O comisie independentă partizană cuprinde persoane numite de către partide politice sau candidați. Rolul administrației electorale partizane este consolidat considerabil atunci când structura membrilor săi reflectă spectrul politic, mai ales participanții la alegeri, și atunci când acei membri acționează în mod colegial, consensual și constructiv, nu luând decizii la nivel de partid.

Ar putea fi luate în considerare următoarele întrebări:

Activități ale administrației electorale

- ▶ Există încredere publică în activitatea administrației electorale?
- ▶ Care sunt aspectele cel mai frecvent invocate de către public în relația cu AE?
- ▶ AE acționează independent, în mod corect și imparțial?
- ▶ Aceasta asigură un echilibru reprezentativ al spectrului politic (sau al participanților în alegeri)?
- ▶ Procesul de selectare al membrilor AE se desfășoară în mod regulat? Regulile pentru acest proces sunt stabilite, în general, de comun acord?
- ▶ AE poate acționa liber, fără ingerințe sau intimidare?
- ▶ AE deține suficiente resurse financiare și de altă natură?
- ▶ AE funcționează conform legii și unui regulament de ordine interioară?

- ▶ AE respectă termenele legale? Comisia electorală centrală planifică în mod eficace toate nevoile previzibile într-un termen corespunzător?
- ▶ AE acționează în mod colegial, consensual și constructiv? Toți membrii își pot prelua funcția în administrația electorală? Toți membrii au acces egal la informații?
- ▶ AE acționează în mod transparent? Aceasta asigură accesul pentru a se verifica munca de către reprezentanți acreditați, observatori și mass-media?
- ▶ AE transmit în mod adecvat activitatea desfășurată către actorii electorali și publicul larg?
- ▶ Există o separare clară a rolurilor între diferitele niveluri ale AE?
- ▶ Se iau decizii/instrucțiuni adecvate care sunt comunicate în mod corespunzător și cu promptitudine la niveluri inferioare?
- ▶ CEC asigură formarea adecvată și promptă la toate nivelurile AE?
- ▶ Materialele electorale sensibile sunt elaborate într-un mod care să garanteze integritatea acestora?

Participarea femeilor, a minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Există femei în funcții de conducere în cadrul AE? Acestea au o influență reală?
- ▶ Comisiile electorale cunosc problemele care le pot afecta pe femei? Spre exemplu, votul în familie? Au luat acestea măsuri pentru abordarea acestor probleme?
- ▶ Organismele AE sunt suficient de diversificate și reflectă într-o oarecare măsură componența etnică la nivel național și local?
- ▶ Oficialii din organismele de observare a alegerilor cunosc problemele cu care se confruntă reprezentanții minorităților naționale, PSI, refugiații sau comunitățile nomade? Sunt aceștia pregătiți să abordeze în mod eficace aceste probleme?

D. Educarea alegătorilor

Raportarea cu privire la educarea și informarea alegătorilor ar trebui să înceapă de la definirea clară a celor două noțiuni și stabilirea aspectelor care vor fi monitorizate. Această decizie se bazează pe ceea ce reprezintă domeniul de aplicare al observării pentru ciclul electoral în cauză. Organizațiile societății civile estimează, de regulă, măsura și eficacitatea programelor de informare și educare a alegătorilor implementate de către diverși actori, precum AE, partidele politice sau alte OSC-uri. Se pot stabili legături între programele de educare și nivelul de participare al diferitelor grupuri în alegeri (femei, tineri și grupuri etnice).

Programele de informare a alegătorilor oferă, de regulă, informații de bază cu privire la procedurile de votare, cerințele de înregistrare, termene, informațiile generale despre alegeri. Acestea oferă, totodată, informații și aplică metode care vizează motivarea cetățenilor de a participa la alegeri, de a-i informa despre dreptul de a participa la procesul democratic general, stabilirea de legături între alegeri și aspecte mai ample, precum drepturile omului, cum

ar fi participarea alegătorilor pentru prima dată, a femeilor, a minorităților, a persoanelor cu dizabilități și a vârstnicilor.

Organizațiile societății civile ar putea decide să se axeze pe unul dintre aceste aspecte sau pe ambele. Ar putea fi analizate următoarele întrebări:

Strategie

- ▶ Legea obligă AE să informeze alegătorii cu privire la toate aspectele procesului electoral?
- ▶ Administrația electorală are o strategie de educare a alegătorilor?
- ▶ Cine este implicat în educarea/informarea alegătorilor (organismele AE, partidele politice, agențiile guvernamentale centrale, mijloacele de comunicare în masă, organizațiile societății civile)?
- ▶ Există vreo formă de cooperare între AE și societatea civilă cu privire la informarea/educarea alegătorilor sau programe de educare civică mai generale?
- ▶ AE deține metode pentru evaluarea eficacității programelor de informare/educare a alegătorilor (pentru a evalua dacă alegătorii cunosc procesul electoral și dețin informații cu privire la candidați, partide, cerințele privind înregistrarea și votarea)?

Sincronizare

- ▶ Informațiile sunt puse cu promptitudine la dispoziția tuturor alegătorilor eligibili?
- ▶ Informațiile despre proceduri, date și locații sunt disponibile și înainte de înregistrarea alegătorilor?
- ▶ Modificările aduse legislației/procedurilor electorale sunt explicate la timp pentru ca alegătorii să le înțeleagă?

Conținut

- ▶ Programele de educare ale alegătorilor oferă informații despre rolurile și responsabilitățile cetățenilor într-o democrație? Există programe mai ample de educare civilă? Cine le implementează?
- ▶ Informațiile sunt prezentate în mod clar pentru alegători? Informațiile sunt prezentate în mod imparțial și corespunzător (de exemplu, buletinele sunt marcate cu anumite nume ale candidaților)?
- ▶ Există suficiente informații despre drepturile și obligațiile alegătorilor?
- ▶ Există informații suficiente cu privire la date și proceduri (proceduri de votare, unde, când, cum)?
- ▶ Informațiile despre procedurile de înregistrare a alegătorilor sunt clare - unde, când, cum? Alegătorii își pot verifica numele pe listele alegătorilor?

Publicul-țintă

- ▶ Ce canale de comunicare se utilizează (tradiționale sau mijloace mediatice online și rețele de socializare)?

- ▶ Canalele de comunicare sau tehnicile de informare sunt adaptate la public (de exemplu, rețelele de socializare sunt utilizate pentru tinerii alegători? Când și cum sunt utilizate materialele tipărite sau audio etc.)?

Informații pentru alegători care vizează femeile

- ▶ Există informații care vizează în mod specific femeile?
- ▶ Informațiile despre votare sunt disponibile femeilor (de exemplu, sunt abordate nivelurile de alfabetizare și diferitele limbi)?
- ▶ Informațiile despre înregistrarea alegătorilor sunt accesibile pentru toate femeile?
- ▶ Autoritățile, partidele politice, mijloacele de comunicare în masă sau ONG-urile se implică în activități ample de înregistrare a alegătorilor care vizează femei?
- ▶ Accesul femeilor la informații despre alegeri este limitat de vreun factor?

Informațiile pentru alegători care vizează minoritățile naționale

- ▶ AE a prevăzut activități de informare/educare a alegătorilor pentru minorități care locuiesc în țară? Există informații despre proceduri de înregistrare și votare disponibile în acele limbi?
- ▶ Programele de educare a alegătorilor prezentate de către mass-media ajung în toate părțile din țară, inclusiv în zonele populate de minorități naționale?
- ▶ Candidații prospectivi care reprezintă minoritățile naționale sunt informați în mod adecvat cu privire la procedurile de numire și înregistrare?
- ▶ Există ONG-uri care implementează programe de informare/educare a alegătorilor ce vizează minoritățile? Există ONG-uri active care reprezintă grupuri minoritare și care desfășoară activități de informare a alegătorilor?

Informații pentru alegători care vizează grupuri cu nevoi speciale

- ▶ Educația alegătorilor vizează anumite segmente ale populației cu o prezență scăzută la vot în mod tradițional?
- ▶ Există activități de educare a alegătorilor care vizează alegătorii pentru prima dată, alegătorii vârstnici sau analfabeți?
- ▶ Există materiale de informare a alegătorilor disponibile pentru cetățenii care locuiesc în afara țării, refugiați sau PSI?
- ▶ PSI, refugiații, comunitățile nomade sau persoanele care locuiesc în zone îndepărtate au acces la materiale de educare civilă și de educare a alegătorilor?
- ▶ Există un număr mare de buletine de vot nule, indicând o posibilă lipsă de înțelegere a procesului de către alegători? Buletinele nule sunt concentrate într-o anumită zonă sau au afectat o anumită comunitate?

E. Listele alegătorilor și înregistrarea alegătorilor

Pentru a evalua întrebările privind procesul general de înregistrare a alegătorilor, care sunt legate de legislația care îl reglementează, trebuie să se analizeze modul în care legislația este pusă în aplicare și calitatea listelor alegătorilor.

Atunci când se ia decizia cu privire la ce trebuie să se monitorizeze sub aspectul înregistrării alegătorilor, organizațiile societății civile pot decide să se axeze pe unul sau toate aspectele enumerate, în funcție de domeniul de aplicare al proiectului lor de observare:

- ▶ calitatea listei alegătorilor (reținând că nicio o listă a alegătorilor nu este în întregime corectă);
- ▶ procesul general de înregistrare a alegătorilor;
- ▶ campania de informare a publicului, pentru a informa alegătorii în legătură cu procedurile de înregistrare și termene.

Întrebările următoare, care ar putea fi avute în vedere la raportarea cu privire la procesul de înregistrare a alegătorilor, vizează și calitatea listei alegătorilor:

Legislație

- ▶ Legea este clară cu privire la cerințele care reglementează procesul de înregistrare a voturilor și cum se stabilește eligibilitatea alegătorilor?
- ▶ Legislația privind înregistrarea alegătorilor a creat controverse în trecut și care au fost principalele probleme aduse în discuție?
- ▶ Criteriile pentru eligibilitatea alegătorilor îndeplinesc cerințele legislației naționale și ale standardelor internaționale existente și bunele practici (cetățenie, vârstă, reședință)?
- ▶ Excluderile sau restricțiile asupra dreptului la vot sunt rezonabile și conforme cu alte legi existente?
- ▶ Există recomandări importante pentru îmbunătățirea procesului de înregistrare din partea observatorilor interni și internaționali și care este statutul implementării acestora?
- ▶ Procesul de revizuire a legislației care reglementează înregistrarea alegătorilor este transparent pentru public?

Listele alegătorilor și înregistrarea alegătorilor înainte de ziua alegerilor

- ▶ Criteriile pentru eligibilitatea alegătorilor îndeplinesc cerințele legislației naționale și ale standardelor internaționale existente?
- ▶ Când a fost actualizată ultima dată lista alegătorilor de către instituțiile responsabile? Instituțiile responsabile prezintă rapoarte cu privire la activitatea lor de actualizare a listei alegătorilor?
- ▶ Listele alegătorilor sunt asamblate și actualizate conform dispozițiilor din legislația existentă? Actualizarea listei alegătorilor presupune revizuirea vreunei legi existente?
- ▶ Care au fost principalele probleme ridicate în trecut în legătură cu calitatea listei alegătorilor? Sunt acestea legate de un anumit grup sau regiune geografică?
- ▶ Care sunt preocupările actuale ale actorilor din domeniu? Procesul este transparent?
- ▶ Alegătorii au oportunitatea de a-și verifica numele de pe listă și exactitatea informațiilor? Ce fel de oportunități include aceasta?
- ▶ Există nume pe lista alegătorilor care nu ar trebui să fie acolo din diferite motive?

- ▶ Cetățenii au suficiente oportunități de a depune reclamații și a solicita corectarea listei alegătorilor?
- ▶ Alegătorii, candidații și organizațiile societății civile au acces pentru a verifica modul în care sunt procesate reclamațiile legate de lista alegătorilor?
- ▶ Toți cetățenii pot să se înregistreze pentru vot fără vreo discriminare? Există obstacole pentru anumite grupuri la înregistrare (de exemplu, grupuri minoritare)?
- ▶ Există proceduri clare prin care să se asigure faptul că vor fi incluși toți alegătorii eligibili pentru a vota, că doar alegătorii eligibili vor avea voie să voteze și că se va preveni înregistrarea multiplă?
- ▶ Există dispoziții specifice (dacă da, cât de detaliate?) cu privire la proceduri alternative de înregistrare (certificat de alegător absent, carduri pentru alegători)? Dacă da, sunt acestea puse în aplicare în mod corect?
- ▶ Sunt înființate centre de înregistrare a alegătorilor conform legislației existente, iar locațiile acestora sunt publicate?
- ▶ Organizațiile societății civile și candidații au suficiente oportunități de a verifica precizia listelor alegătorilor (de exemplu, copiile listelor alegătorilor le sunt acestora disponibile)? Aceste organizații și persoane au suficiente oportunități de a depune reclamații și a solicita corectarea listei alegătorilor?
- ▶ Organizațiile societății civile au permisiunea de a monitoriza toate etapele constituirii listei alegătorilor și trebuie să aibă o acreditare suplimentară pentru această activitate?
- ▶ Există campanii de informare desfășurate de către autorități pentru a încuraja cetățenii să se înregistreze sau să verifice exactitatea informațiilor lor de pe listă? Cum este evaluat impactul unor astfel de campanii de informare?
- ▶ Grupurile societății civile sunt implicate în campanii de informare pentru înregistrarea alegătorilor și cum evaluează acestea impactul campaniilor lor? Există grupuri care lucrează în coaliții pentru desfășurarea unor astfel de campanii de informare?
- ▶ Copiile listelor alegătorilor sunt afișate la secțiile de votare la fel ca și lista finală oficială?
- ▶ Există reguli clare în legătură cu publicarea numărului de alegători de pe listă, pe raion administrativ și secție de votare, cu suficient de mult timp înainte de ziua alegerilor? Regulile sunt aplicate?

Listele alegătorilor în ziua alegerilor

- ▶ Ce tipuri de probleme apar în ziua alegerilor în legătură cu listele alegătorilor și cum au fost acestea prelucrate?
- ▶ Există dispoziții privind o listă de alegători suplimentară conform standardelor naționale de înregistrare și celor internaționale existente?

Participarea femeilor

- ▶ Există obstacole în ceea ce privește înregistrarea femeilor pentru vot?
- ▶ Există evidențe exacte privind schimbările de nume, de exemplu, după căsătorie?

- ▶ Birourile sunt amplasate în locuri convenabile și deschise la ore care să permită femeilor să se înregistreze?
- ▶ Femeile pot să se înregistreze individual sau sunt înregistrate în cadrul familiei sau al locuinței?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Formularele de înregistrare sunt disponibile în diferite limbi?
- ▶ Cei care au probleme de alfabetizare beneficiază de ajutor?
- ▶ Cum reflectă sistemul actual înregistrarea și participarea la alegeri a minorităților naționale?
- ▶ Există comunități ale minorităților naționale care se confruntă cu probleme la înregistrarea ca alegători sau la obținerea cetățeniei? Care este natura acestor probleme? Sunt acestea tehnice sau politice? Necesită acestea o schimbare la nivelul legislației?
- ▶ Ce documente de identitate sunt necesare pentru înregistrarea votului? Astfel de documente prevăd identificarea titularilor sub aspectul etniei sau al religiei?
- ▶ Există informații suficiente disponibile pentru comunitățile minorităților naționale în legătură cu procesul de înregistrare a alegătorilor? Au fost disponibile informațiile în limbile minorităților?
- ▶ Cum atrage sistemul de înregistrare existent alegătorii cu dizabilități? Există modalități alternative care să permită persoanelor cu dizabilități să se înregistreze fără cheltuieli suplimentare sau dificultăți practice?
- ▶ Administrația electorală elaborează materiale speciale de sensibilizare sau mecanisme care să prevadă înregistrarea alegătorilor cu dizabilități?
- ▶ Înregistrarea reședinței permanente sau a unei adrese este o cerință pentru înregistrarea alegătorilor? Cum afectează aceasta PSI și populațiile nomade?

F. Înregistrarea concurenților

Pentru a evalua procesul de înregistrare a concurenților (partide politice, candidați), trebuie să se țină cont de întrebări legate de legislația care îl reglementează și de modul în care se aplică legislația. Pentru ca un proces electoral să fie autentic, trebuie să se creeze un proces de înregistrare deschis și favorabil incluziunii pentru partidele politice și candidați prin intermediul legislației și introducerea de bune practici. Cadru juridic trebuie să prevadă condiții de concurență echitabile pentru participarea și înregistrarea partidelor politice și a candidaților, indiferent de ideologia acestora.

Prin observarea internă a alegerilor ar trebui să se examineze procedurile de înregistrare și să se evalueze dacă acestea sunt clare și aplicate în mod consecvent. Ar trebui să se analizeze în detaliu tipurile de restricții cu privire la candidaturi. Deși legislația impune, deseori, restricții, acestea ar trebui să fie rezonabile și nediscriminatorii (contrar cerințelor care obligă la înregistrarea unui număr excesiv de semnături pe listele de susținere a candidaturilor sau cerințelor nerezonabile de constituire a unui depozit financiar).

În plus, ar trebui să se examineze și diversele termene asociate cu înregistrarea partidelor și a candidaților. Cadrul juridic ar trebui să asigure un termen suficient de semnificativ pentru depunerea de către candidați a documentelor lor de înregistrare. În același timp, candidații ale căror candidaturi au fost respinse din cauza unei documentații insuficiente ar trebui să aibă oportunitatea de a o depune din nou cu suficient timp înainte de a participa la campanie. Observatorii electorali interni ar trebui să raporteze cu privire la procesul de descalificare al candidaților și să urmărească procesul de depunere al reclamațiilor pentru a putea evalua modul în care se soluționează disputele. Ar trebui să se acorde o atenție specială retragerii candidaților și să se raporteze cazurile care indică exercitarea de presiuni sau intimidarea.

Ar putea fi avute în vedere următoarele întrebări, pentru a raporta cu privire la înregistrarea concurenților:

Înregistrarea concurenților

- ▶ Procedurile de înregistrare și cele privind funcționarea partidelor politice sunt clare și transparente?
- ▶ Dreptul de a candida în alegeri este clar reglementat prin lege și oferă șanse egale tuturor concurenților din spectrul politic?
- ▶ Concurenții și-au exprimat îngrijorarea cu privire la procesul de înregistrare în trecut? Care au fost principalele probleme? Au fost acestea semnalate și de către observatorii interni și internaționali?
- ▶ Procedurile de înregistrare a concurenților sunt deschise și favorabile incluziunii?
- ▶ Procedurile sunt aplicate în mod consecvent și echitabil?
- ▶ Restricțiile privind dreptul de a candida se încadrează în mod rezonabil în limitele legii? Cum sunt aplicate acestea?
- ▶ Concurenții au dreptul să depună o reclamație dacă li se refuză înregistrarea? Există suficiente căi de atac cu suficient timp înainte de alegeri pentru a permite concurenților să își desfășoare campania?
- ▶ Cum s-a luat decizia de respingere a candidaturii?
- ▶ Cerințele privind depozitele financiare sunt rezonabile și nediscriminatorii?
- ▶ Cerințele privind susținerea semnăturilor sunt rezonabile și nediscriminatorii?
- ▶ Există reguli clare pentru verificarea semnăturilor de susținere a fiecărui candidat? Regulile sunt aplicate în mod consecvent?
- ▶ În procesul de înregistrare ca și candidați, există grupuri care se confruntă cu mai multe obstacole (de exemplu, femei, grupuri minoritare)?
- ▶ Dacă apar erori tehnice în dosarul de candidatură, candidații le pot corecta și pot depune din nou acest dosar?
- ▶ Au existat mulți candidați care s-au retras după ce s-au înregistrat? Dacă da, motivele pentru aceasta au fost rezonabile și justificabile (de exemplu, au fost supuși unor presiuni sau intimidării)?
- ▶ S-a observat vreun model în procesul de retragere (o anumită afiliere politică, distribuția regională)?

Partidele politice (participarea femeilor)

- ▶ Câte femei dețin funcții de lider în partidele politice?
- ▶ Cum sunt întocmite listele de candidați? Există măsuri speciale pentru femei, precum listele care cuprind doar femei?
- ▶ Există măsuri specifice pentru a încuraja femeile să candideze?
- ▶ Platformele politice abordează nevoile femeilor?
- ▶ Există măsuri specifice care vizează obținerea sprijinului alegătorilor femei?

Înregistrarea candidaților (participarea femeilor)

- ▶ Există reguli specifice pentru listele de candidați care să promoveze femeile - cote/ „zipping”/funcții doar pentru femei?
- ▶ Numărul de semnături necesare pentru nominalizare sau valoarea depozitelor descurajează femeile să candideze?
- ▶ Cum abordează oficialii listele de candidați dacă acestea nu îndeplinesc cerințele privind acțiunile afirmative?

Participarea minorităților naționale

- ▶ Există cerințe privind competența lingvistică pentru candidați și, dacă există, care este impactul acestora asupra participării minorităților naționale în procesul electoral?
- ▶ Cum sunt compuse listele partidelor? Există cerințe pentru plasarea minorităților pe liste?

G. Campania electorală

Campania

Pentru ca alegerile să fie atât libere, cât și corecte, toți concurenții (partide, candidați) și susținătorii acestora trebuie să își poată transmite în mod liber mesajele politice către electorat, pentru ca alegătorii să poată face alegeri în cunoștință de cauză. Campaniile ar trebui să se bazeze pe exercitarea liberă și neîngrădită a libertății de întrunire și exprimare.

În mod specific, cadrul juridic trebuie să se asigure de faptul că fiecare partid politic și candidat se bucură, în mod corect și egal, de accesul la electorat și are ocazia de a-și comunica politicile, a-și promova calificările pentru funcție, a organiza întruniri și a călători prin țară. Organismele administrative, precum Comisia Electorală Centrală, pot reglementa în continuare garanțiile egalității de șanse, iar acestea ar trebui să supravegheze buna desfășurare a campaniilor. Autoritățile ar trebui să pună în aplicare și în executare, în mod consecvent și imparțial, regulamente privind campania.

Regulamentele ar trebui să asigure, de asemenea, accesul egal la resursele de stat și să prevină măsurile administrative arbitrare. Este deosebit de important ca derularea campaniei să fie asigurată fără violență, presiune sau intimidare. Cetățenii nu ar trebui să se teamă de pedeapsă, precum pierderea unui loc de muncă, pentru activitățile lor privind campania. Nicio persoană nu ar trebui să fie constrânsă de către autorități; ar trebui să se acorde o atenție specială în acest sens grupurilor, precum studenții, soldații, angajații sectorului public sau liderii locali. În plus, forțele de securitate au datoria de a se abține de la intimidare și de a preveni intimidarea de către alții.

În acest context, ar putea fi avute în vedere următoarele întrebări:

Evaluarea campaniei

- ▶ Există libertate de implicare în desfășurarea campaniei politice (legea garantează libertatea de exprimare, întrunire, asociere și circulație fără discriminare)? Restrângerea acestor drepturi este „necesară într-o societate democratică”?
- ▶ Se asigură tratamentul egal în fața legii pentru toate partidele politice și candidații? Cadrul juridic prevede condiții de concurență echitabile pentru toți concurenții?
- ▶ Legea reglementează conduita partidelor politice și a candidaților în campaniile electorale și prevede desfășurarea unei campanii libere și deschise, fără intervenția guvernului?
- ▶ Există restricții directe sau indirecte asupra capacității candidaților femei și a susținătorilor acestora de a derula campania? Există restricții directe sau indirecte asupra capacității candidaților din cadrul minorităților naționale și a susținătorilor acestora de a derula campania?
- ▶ Regulile privind campania sunt puse în aplicare și executate în mod consecvent, imparțial și eficace?
- ▶ Există cazuri verificabile de violență, intimidare sau hărțuire ori se promovează violența, ura și incitarea la ură națională, rasială sau religioasă? Candidații femei s-au confruntat cu intervenții sau intimidare în campania lor? Cu aceste probleme se confruntă și bărbații? Astfel de incidente sunt abordate cu promptitudine, în mod consecvent și eficace?
- ▶ Agențiile de aplicare a legii și alte agenții de reglementare (de exemplu, administrații fiscale) acționează în timpul campaniei în mod imparțial, reținut, profesional și adecvat?

Finanțarea campaniei și utilizarea greșită a resurselor administrative

Partidele politice și candidații au nevoie de bani și alte resurse pentru a concura în alegeri, care pot fi obținute din surse private sau publice. Primele sunt, de regulă, donații/contribuții, în timp ce sursele publice pot fi contribuții legitime din partea statului (precum subvențiile) sau valorificarea unor resurse publice mai puțin legitime, cum ar fi personal, birouri și echipamente. Acestea din urmă pot fi considerate drept forme ascunse de finanțare ale campaniei. Ele se pot distinge de utilizările mai coercitive ale resurselor administrative menționate în lista de mai sus. Încă din anii 1990, au fost elaborate și puse în practică metodologii de monitorizare a finanțării campaniei electorale și a deturnării resurselor publice sau „administrative”.

Lista următoare poate servi drept îndrumar pentru observatorii care raportează cu privire la finanțele unei campanii:

Finanțele campaniei

- ▶ Finanțarea din partea statului pentru partide sau candidați (după caz) se acordă în mod corect?
- ▶ Concurenții și-au publicat veniturile și cheltuielile conform legii? O astfel de publicare a fost suficient de clară, detaliată și promptă pentru a permite o examinare eficace a fondurilor lor?

- ▶ Sursele de venit care au fost declarate de către concurenți au fost în concordanță cu informațiile privind sursele de venit obținute de către misiunea de observare?
- ▶ Cheltuielile observate (sau cheltuielile totale estimate pe baza extrapolării din eșantioane) sunt în concordanță cu cheltuielile declarate de către concurenți?
- ▶ Instituțiile responsabile de supraveghere și-au îndeplinit funcția corespunzător și/sau au evaluat caracterul corespunzător al cadrului juridic?
- ▶ Ce aspecte ale finanțării campaniei au fost monitorizate și cum: venit (donații, contribuții ale statului etc.), cheltuieli sau ambele?
- ▶ Care au fost obiectivele specifice ale monitorizării în fiecare caz - de exemplu, în cazul monitorizării veniturilor sau a cheltuielilor concurenților, obiectivul urmărit a fost acela de a compara veniturile/cheltuielile publicate cu alte surse de informații (de exemplu, divulgarea donatorilor, contribuții vizibile în natură acordate partidelor, cheltuieli observate), de a analiza declarațiile de divulgare pentru a identifica donatori improbabili sau donații interconectate, ori de a identifica donații corelate cu beneficii primite de către donatori (de exemplu, contracte publice)?
- ▶ S-a acordat asistență din partea statului pentru concurenți (precum subvenții, resurse de campanie/spațiu, timp de emisie etc.) conform cerințelor legale și în mod echitabil și nediscriminatoriu?
- ▶ S-au depus reclamații pentru încălcări ale normelor privind finanțarea campaniei? În caz afirmativ, acestea au fost soluționate cu promptitudine și în mod imparțial?

Următoarea listă ar putea servi drept îndrumar pentru raportare cu privire la utilizarea greșită a resurselor administrative:

Utilizarea greșită a resurselor administrative

- ▶ Utilizarea greșită a resurselor de stat (spații ale statului/publice, infrastructură, vehicule și angajați) pentru campania electorală este reglementată? În caz afirmativ, o astfel de conduită este restricționată sau interzisă în mod clar și suficient prin lege?
- ▶ Resursele de stat sunt utilizate pentru a constrânge sau a hărțui unul sau mai mulți concurenți politici?
- ▶ Ce tipuri de resurse administrative au fost observate? Resursele campaniei pot fi instituționale (birouri, personal, echipamente, vehicule etc.), bugetare (utilizare directă a bugetelor publice) sau legate de mass-media (utilizarea organizațiilor mediatice de stat/publice).
- ▶ Spațiile, infrastructura sau vehiculele instituțiilor publice au fost utilizate în scopurile campaniei electorale a anumitor partide politice sau candidați în moduri care nu sunt prevăzute prin dispozițiile legale privind asistența de stat?
- ▶ Angajații din administrația publică participă sau asistă la activitățile campaniei în orele de lucru?
- ▶ Dacă ar exista resurse administrative utilizate greșit, care este beneficiul financiar estimat al acestor resurse pentru partide sau candidați?

Participarea femeilor

- ▶ Candidații s-au confruntat cu intervenția sau intimidarea pe criterii de sex în campania lor?
- ▶ Candidații femeii beneficiază de același acces la resurse ca și bărbații în campanie?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Autoritățile susțin libertatea de circulație și întrunire în zone populate de minorități naționale?
- ▶ Alegătorii pot participa liber la evenimentele campaniei fără obstacole, intimidare sau teamă de represalii?
- ▶ Candidații, inclusiv cei care reprezintă partidele minorităților naționale, pot să călătorească liber și să organizeze evenimente ale campaniei? Candidații minorităților naționale, asociațiile și partidele pot folosi spațiile publice în timpul campaniei în mod echitabil?
- ▶ Minoritățile naționale pot tipări și afișa postere ale campaniei și alte materiale electorale? Pot acestea să le afișeze în limbile minorităților?
- ▶ Candidații și partidele pot aborda evenimentele campaniei în limbile minorităților?
- ▶ Se desfășoară vreă campanie împotriva minorităților sau acțiuni de intimidare din partea unui partid, a unei persoane, a unui grup sau a autorităților, care vizează minoritățile în cadrul alegerilor? Există cazuri de utilizare a discursului de instigare la ură în campanie?
- ▶ Cum abordează candidații, partidele sau asociațiile problemele legate de minoritățile naționale în campaniile lor electorale?
- ▶ Locurile de desfășurare ale adunărilor, birourile campaniei și birourile circumscripțiilor utilizate în campaniile electorale sunt accesibile persoanelor cu dizabilități?
- ▶ Materialele electorale sau site-urile partidelor politice sunt accesibile persoanelor cu dizabilități, PSI, refugiaților sau comunităților nomade?

H. Acoperirea mediatică a alegerilor

Mass-media joacă un rol esențial în alegeri, deoarece asigură platforme pentru candidați pentru a-și comunica mesajele de campanie către alegători, pentru a analiza campaniile, pentru a comunica opiniile diverselor grupuri politice și a prezenta în mod liber informații despre persoanele care dețin puterea și care caută să o câștige din nou. În același timp, mass-media ar trebui să respecte principiile unei acoperiri echitabile. Un proces electoral liber și echitabil impune mass-mediei să trateze toți concurenții în mod echilibrat și să se străduiască să prezinte rapoarte prompte, corecte și nepărtinitoare în legătură cu toate evoluțiile politice și electorale cheie.

În cadrul efortului de observare, monitorizarea mediatică vizează, prin intermediul unei metodologii riguroase, evaluarea corectitudinii mass-mediei în timpul procesului electoral și a conformității acestora cu standardele internaționale și cu legislația internă. Aceasta analizează dacă s-a oferit accesul candidaților la mass-media pentru a-și reda mesajele către alegători și dacă informațiile disponibile în mass-media au fost suficiente pentru ca alegătorii să facă o alegere în cunoștință de cauză la urna de vot. Datele statistice privind timpul dedicat concu-

renților, modul în care concurenții și alte figuri politice cheie sunt vizate de mass-media, analize ale subiectivismului, amplitudinii și calității campaniilor de educare a alegătorilor sau relevanța informațiilor electorale servesc drept bază pentru analiză.

Cu toate acestea, monitorizarea mass-mediei *per se* ar trebui să fie precedată de o examinare a legilor și normelor relevante care reglementează conduita acesteia. În același timp, este necesar să se cunoască rolul și funcțiile organismelor de reglementare care supraveghează campania electorală în mass-media. Mai mult, analiza ar trebui să cuprindă și soluționarea reclamațiilor legate de mass-media în cadrul procesului electoral.

Următoarea listă ar putea servi drept îndrumar pentru raportare cu privire la acoperirea mediatică a alegerilor:

Spațiul mediatic

- ▶ Cadrul juridic garantează libertatea mass-mediei? În caz afirmativ, această libertate este respectată în practică? Mass-media poate să lucreze liber și să acționeze fără cenzurare prealabilă (inclusiv auto-cenzurare), intimidare, obstrucționare sau intervenție?
- ▶ Există un spațiu mediatic pluralist și diversificat, care să asigure accesul la o gamă largă de opinii politice? Mass-media publică funcționează independent de guvern? Mijloacele de comunicare în masă private sunt deținute de candidați sau de partide politice? Mijloacele private de comunicare în masă sunt concentrate în mâinile câtorva proprietari într-un mod care ar putea să ducă la o acoperire subiectivă sau neechilibrată a alegerilor?
- ▶ Au existat cazuri de violență împotriva jurnaliștilor? În caz afirmativ, acestea par să fie legate de alegeri?
- ▶ Au existat măsuri legale sau administrative ori cazuri de hărțuire a mass-mediei (precum acțiuni în instanță, audit fiscal, suspendarea/revocarea licenței, închidere)? În caz afirmativ, acestea par să fie motivate de criterii politice?

Acoperirea electorală

- ▶ Mass-media a asigurat o acoperire echitabilă, nepărtinitoare și imparțială în programele lor de știri (în special, mass-media publică/finanțată de stat)?
- ▶ A existat o emisiune care ar putea fi considerată un discurs de instigare la ură? Există cazuri de defăimare a candidaților?
- ▶ A existat o discriminare la nivelul raportării bazată pe criterii rasiale, etnice, de gen sau religioase?
- ▶ Dispozițiile privind timpul de emisie gratuit au fost respectate?
- ▶ Dispozițiile pentru anunțuri plătite au fost egale și nerestrictive/rezonabile pentru toți concurenții (preț, volum, timp de emisie, timp de transmisie)? Anunțurile politice plătite au fost etichetate în mod clar ca atare?
- ▶ Mass-media a asigurat informații suficiente și interesante pentru a permite alegătorilor să facă o alegere în cunoștință de cauză cu privire la alegeri prin intermediul rapoartelor de știri, al analizei și al dezbaterilor?
- ▶ Mass-media a furnizat informații obiective cu privire la administrația electorală și a furnizat inițiative pentru educarea alegătorilor?

- ▶ Organismul de reglementare în domeniul electoral sau mediatic a acționat independent, în mod imparțial, transparent și profesional? Acesta a avut libertatea de a-și desfășura activitatea fără intervenții necuvenite? Acesta a monitorizat în mod independent acoperirea în mass-media a alegerilor? Acesta a soluționat cu celeritate și în mod eficace reclamațiile legate de mass-media?

Participarea femeilor

- ▶ În general, cum sunt prezentate candidatele în mass-media în timpul campaniei?
- ▶ Candidatele au acces egal la mass-media?
- ▶ Există comentarii sexiste sau stereotipuri utilizate în mass-media în legătură cu candidate sau lideri femei în timpul campaniei?
- ▶ Există publicitate sau acoperire politică care să vizeze în mod direct alegătorii femei?

Participarea minorităților naționale

- ▶ Partidele minorităților naționale și candidații au acces neîngrădit la mass-media pentru a-și prezenta opiniile?
- ▶ Ce surse mediatice pot recepționa zonele populate de minorități naționale?
- ▶ Peisajul mediatic național/regional este polarizat pe categorii etnice?
- ▶ Informațiile despre campanie și cele electorale sunt prezentate în limbile minoritare?
- ▶ Există incidente legate de discursuri de instigare la ură care ar putea afecta negativ candidații, partidele sau comunitățile minorităților naționale?

Participarea persoanelor cu dizabilități

- ▶ Cum raportează mass-media cu privire la candidații cu dizabilități care concurează pentru o funcție publică? Mass-media utilizează stereotipuri sau emite altfel de prejudecăți cu privire la candidații sau alegătorii cu dizabilități?
- ▶ Există incidente legate de discursuri de instigare la ură față de astfel de candidați sau alegători în mass-media? Care este reacția autorităților?
- ▶ Candidații cu dizabilități au acces egal la mass-media ca și alți candidați?
- ▶ Mass-media raportează cu privire la incidentele privind discriminarea față de candidații sau alegătorii cu dizabilități?
- ▶ Persoanele cu dizabilități au acces la mass-media specializată care vizează alegerile? Administratorii electorali abordează nevoile lor prin intermediul programelor mediatice specializate care țin cont de natura dizabilităților lor?

Participarea persoanelor strămutate în interiorul țării

- ▶ Cum prezintă mass-media candidații la o funcție publică sau alegătorii din cadrul grupurilor PSI, al refugiaților și al persoanelor care aparțin comunităților nomade? Mass-media recurge la stereotipuri? Exprimă aceasta prejudecăți față de candidații la o funcție publică sau față de alegători?
- ▶ Există incidente legate de discursuri de instigare la ură față de PSI, refugiați sau persoane care aparțin comunităților nomade și care candidează la o funcție publică sau față de alegători care reprezintă aceste comunități? Care este reacția autorităților?

- ▶ Candidații care reprezintă astfel de comunități au acces la mass-media la același nivel cu alți candidați?
- ▶ Mass-media prezintă în mod obiectiv incidentele legate de discriminare față de candidații la o funcție publică sau față de alegători, care reprezintă PSI, refugiați și persoane care aparțin grupurilor nomade?

I. Ziua alegerilor

Ziua alegerilor se axează, în principal, pe evaluarea desfășurării ordonate a tuturor fazelor principale din ultima zi a procesului electoral - votare, numărare și centralizare - și, cel mai important, pe desfășurarea acestora conform legislației interne și standardelor internaționale.

În acest sens, observarea zilei alegerilor necesită o pregătire foarte riguroasă dată fiind complexitatea acesteia, în special, din perspectiva faptului că ziua alegerilor ar trebui să reprezinte apogeul întregului proces electoral. Ca atare, vor fi observate și analizate diferite aspecte, atât cantitativ (pe baza datelor statistice din formularele de observare completate de observatorii pe termen scurt), cât și calitativ (pe baza comentariilor însoțitoare și suplimentare) pentru a se analiza în mod corect complexitatea procedurilor în raportul de observare.

Experiența anterioară cu observarea votării și a numărării, combinată cu o analiză a procedurilor din ziua alegerilor, ar trebui să permită unui grup de observatori interni să stabilească acele aspecte ale procesului de votare și numărare care necesită o atenție deosebită.

Raportul ar putea să vizeze următoarele domenii principale:

Proceduri generale:

- ▶ Oportunitatea alegătorilor eligibili de a-și exercita dreptul la vot.
- ▶ Dreptul la vot secret.
- ▶ Activitatea oficialilor electorali.
- ▶ Analizarea desfășurării acțiunilor de votare și numărare în mod pașnic și ordonat pentru ca alegătorii să poată alege în mod liber, fără impedimente, intimidare sau violență.
- ▶ Exercitarea drepturilor observatorilor electorali (partid/candidat, non-partizani interni, internaționali) și a mass-mediei fără intervenții.
- ▶ Publicarea rezultatelor care au fost detaliate cu precizie, cu promptitudine și defalcate la cel mai redus nivel posibil.
- ▶ Agregarea și centralizarea rezultatelor de către administrația electorală de nivel superior ar trebui să se realizeze cu precizie, transparență și promptitudine.

Observarea procesului de centralizare este deosebit de importantă, deoarece erorile sau ne-regulile pot avea un impact mult mai mare asupra rezultatelor alegerilor decât problemele de la nivelul individual al secțiilor de votare.

Proceduri de deschidere:

- ▶ Sincronizare.
- ▶ Activitatea oficialilor electorali (conformitatea cu procedurile).
- ▶ Buletine de vot.
- ▶ Urna de vot.

Proceduri de votare:

- ▶ Lista alegătorilor.
- ▶ Buletine de vot.
- ▶ Urna de vot.
- ▶ Secretul votului (votare tradițională, votare mobilă, votare electronică).
- ▶ Activitatea oficialilor electorali (conformitatea cu procedurile).
- ▶ Proceduri speciale de votare.
- ▶ Atmosfera în secția de votare (prezența altor persoane).
- ▶ Participarea altor grupuri sociale (femei, minorități, persoane cu dizabilități, deținuți).
- ▶ Probleme cu votul în familie, votul cu rândul, votul prin persoane asistate, împuterniciți, votul deschis, multiplu, votul persoanelor sub vârsta admisă, votul sub anonim, umplerea forțată a urnei de vot).

Proceduri de numărare:

- ▶ Sincronizare.
- ▶ Activitatea oficialilor electorali (conformitatea cu procedurile).
- ▶ Atmosfera în timpul numărării (prezența altor persoane).
- ▶ Reconciliere și numărare.
- ▶ Discrepanțe.
- ▶ Rezultate.
- ▶ Probleme (buletine îngrămădite).
- ▶ Reclamații.

În același timp, raportarea și analiza constatărilor din ziua alegerilor ar putea fi concepute din perspectiva tematicilor, în locul celei de ordonare cronologică, așa cum s-a prezentat anterior.

În astfel de cazuri, ar putea fi avute în vedere următoarele aspecte:

- ▶ mediul din secția de votare;
- ▶ oficialii electorali (membri ai secțiilor de votare);
- ▶ materiale electorale;
- ▶ lista alegătorilor;
- ▶ proceduri de votare (inclusiv proceduri de votare speciale);
- ▶ proceduri de numărare;
- ▶ finalizarea rezultatelor;
- ▶ transport.

În plus, în unele cazuri, grupurile de observare internă desfășoară centralizarea paralelă a voturilor (CPV), mai exact acestea oferă actorilor electorali (partide politice, candidați, administrația electorală) și publicului informații credibile pentru a-i ajuta să evalueze legitimitatea rezultatelor. Apoi, este deosebit de important ca administrația electorală oficială să prezinte comparația cu rezultatele preliminare.

Participarea femeilor

- ▶ Există o participare echilibrată a femeilor și bărbaților în comitetele secțiilor de votare? Sunt femeile președinți ai acestor comitete?
- ▶ Există vreo dovadă de vot în familie/vot prin împuternicit?
- ▶ Femeile pot participa la alegeri în același mod ca și bărbații?

Participarea persoanelor cu dizabilități

- ▶ Administrația electorală recurge la mijloace speciale pentru a face posibilă exercitarea drepturilor de vot de către persoanele cu dizabilități (de exemplu, un ghid pentru buletine tactile pentru a permite alegătorilor orbi să voteze independent și în secret)?
- ▶ Secțiile de votare și cabinele de vot sunt accesibile persoanelor cu dizabilități?
- ▶ Se folosesc mijloace tehnice pentru a facilita exercitarea drepturilor de vot de către persoanele cu dizabilități?
- ▶ Persoanele cu dizabilități pot beneficia de asistență din partea unei a treia persoane de încredere pentru a vota? Cum se respectă și se pune în practică o astfel de procedură? Există preocupări?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Administrația electorală recurge la mijloace speciale pentru a permite exercitarea drepturilor de vot de către minoritățile naționale (de exemplu, există informații disponibile în secțiile de votare în legătură cu procedurile de înregistrare și votare, inclusiv un buletin în limbile minorităților naționale)?
- ▶ Administrația electorală recurge la mijloace speciale pentru a permite exercitarea drepturilor de vot ale PSI, refugiaților și persoanelor care aparțin grupurilor nomade (de exemplu, secțiile de votare constituite în apropierea locuințelor lor permit accesul ușor al acestora)?

J. Centralizarea și publicarea rezultatelor

Centralizarea rezultatelor este un proces în cadrul căruia autoritățile electorale colectează rezultatele numărării buletinelor și le consolidează pentru a proiecta numărul total de voturi primite de către candidat sau lista pe circumscripție/țară. Centralizarea poate presupune colectarea și adăugarea rezultatelor pe mai multe niveluri și constituie unul dintre cele mai sensibile puncte din procesul electoral.

Întrebările următoare pot servi drept îndrumar pentru modul de raportare al celor mai importante principii ale centralizării.

Integritate

- ▶ Care sunt măsurile întreprinse de către administrația electorală pentru a proteja rezultatele votării prin procesul de centralizare?
- ▶ Care sunt etapele procesului de centralizare?
- ▶ Procedurile de centralizare sunt reglementate suficient prin cadrul juridic?
- ▶ Există termene și metode pentru transferarea rezultatelor?
- ▶ Au fost urmate procedurile instituite sau a fost afectată integritatea procesului?

Transparență

- ▶ Cadrul juridic permite accesul observatorilor?
- ▶ În câte cazuri nu s-a acordat observatorilor accesul?
- ▶ Care sunt metodele de înregistrare a rezultatelor?
- ▶ Formularele/protocoalele de numărare includ suficiente informații, cum ar fi numărul de buletine neutilizate și utilizate, numărul de buletine nule și stricate, numărul de alegători votați, rezultatele pentru fiecare partid, rezultatele separate pe metode de votare și altele similare?

Publicare

- ▶ Procesul de publicare al rezultatelor este suficient de mult reglementat printr-un cadru juridic?
- ▶ Există o distincție clară între rezultatele oficiale, neoficiale, preliminare și finale?
- ▶ Cât de structurate sunt rezultatele prezentate - sunt acestea publicate pe secții de votare sau doar ca rezultate agregate?
- ▶ Cât de complete sunt rezultatele - oferă acestea rezultate pentru toți concurenții și alegătorii (cei înregistrați pe lista alegătorilor, cei care au participat)?
- ▶ Ce informații suplimentare sunt publicate odată cu rezultatele (sex, minorități naționale, altele)?
- ▶ Rezultatele sunt disponibile on-line? Sunt acestea prezentate progresiv sau doar la finalizarea procesului de numărare?
- ▶ Care este accesibilitatea rezultatelor publicate - sunt acestea afișate public la secțiile de votare sau doar la nivel central?

Participarea femeilor și a minorităților naționale

- ▶ Care este numărul și proporția femeilor și reprezentanților minorităților naționale care au fost aleși (procentul de femei și minorități naționale alese)? Care este tendința comparativ cu alegerile anterioare?

K. Reclamații și contestații

Atunci când o misiune de observare internă a alegerilor se axează pe reclamații și contestații, aceasta ar trebui să analizeze cadrul juridic pentru reclamații și contestații și, mai mult, să urmărească îndeaproape orice reclamații și contestații depuse în contextul alegerilor (inclusiv în perioada de observare sau, cel puțin, în perioada de campanie oficială, inclusiv în ziua alegerilor și în perioada post-electorală). Dacă OSC sau membrii acesteia decid, în

contextul activităților lor de observare a alegerilor, să depună o contestație, raportul ar trebui să cuprindă și o secțiune separată despre aceasta.

Atunci când se raportează cu privire la reclamații, pot fi avute în vedere întrebările de mai jos. Eventualele probleme identificate și concluziile și recomandările care decurg din acestea pot fi apoi corelate cu/să vizeze cadrul juridic pentru reclamații și contestații sau punerea în aplicare a acestuia.

Căi de atac efective

- ▶ Normele naționale și/sau aplicarea acestora oferă garanțiile procedurale ale unui sistem efectiv de atac?
- ▶ Toți alegătorii, toți candidații și toate partidele au dreptul de a depune o contestație?
- ▶ Aceștia au alte drepturi procedurale: cum ar fi dreptul de a aduce dovezi pentru susținerea cererilor lor, dreptul la un proces public și echitabil, imparțial și transparent, dreptul la un remediu efectiv și accelerat, în special, în ceea ce privește deciziile referitoare la drepturile de vot și registrele, dreptul de a candida și validarea candidaturilor, accesul la mass-media etc.?
- ▶ Aceștia au dreptul de a introduce o acțiune în recurs dacă se refuză acordarea unor remedii de către prima instanță care audiază contestația (deși prima instanță de apel poate fi o instanță sau un alt organism, precum comisia electorală, instanța finală de recurs ar trebui să fie o instanță judecătorească)?
- ▶ Procedura de contestare este clară, transparentă și inteligibilă (aceasta presupune existența unor dispoziții legale clare care să nu lase loc de interpretare; și mai presupune ca membrii organismelor de soluționare a contestațiilor să fie suficient de instruiți)?
- ▶ Procedura este simplă și se poate lansa fără formalități?
- ▶ Sunt respectate termenele (termenul pentru depunerea unei contestații este scurt, de regulă, 3-5 zile, și așa trebuie să fie și termenul pentru luarea unei decizii de către un organism de soluționare a contestațiilor, în special, decizii care se iau înaintea alegerilor - cu privire la drepturi de votare, dreptul de a candida, de acces la mass-media etc.; totuși instanțele de nivel superior pot avea un termen mai îndelungat pentru a lua o hotărâre)?
- ▶ Procedurile de contestare și prerogativele și responsabilitățile organismelor implicate sunt prestabilite în mod clar și fără ambiguitate prin lege (și anume prerogativa de a anula alegerile la nivelul unei circumscripții sau la un nivel mai larg dacă este posibil să existe nereguli care afectează repartizarea funcțiilor)? Sunt acestea puse corect în aplicare?
- ▶ Hotărârile judecătorești și alte recomandări internaționale privind reclamațiile și procedurile de contestare (spre exemplu, hotărâri definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sau ale instanțelor naționale, recomandări ale OSCE/ODIHR cuprinse în rapoartele anterioare de observare a alegerilor) au fost reflectate în legislația națională și în practică?

Participarea femeilor

- ▶ Femeile au acces egal la mecanismele de depunere a reclamațiilor/de recurs?
- ▶ Organismele care soluționează reclamațiile sunt echilibrate sub aspectul genului?
- ▶ Sensibilizarea de gen este inclusă în formarea oficialilor electorali și a organismelor de recurs?
- ▶ Ce procent al reclamațiilor sunt înregistrate de bărbați/femei? Ce procent din fiecare are câștig de cauză?

Participarea minorităților naționale și a grupurilor cu nevoi speciale

- ▶ Persoanele care aparțin grupurilor minorităților naționale, PSI sau de refugiați, sau reprezentanții comunităților nomade au acces egal la mecanisme de contestare și recurs?
- ▶ Care sunt problemele specifice invocate de reprezentanții unor astfel de comunități în reclamațiile și recursurile lor?

L. Evoluții post-electorale

Activitățile electorale de după alegeri depind de sistemul electoral, de mediul politic specific al țării și, cel mai important, de rezultatele alegerilor - dacă toate părțile interesate le acceptă. În această etapă, ar fi necesar să se observe posibile implicații politice și judiciare (procesul de soluționare a reclamațiilor și contestațiilor) pentru procesul electoral. În plus, în această fază, misiunea de observare a alegerilor ar trebui să urmărească îndeaproape procesul de soluționare al reclamațiilor și contestațiilor din ziua alegerilor.

Dacă organizația își extinde acțiunea de observare la perioada post-electorală, ar putea avea în vedere unele dintre următoarele întrebări pentru raportare:

Raportare oficială

- ▶ Organismele AE (sau, în unele cazuri, auditorul general) își publică rapoartele de evaluare după alegeri? Acestea ar putea fi:
  - o analiză a obiectivelor planului strategic îndeplinite pe parcursul procesului electoral;
  - o evaluare a deficiențelor din cadrul juridic;
  - propuneri în funcție de domeniile problematice și de lecțiile învățate, inclusiv recomandări și etape concrete de urmărire în vederea abordării deficiențelor.
- ▶ Raportul prezintă și recunoaște unele dintre provocările operaționale și oferă recomandări organelor legislative pentru reforme?

Reluarea numărării

- ▶ Cadrul juridic include cazuri de renumărare a rezultatelor alegerilor disputate?
- ▶ Renumerarea este corespunzător reglementată pentru a evita recurgerea la această acțiune în scopuri politice și obstrucționarea procesului electoral?
- ▶ Au existat cazuri când nu s-a desfășurat renumărarea, chiar dacă împrejurările au impus o astfel de acțiune (și anume, rezultate apropiate)?
- ▶ Există o discriminare împotriva concurenților pe criterii politice sau de altă natură (etnice, religioase sau de gen)?

Anularea rezultatelor

- ▶ Care sunt împrejurările, motivele legale și termenul în care alegerile pot fi anulate sau declarate nule?

- ▶ Legea prevede suficiente garanții pentru a preveni situația unor hotărâri arbitrare de a anula alegerile?
- ▶ Există un termen pentru noi alegeri prevăzut în cadrul juridic?

Numirea reprezentanților aleși

- ▶ Reprezentanții aleși au fost numiți într-un termen rezonabil și legal?
- ▶ Există numiri care sunt în așteptare din cauza unor proceduri de reclamații și contestare?

Proceduri ulterioare

- ▶ Au fost cercetate în mod sistematic încălcările electorale, iar cei responsabili au fost trași la răspundere?

4.5. COMUNICAREA EXTERNĂ A RAPORTULUI

Instrumente și mijloace

Pe parcursul redactării rapoartelor trebuie planificat modul în care informațiile vor fi distribuite. Nu toate grupurile din cadrul publicului vizat pot citi rapoartele în mod integral. Organizația trebuie să identifice modalități adecvate și eficiente de a prezenta informațiile esențiale.

În cuprinsul planului de comunicare externă, echipa trebuie să identifice instrumentele de distribuire ale rezultatelor și mijloacelor pentru a ajunge la diferite grupuri-țintă. Iată câteva instrumente uzuale.

- ▶ **Comunicatul de presă**
O declarație scurtă cu rezultate-cheie, adresată, în principal, mass-mediei.
- ▶ **Infografică**
Prezintă statistici referitoare la încălcări, prezența la vot sau rezultatele alegerilor.

Figura 13: Prezentarea statisticilor

Sursa: www.isfed.ge

- ▶ **PowerPoint (PPT)**
Un format pentru agregarea și prezentarea constatărilor-cheie. Prezentarea nu ar trebui să aibă mai mult de 20 până la 25 de diapozitive, fiecare cu texte scurte și câteva imagini.
- ▶ **Listele de e-mailuri**
O combinație a adreselor de e-mail ale părților interesate care reprezintă donatorii, comunitățile internaționale și comunitățile OSC, mass-media, administrația alegerilor, guvernul, partidele politice.
- ▶ **Harta incidentelor**
Format vizual care ilustrează încălcările raportate de observatori și cetățeni, cartografiate pe categorii și raioane (www.electionsportal.ge/geo/map).
- ▶ **Extrase**
Extrase din capitolele/subcapitolele care pot fi prezentate separat diferitelor grupuri-țintă.
- ▶ **Broșura pentru cetățeni**
Versiune simplificată și prescurtată a raportului, inclusiv imagini și informații de interes general.

Modalitățile uzuale de publicare a rapoartelor pot include următoarele:

- ▶ **Conferința de presă**
Eveniment la care participă preponderent jurnaliști, în care sunt prezentate principalele rezultate ale observației.
- ▶ **Prezentare**
Ședință organizată pentru prezentarea și discutarea rapoartelor cu partidele politice, guvernul, administrația electorală, mass-media, donatorii și comunitățile de OSC-uri. O prezentare PowerPoint poate fi un instrument de distribuire a informațiilor în cadrul ședinței.
- ▶ **Internet**
Unul dintre cele mai răspândite modalități de a ajunge la un public larg.
- ▶ **E-mail**
Mijloc de transmitere a informațiilor către părțile interesate utilizând listele de e-mailuri.
- ▶ **Pagina de internet**
Un spațiu pentru a încărca toate materialele și informațiile despre observarea alegerilor.
- ▶ **Rețelele de socializare (Facebook, Vkontakte, Twitter)**
Un loc pentru distribuirea unor scurte extrase din rezultatele-cheie pentru publicul larg. Pot fi distribuite de prieteni și de urmăritori, care vor răspândi informațiile.
- ▶ **Webinarii**
Un tip de conferință de presă on-line care permite comunicarea la distanță - bazată pe autentificarea anterioară.
- ▶ **Grupuri de lucru, întâlniri de masă rotundă**
Forumuri eficiente pentru discutarea aspectelor-cheie și a îmbunătățirilor viitoare cu reprezentanți ai guvernului, a ambasadelor și a altor părți interesate.

► Distribuția din ușă în ușă a rapoartelor, broșurilor, extraselor

Modalitatea aceasta permite a distribui versiunile tipărite ale raportului dumneavoastră către grupurile-țintă relevante. Trebuie să acordați o atenție deosebită satelor și zonelor în care accesul la internet și la canalele TV este limitat, precum și localităților cu minorități etnice.

Este recomandabil ca toate materialele - inclusiv rapoartele, extrasele și comunicatele de presă - distribuite prin internet să fie convertite în fișiere PDF.

Stabilirea de contacte cu jurnaliștii

O listă cu cele mai importante trusturi naționale media, canale de televiziune, stații radio, ziare și servicii on-line poate fi primul pas. Liber profesioniștii, bloggerii sau grupurile de pe rețelele de socializare pot reprezenta atât un public-țintă, cât și o sursă.

Este mai dificil să atrageți atenția mass-mediei internaționale. Partenerii din Rețeaua Globală a Monitorilor Electoralii Interni (www.gndem.org) sau partenerii din rețelele regionale precum ENEMO (www.enemo.eu) sau EPDE (www.epde.org) ar putea fi în măsură să ajute la căutarea adreselor sau a contactelor.

Mass-media fără contacte personale nu este foarte utilă. Pentru a găsi corespondenții responsabili, este important să se caute toate tipurile de mijloace media care se ocupă de politică - televiziune, radio, materiale tipărite, online. Majoritatea presei internaționale acoperă Europa de Est și Asia Centrală prin birourile lor din Moscova. În țările care se confruntă cu conflicte actuale sau cu o criză internațională, jurnaliștii pot fi văzuți cu mult timp înainte de alegeri - la evenimente publice, conferințe de presă cu politicieni sau alte organizații ale societății civile.

O listă mediatică trebuie să conțină, cel puțin, numele corespondentului sau al editorului responsabil pentru țara respectivei OSC, funcția sa, numărul de telefon al redacției sale, numărul de mobil (în mod ideal, atât din țara lor de origine, cât și din țara respectivă), adresa de e-mail și numele contului de Twitter.

După completarea acestei liste, organizația poate crea unul sau mai multe grupuri de corespondență. Jurnaliștii, adesea ocupați, sunt interesați de comunicatele de presă și de conferințele de presă, în timp ce analiștii, alți experți și cadrele universitare sunt mai interesate de versiunile mai lungi ale rapoartelor și de discuțiile ulterioare unei prezentări. Astfel, diferite liste de discuții sunt utile.

Poate fi construită o bază de date electronică cu toate informațiile din lista mediatică. Este esențial ca orice OSC să testeze și să garanteze un acces facil la baza de date, permițând, astfel, distribuirea rapidă a documentelor urgente. Organizația trebuie să acorde chiar mai multă atenție actualizărilor periodice ale listei și bazei de date media. Este stânjenitor să trimiteți un e-mail unei persoane pensionate sau unei văduve a unui jurnalist care a murit cu câteva luni în urmă.

Pentru primul contact direct, este de preferat un apel telefonic, care să includă o scurtă discuție despre observarea alegerilor interne. În realitate, OSC-urile interne care desfășoară misiuni de observare a alegerilor sunt cele mai bune surse de informare în ziua alegerilor, deoarece misiunile internaționale de observare serioase nu furnizează, de regulă, comentarii cu privire la anumite părți ale procesului și își prezintă declarațiile și evaluările complete numai după ziua alegerilor.

În aceste situații, este recomandabil să informați mass-media cu privire la planul de raportare al declarațiilor privind ziua alegerilor (programul conferinței de presă, actualități on-line) pentru ca jurnaliștii să fie pregătiți înainte, în loc să fie luați prin surprindere: jurnaliștii primesc adesea sute de e-mailuri într-o astfel de perioadă.

Scrierea și transmiterea unui comunicat de presă

Titlul trebuie să fie cât mai scurt și mai interesant posibil. Trebuie să surprindă clar mesajul principal al comunicatului de presă.

Acesta este formatul uzual: textul trebuie să fie cât mai scurt posibil, atât timp cât acest lucru este necesar. De preferat, o pagină de aproximativ 25 de rânduri, 60 de semne tipărite fiecare; 250 de cuvinte sunt suficiente pentru o relatare integrală. Adăugați un link dacă trebuie adăugate detalii specifice. Ar trebui să se utilizeze un font de bază precum Arial sau Calibri (sau Times New Roman standard), fără fonturi deosebite - acestea nu atrag atenția. Dimensiunea fontului nu trebuie să fie mai mică de 11 puncte (pt), distanța dintre rânduri să nu fie mai mică de unu. Ar trebui să fie în regulă introducerea siglei organizației, dar acest lucru ar putea cauza o problemă legată de volumul datelor din e-mail.

Structura unui comunicat de presă respectă aproape întotdeauna un model. Textul nu trebuie să includă mai mult de cinci paragrafe; este indicat să existe mai puțin de cinci paragrafe. Fiecare paragraf va menționa doar un singur aspect.

■ *Paragraful 1* – Știrea care trezește interesul jurnaliștilor. Prima teză trebuie să fie clară și scurtă.

■ *Paragraful 2* - Rezumatul mesajului și răspunsurile la întrebările jurnalistice standard: cine, ce, când, unde, cum, de ce, ce sursă?

■ *Paragraful 3* – Mesaj direct. Acesta ar putea fi un citat, constând într-o evaluare a președintelui sau a directorului adjunct al CSO, cu numele și funcția corectă a persoanei. Oamenii citați trebuie să fie disponibili pentru un interviu. În citat, nu trebuie să se repete situația de fapt și cifrele din paragraful anterior.

■ *Paragraful 4* - Date importante suplimentare; de exemplu, cu referire la misiune, la numărul de observatori.

Datele de contact sunt plasate la sfârșitul paginii. „Pentru mai multe informații vă rugăm să contactați”, nume, telefon, e-mail, Facebook, Twitter, legături către site-ul OSC. Persoana de contact, agentul de presă, trebuie să fie disponibilă pentru orice solicitare.

Înainte de a trimite un e-mail, verificați volumul datelor care trebuie incluse. Nu trimiteți un e-mail cu mai multe documente atașate. Trimiteți legătura către o imagine foto. Nu trimiteți niciodată un fișier ZIP; imaginile pot bloca căsuța de corespondență a jurnalistului.

Organizarea unei conferințe de presă sau a unei prezentări

Data și ora evenimentului OSC nu trebuie să concureze cu alte evenimente de știri din aceeași zi sau de la aceeași oră. În special, pentru conferința de presă după ziua alegerilor, este recomandabil să rezervați data cu mult înainte sau să verificați informațiile privind evenimentele

de presă ale celorlalte părți interesate electorale (CEC, concurenți, misiuni internaționale de observare etc.).

Sala trebuie să fie amplasată într-o locație cunoscută, centrală, nu prea mare, dar mobilată cu suficiente scaune și spațiu în spate pentru camerele TV. Afișați fotografiile mari, cum ar fi sigle sau bannere. La intrare, un membru al echipei ar trebui să salute jurnaliștii sau invitații și să le ceară să semneze lista de participare. În cazul participării oaspeților internaționali, trebuie asigurată traducerea simultană; cel puțin, traducere consecutivă.

Când invitați jurnaliștii la o conferință de presă, ar trebui să se aibă în obiectiv cele mai influente mijloace mass-media de la nivel național și internațional, cu datele lor personale de contact adăugate în baza de date. Invitația (denumită, uneori, „anunț media”) ar trebui trimisă în scris - textul ar trebui să fie scurt și simplu, cu următoarele date elementare:

- ▶ Ce, cine, când, unde, de ce?
- ▶ Numele de contact cu numărul de telefon mobil și adresa de e-mail inclusă.

După primele informații de „salvare a datei” oferite prin invitația scrisă, cu 3-5 zile înainte de eveniment (în cazul evenimentelor fără caracter electoral, perioada dintre notificarea inițială și evenimentul efectiv trebuie să fie mai lungă - aproximativ 7-10 zile), celor mai importanți jurnaliști li s-ar putea reaminti prin telefon data cu o zi înainte de eveniment (sau chiar în dimineața zilei respective).

Vorbitorii OSC-urilor trebuie să fie pregătiți prin intermediul unei scurte informări: trebuie să fie capabili să enunțe mesajul principal pe scurt și clar și să răspundă la întrebările esențiale. Fiecare vorbitor trebuie să sublinieze diferite aspecte, dar nu mai mult de unul sau două. Jargonul tehnic și abrevierile trebuie evitate. Trebuie avut în vedere echilibrul dintre vorbitorii de sex masculin și cei de sex feminin.

La începutul evenimentului, un moderator va prezenta vorbitorii, apoi va gestiona întrebările de la pupitru. Fiecare vorbitor trebuie să-și prezinte declarația în cel mult 10 minute, în mod ideal 3-5 minute. O conferință de presă nu trebuie să dureze mai mult de 30 până la 45 de minute, cu întreaga prezentare (inclusiv discuții), fără a depăși două ore. Cu toate acestea, este recomandabil ca durata să fie adaptată în funcție de interesul publicului participant, în special, al jurnaliștilor prezentatori.

4.6. POSIBILE PROVOCĂRI ȘI CONSTRÂNGERI

Raportarea externă este scopul final al unei misiuni de observare a alegerilor. Se poate lua în calcul că, dacă raportul este încheiat, nimic nu poate interveni și nu va deranja prezentarea sa publicului. De fapt, etapele finale până la prezentarea publică a raportului, prezentarea în sine și perioada după lansarea sa publică pot fi și mai importante. O serie de constrângeri, atât interne, cât și externe, pot pune în pericol prezentarea rapoartelor publice, afectând astfel imaginea și credibilitatea misiunii.

În planificarea misiunii de observare a alegerilor, echipa centrală ar trebui să identifice eventualele constrângeri și să dezvolte strategii care să le transforme în provocări abordabile și

să nu permită ca acestea să devină neajunsuri. Cele mai frecvente constrângeri în ceea ce privește raportarea externă sunt:

- ▶ timpul limitat pentru procesarea informațiilor;
- ▶ caracterul limitat și incorectitudinea informațiilor;
- ▶ accesul limitat la mass-media pentru raportare;
- ▶ expunerea publică a misiunii și riscul de intimidare/presiune.

Figura 14: Constrângeri

Mai jos sunt date sugestii cu privire la modul de abordare a constrângerilor.

Timpul limitat pentru procesarea informațiilor

Observatorii electorali interni prezintă, de regulă, rapoarte intermediare la fiecare două-trei săptămâni în perioada campaniei electorale, o declarație cu pronosticurile preliminare în ziua/zilele următoare după ziua alegerilor și un raport final în aproximativ două luni de la alegeri. În plus, în ziua/zilele alegerilor, misiunile emit mai multe (trei-patru) declarații publice care reflectă desfășurarea procedurilor electorale în secțiile de votare. Atât rapoartele publice, cât și declarațiile se bazează pe un volum mare de date care trebuie procesate într-un timp scurt (cu excepția rapoartelor finale). Deși analiștii sunt responsabili pentru compilarea informațiilor (rolul de conducător și factor decisiv fiind asumat de șeful adjunct al misiunii - pentru mai multe detalii vezi capitolul 3.2), aceștia trebuie să fie pe deplin sprijiniți în procesul de redactare a rapoartelor de către alți membri ai echipei centrale (șeful misiunii, coordonatorul rețelei/OTL, ofițerii de presă). O serie de sugestii pot fi făcute cu privire la modul de a transforma această constrângere în bună practică.

- ▶ Distribuți în mod clar sarcinile și portofoliile de redactare în rândul analiștilor din echipa centrală.
- ▶ Începeți să redactați rapoartele (cu excepția declarațiilor din ziua alegerilor) cu mult înainte de prezentarea lor publică.
- ▶ Asigurați-vă că nimeni/nimic nu distrage atenția analiștilor în timpul redactării raportului.
- ▶ Alocați timp suficient pentru verificarea, editarea și corectarea rapoartelor.
- ▶ Alocați timp suficient pentru traducerea rapoartelor înainte de prezentarea lor publică.
- ▶ Evitați includerea în rapoarte a constatărilor adunate cu puțin timp înainte de prezentarea lor publică: acestea pot necesita încă o verificare suplimentară (ar fi mai bine să includeți respectivele informații în raportul următor, după verificări suplimentare).

Caracterul limitat și incorectitudinea informațiilor

Uneori, informațiile disponibile pentru rapoarte sau declarațiile publice pot să nu fie foarte complete și exacte. În astfel de situații, este recomandabil să înțelegeți cauza pentru a lua măsuri adecvate în vederea îmbunătățirii acestora. Echipa centrală trebuie să clarifice dacă există o problemă cu privire la cantitatea de informații colectate de către OTL/OTS, calitatea acestora sau ambele.

Pentru a depăși acest neajuns, ar putea fi întreprinse următoarele măsuri:

- ▶ Solicitați OTL să furnizeze informații suplimentare sau detalii cu privire la cazurile raportate. Oferiți instruiri și îndrumări suplimentare OTL cu privire la modul de desfășurare a interviurilor, înregistrarea mărturiilor martorilor și solicitarea de documente suplimentare (protocoale, extrase din listele electorale, registrul CEC, buletine de vot, echipament etc.) diverselor instituții relevante (organisme electorale, instanțe, poliție, spitale etc.).
- ▶ Analizii trebuie să analizeze în detaliu înregistrările/documentele/dovezile unui caz specific pentru a recupera informațiile care ar putea fi pierdute sau distorsionate într-o etapă anterioară a analizei.
- ▶ Unele informații raportate de către OTL/OTS pot să nu prezinte detalii sau dovezi. Prin urmare, astfel de informații trebuie detaliate și formulate în consecință sau excluse din raport (a se vedea exemplul următor).

Exemplu de bună practică: modul de formulare a unei concluzii în absența unei dovezi justificative

■ „Dintre numeroasele acuzații specifice examinate de către observatori, mai multe s-au dovedit a fi credibile, inclusiv o serie de cazuri de presiune exercitată de oficialitățile locale din circumscripția electorală raională XY asupra susținătorilor opoziției, inclusiv asupra profesorilor, pentru a se opune campaniei electorale sau pentru a susține ZZ”.

- ▶ Asigurați exactitatea informațiilor, specificând dacă faptele au fost observate de observatori sau dacă le-au fost raportate.

Exemplu de bună practică: cum să faceți diferența între observațiile personale și alte rapoarte

■ „Acest caz a fost prezentat pe larg de către mass-media locală și a făcut obiectul unei anchete a poliției”.

- ▶ Când este posibil, oferiți o raportare echilibrată, prezentând atât constatări pozitive, cât și constatări negative care redau strict faptele.

Exemplu de bună practică: cum să prezentați în mod echilibrat

■ „CEC a organizat sesiuni frecvente, care au fost deschise observatorilor, reprezentanților partidelor și mass-mediei și, în general, au funcționat în mod transparent. Cu toate acestea, CEC nu a acționat în mod colegial”.

Accesul limitat la mass-media în vederea raportării

Accesul limitat la mass-media reprezintă o constrângere semnificativă pentru o misiune națională de observare a alegerilor. O astfel de situație ar putea fi rezultatul unor rapoarte deficitare și neinteresante, redactate de observatori lipsiți de experiență sau părtinitori, sau ar putea fi determinate de o mass-media politizată și polarizată. Echipa centrală trebuie să caute cauzele și să încerce să depășească această problemă. Anumite soluții sau instrumente posibile pentru depășirea acestei constrângeri pot include următoarele.

- ▶ Adoptarea/revizuirea strategiei de comunicare pentru a viza mai bine mass-media.
- ▶ Constituirea/consolidarea unei echipe de comunicare în cadrul echipei centrale pentru monitorizarea aparițiilor publice ale misiunii.
- ▶ Identificați politica editorială a mass-mediei cu privire la activitățile electorale și politice.
- ▶ Echilibrați informațiile prezentate în rapoarte/declarații, astfel încât și mass-media politizată să fie interesată și motivată să le utilizeze.
- ▶ Diversificați instrumentele mass-mediei, utilizarea rețelelor de socializare (Twitter, Facebook, Vkontakte, alte rețele de socializare etc.) și a portalurilor de internet pentru informarea publicului larg și a mass-mediei cu privire la rezultatele misiunii.

Expunerea publică a misiunii și riscul de intimidare/presiune

Prezentarea rapoartelor externe aduce multă vizibilitate și atenție din partea diferitelor părți interesate. Deși rapoartele misiunii pot fi imparțiale, independente și bazate pe fapte, unii actori electorali încă nu pot accepta ideile și concluziile prezentate în public. Drept urmare, OTS, OTL și echipa centrală pot fi expuși presiunii și criticii. Următoarele măsuri ar putea fi luate pentru a atenua acest risc și a proteja misiunea împotriva violenței electorale.

- ▶ Rămâneți neutru, independent și strict imparțial pentru a vă proteja credibilitatea.
- ▶ Fiți constructiv și bazați-vă pe fapte atunci când aduceți critici în rapoartele externe.
- ▶ Explicați actorilor electorali metodologia de observare, structura și conținutul rapoartelor.
- ▶ Asigurați toți actorii electorali de faptul că rezultatele, concluziile și recomandările misiunii se bazează pe observații directe, fapte și dovezi verificate.
- ▶ Consultați standardele internaționale privind alegerile și obligațiile internaționale pe care țara respectivă și le-a asumat atunci când prezentați concluziile și recomandările misiunii.
- ▶ Instruiți observatorii pentru a raporta imediat echipei centrale cu privire la intimidarea comisă împotriva lor și, în cazuri grave, poliției sau altor organe de aplicare a legii.
- ▶ Detașați observatorii expuși intimidării electorale în alte regiuni (în cazuri excepționale).

4.7. REPREZENTAREA/MONITORIZAREA RECOMANDĂRILOR

Există un grad sporit de implicare a organizațiilor societății civile în activitățile postelectorale. Din ce în ce mai multe organizații contribuie la dezbaterile privind îmbunătățirea procesului electoral. Profesionalizarea și încrederea sporită în organizațiile societății civile oferă observatorilor interni noi oportunități de implicare pe parcursul întregului ciclu electoral. Nu doar că este posibil, dar se și așteaptă din partea organizațiilor civice care monitorizează alegerile să prezinte noi tipuri de rezultate, care să meargă dincolo de declarațiile emise la scurt timp după ziua alegerilor.

Declarația principiilor globale privind observarea nepartizană a alegerilor prevede în mod clar faptul că organizațiile care participă la observarea alegerilor „trebuie să ofere recomandări pentru îmbunătățirea proceselor electorale și politice”. Recomandările incluse în rapoartele finale pot constitui baza pentru implicarea în susținerea postelectorală, în scopul promovării respectării cerințelor legislației naționale, standardelor internaționale și obligațiilor internaționale semnate de diferite state. În plus, observatorii locali acționează în conformitate cu rolul lor de supraveghetori ai întregului proces democratic, dacă se angajează să monitorizeze și modul în care recomandările organizațiilor internaționale sunt puse în aplicare de guvernele naționale.

Organizațiile societății civile dispun de numeroase opțiuni pentru a monitoriza respectarea recomandărilor lor și pe cele ale organizațiilor internaționale și se implică în activități de susținere post-electorală.

A devenit o bună practică pentru OSC-uri să organizeze evenimente post-electorale tip masă rotundă cu toate părțile interesate pentru a discuta recomandările pentru îmbunătățirea procesului electoral. Aceste recomandări trebuie să fie constructive și prezentate într-un mod care să conducă la un dialog efectiv și să contribuie la punerea lor în aplicare. Discuțiile din cadrul evenimentelor de la masa rotundă trebuie să ghideze eforturile viitoare de susținere ale societății civile.

Există trei roluri pe care societatea civilă le poate juca în perioada dintre alegeri:

- 1) Promovarea propriilor propuneri de reformă electorală (proiecte de legi sau alte propuneri de politici);
- 2) Monitorizarea punerii în aplicare a recomandărilor;
- 3) Inițierea de activități (cercetare) pentru a oferi autorităților informații cu privire la programul de reformare.

O formă suplimentară de raportare externă este reprezentată de participarea OSC-urilor la procesul de raportare a implementării drepturilor și libertăților politice consacrate în ICCPR și în alte tratate internaționale, cum ar fi CEDAW.

Punerea în aplicare a ICCPR este monitorizată de Comitetul pentru Drepturile Omului din cadrul Organizației Națiunilor Unite (HRC). Toate statele membre sunt obligate să prezinte comisiei rapoarte periodice cu privire la modul în care drepturile sunt exercitate. Comitetul examinează fiecare raport și adresează preocupările și recomandările sale statului membru sub forma „observațiilor finale”. ONG-urile joacă un rol esențial în calitate de observatori și comentatori externi în monitorizarea implementării observațiilor finale, atât prin lobby-ul din partea statului, cât și prin propriile activități de urmărire, inclusiv prin raportare.

OSC-urile pot avea o contribuție la documentul de bază comun (CCD) elaborat de guverne în ceea ce privește punerea în aplicare a CEDAW sau, dacă nu consideră că acest lucru intră în domeniul lor de preocupare, pot depune un proiect de CCD și îl pot prezenta comitetului de monitorizare. Ele au, de asemenea, un rol important în urmărirea oricărei observații.

Pentru a juca un astfel de rol, OSC-urile pot avea în vedere următoarele:

- ▶ formarea de cunoștințe despre etapele și documentele proceselor de raportare ale ICCPR și ale altor convenții internaționale; În cazul ICCPR, acest lucru include următorii pași: rapoartele de stat - HRC adoptă lista problemelor - răspunsurile din partea statului la lista de probleme - revizuirea de către HRC - concluzii ale HRC - implementarea și raportul de monitorizare din partea statului.
- ▶ formarea de cunoștințe despre rolul lor posibil în diferitele faze ale procesului de raportare: activități pre-sesiune, lobby în timpul sesiunilor și rolul acestora în procedura de urmărire;
- ▶ creșterea gradului de conștientizare cu privire la observațiile finale prin emiterea de comunicate de presă și organizarea de conferințe de presă, punerea la dispoziție a observațiilor finale în limba națională, organizarea de acțiuni de lobby pentru punerea lor în aplicare și raportarea către Comitetul consultativ pentru drepturile omului și alte comitete de monitorizare.

1. Susținerea reformei legislative în domeniul electoral

Organizațiile societății civile pot desfășura campanii complexe de susținere, toate elementele fiind clar determinate și convenite la nivel intern, în perioada dintre alegeri, pentru a promova reforma electorală. Este important ca OSC-urile să stabilească obiective realiste și realizabile pentru campaniile lor, ținând cont de resursele existente ale organizației, oportunitățile de creștere a acestor resurse din țară sau din partea donatorilor internaționali, mediul politic și disponibilitatea autorităților de a dialoga și a implementa reforme, oportunitățile de lucru în colaborare cu alte organizații etc.

După emiterea recomandărilor și stabilirea obiectivelor de suport, organizațiile societății civile se pot angaja în mai multe activități de urmărire. Evenimentele post-electorale tip masă rotunde pot fi urmate de evenimente mai reduse sau de sesiuni de lucru care implică una sau mai multe părți interesate în procesul electoral, pentru a discuta reformele și pentru a consolida sprijinul. În consecință, organizațiile pot elabora ele însele propuneri de proiecte legislative.

Un alt format pentru a discuta aspecte legate de reforma electorală constă în grupuri de lucru care implică factorii de decizie și alte părți interesate în procesul electoral. În unele locuri, aceste grupuri au funcționat continuu pentru mai multe cicluri electorale și au implicat actori locali și internaționali.

Exemplu de bună practică: dialogul cu actorii politici

■ În efortul de a urmări recomandările electorale, OSCE din Georgia a inițiat următoarele grupuri de lucru:

- ▶ Grupul Tehnic de Lucru (TWG) - întâlniri la care participă organizații internaționale care lucrează direct cu chestiuni electorale și personalul din partea amba-

sadelor interesate, organizate cu scopul de a realiza schimburi de informații cu privire la asistența electorală și pregătirea alegerilor.

- ▶ Grupul de lucru din cadrul ambasadei (AWG) - întâlniri la nivel de ambasador, cu informări din partea TWG privind problemele de interes, care vizează formularea acțiunilor care trebuie luate la nivel politic și discutarea problemelor electorale cu autoritățile din Georgia și cu reprezentanții opoziției.
- ▶ Grupul de lucru pentru legislația electorală (EWG) - întâlniri cu partide politice, OSC-uri, CEC și Ministerul Justiției, cu scopul de a adapta legislația electorală în vigoare la rapoartele și controalele jurisdicționale ale ODIHR, Comisiei de la Veneția și alte standarde internaționale; și pentru îmbunătățirea coerenței și coeziunii legislației electorale.

■ După încheierea Misiunii OSCE din Georgia din aprilie 2014, cel de-al doilea grup de lucru (TWG) a fost transferat în UE/PNUD, iar cel de-al doilea grup de lucru (AWG) în PNUD/Consiliul Europei (ambii fiind copreședinții grupului). Ultimul grup (EWG) a fost reformat când parlamentul și-a inițiat propriul grup de lucru pentru alegeri. Grupurile societății civile și partidele politice aflate în afara parlamentului au avut propriile grupuri de lucru care au formulat sugestii pentru reforma legislației electorale.

■ În 2014, înainte de alegerile prezidențiale din Ucraina, organizația societății civile OPORA a făcut lobby pentru adoptarea amendamentelor la Codul penal al Ucrainei privind sporirea pedepsei penale pentru încălcările electorale, în special, cele legate de cumpărarea voturilor și fraudarea documentelor electorale.

2. Monitorizarea punerii în aplicare a recomandărilor

Declarația principiilor globale privind observarea alegerilor non-partizane clarifică rolul care este așteptat din partea societății civile pe tot parcursul ciclului electoral, menționând monitorizarea „evoluției modificărilor aduse legilor, regulilor, regulamentelor și procedurilor administrative electorale ante și post electorale”.

Acesta reprezintă un efort pe termen lung care ar putea beneficia de cooperarea cu alte grupuri din cadrul societății civile, precum și cu organizațiile mass-media și care necesită un dialog permanent și metodologii de monitorizare a diferitelor agenții guvernamentale.

Organizațiile societății civile ar trebui să identifice domeniile pe care le vor monitoriza în conformitate cu strategiile lor pe termen lung pentru ciclul electoral. Domeniile posibile de concentrare sunt utilizarea resurselor administrative în timpul alegerilor sau finanțarea partidelor politice. În același timp, organizațiile trebuie să-și coordoneze eforturile împreună cu organizațiile internaționale implicate în activitatea post-electorală la nivel național. A devenit un lucru foarte obișnuit pentru organizații, precum OSCE sau Consiliul Europei, să organizeze evenimente postelectorale pentru a discuta rapoartele lor finale. Grupurile de observatori interni trebuie să folosească aceste evenimente ca o oportunitate de a-și promova ideile. La rândul lor, donatorii internaționali pot decide să sprijine eforturile interne care vizează reforma electorală.

Exemplu de bună practică: reformarea procesului de aderare la CEC

■ După alegerile locale din Georgia din 2010, ISFED a recomandat administrației electorale să reformeze procesul de recrutare pentru membrii CEC. ISFED a propus excluderea la următoarele alegeri a persoanelor care făcuseră obiectul răspunderii disciplinare în cadrul comisiilor electorale de circumscripție. Începând cu data de 1 august până în data de 31 octombrie 2012, ISFED, împreună cu GYLA (un alt ONG local), a monitorizat dotarea cu personal a comisiilor electorale de circumscripție, efectuând cercetări statistice în 396 incinte electorale selectate aleatoriu și reprezentativ. Monitorizarea a arătat că 75 de persoane care au fost expuse răspunderii disciplinare în timpul alegerilor municipale din 2010 au fost realese ca membri CEC de către CER pentru alegerile parlamentare din 2012. Nu au fost luate măsuri de către autoritățile respective. ISFED consideră că astfel de activități repetate de monitorizare pot contribui la o mai bună informare a comisiilor electorale și, într-o oarecare măsură, la acțiune.

3. Cercetare și studii comparative

Organizațiile societății civile ar putea efectua cercetări și studii comparative pentru a furniza informații pe care agențiile guvernamentale să le poată folosi atunci când reformează sistemul electoral. De asemenea, acestea se pot angaja în activități practice care vor sprijini activitatea agențiilor guvernamentale în implementarea reformelor. Acțiunile de audit cu privire la listele alegătorilor, desfășurate de OSC-uri, reprezintă o sursă valoroasă de informații pentru autoritățile implicate în îmbunătățirea calității listei și în abordarea deficiențelor din procesul general de înregistrare a alegătorilor.

Exemplu de bună practică: îmbunătățirea listelor de alegători

■ Între anii 2008 și 2012, CEC a depus eforturi substanțiale pentru îmbunătățirea calității listelor electorale. Pentru a evalua activitatea desfășurată și calitatea listelor actuale de alegători, ISFED a semnat cu CEC un Memorandum de înțelegere (MoU). Memorandumul de înțelegere a permis ISFED să proceseze versiunea completă a listei electorale, inclusiv numerele personale.

■ Auditul listelor de alegători a fost efectuat, utilizând un eșantion reprezentativ național de 8 800 de alegători. ISFED a efectuat în mod repetat auditul listelor de alegători în toate cele 75 de circumscripții electorale raionale ale Georgiei, utilizând două metode de auditare a listelor de alegători: confruntarea listei cu persoanele și a persoanelor cu lista.

■ Ca urmare a auditului listei electorale, a fost evaluat procentul de erori și corectitudinea acestora și s-a evaluat activitatea administrației electorale legată de listele alegătorilor. Rezultatele au fost transmise către CEC; ambele organizații au decis să continue să lucreze pentru:

- ▶ îmbunătățirea bazei juridice;
- ▶ armonizarea bazelor de date existente în Georgia, atât în ceea ce privește conținutul, cât și programele software;
- ▶ corectarea greșelilor rămase în listele electorale.

Anexe

Anexa 1 – Abrevieri și acronime

DCC	Document central comun
CEC	Comisia Electorală Centrală
CEDAW	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CRPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap
OSC(-uri)	Organizație/organizații a/ale societății civile
EC	Echipa centrală
CER	Comisii electorale raionale
MOIA	Misiune de observare internă a alegerilor
DAM	Directorul adjunct al misiunii
AE	Administrația electorală
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
MOA	Misiune de observare a alegerilor
UE	Uniunea Europeană
MOAUE	Misiunea UE de observare a alegerilor
CCPMN	Convenția cadru pentru protejarea minorităților naționale
GNDEM	Rețeaua Globală a Monitorilor Electorali Interni
DM	Directorul misiunii
HRC	Comitetul pentru drepturile omului al ONU
PIDCP	Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
CETFD	Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială
TIC	Tehnologii informaționale și comunicaționale
IDEA	Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență Electorală
PSI	Persoană/persoane strămutată/strămutate în interiorul țării

ISFED	Societatea Internațională a Alegerilor Corecte și Democrație
OTL	Observator(i) pe termen lung
MP	Membri ai Parlamentului
ONG(-uri)	Organizație/organizații non-guvernamentală/non-guvernamentale
ODIHR	Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
CECi	Comisii electorale de circumscripție
RP	Relații cu publicul
SV	Secție de votare
CPV	Centralizarea paralelă a voturilor
OTS	Observator(i) pe termen scurt
FF	Formarea formatorilor
DUDO	Declarația universală a drepturilor omului
UNCAC	Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției
PDONU	Programul de dezvoltare al Organizației Națiunilor Unite
UNSCR	Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU

Anexa 2 – Definiții

Dezvoltarea capacității

Inițiative care vizează consolidarea competențelor și facultăților instituționale ale unei entități.

Studiu de caz

Un tip de activitate de formare bazată pe analiză comparativă. Analizând un caz extern, care prezintă provocări similare cu cele proprii, s-ar putea evita repetarea greșelilor. Studiile de caz și bunele practici subsecvente generează o creștere a cunoștințelor, iar situațiile complexe ar putea fi abordate prin mijloace mai eficiente.

Interdisciplinaritate

O abordare comună generală care ține cont de diferitele discipline și perspective care sunt implicate în întregul proces electoral.

Alegeri simulate

Un tip de simulare în cadrul formării, care constă, practic, în reproducerea întregului proces electoral.

Jocul pe roluri

Un tip de simulare în cadrul formării, care constă în schimbarea sarcinilor unei persoane. Fiecare participant va dobândi cunoștințe mai bogate și își va perfecționa abilitățile practice, deoarece va putea să înțeleagă angajamentele și responsabilitățile altor persoane.

Simulare

Un exercițiu de instruire care intenționează să reproducă situații din viața reală, astfel încât participanții să poată să prevadă ce trebuie făcut în fiecare caz. Abilitățile diferite pot fi consolidate virtual, determinând o mai bună pregătire pentru momentul în care trebuie să se implementeze alegerile reale. Strategiile pentru alegeri simulate și jocul pe roluri sunt strategii de simulare care se aplică, de regulă, în formarea electorală.

Viabilitate

Capacitatea de a menține activitățile OSC și de a face față unor noi proiecte cu o evaluare corectă a mijloacelor și resurselor OSC.

Anexa 3 – Formulare de raportare (exemple)

OBSERVARE PE TERMEN LUNG

Formulare de raportare pentru observarea pe termen lung:
faza pre-electorală

Numele observatorilor	
Echipa #	
Domeniu de responsabilitate	
Perioadă de raportare	

ITINERARIU

- ▶ Enumerați evenimentele și reuniunile la care ați participat:
- ▶ Enumerați zonele vizitate:

MEDIUL POLITIC ȘI ELECTORAL

- ▶ Care este atitudinea față de alegeri?
- ▶ Care este natura dezbaterilor dintre partidele politice?
- ▶ Cum afectează procesele electorale guvernarea?

ALEGĂTORII

- ▶ Observarea procesului de înregistrare a alegătorilor.
- ▶ Preocupări ale partidelor politice, ONG-urilor și alegătorilor.
- ▶ Starea listelor alegătorilor.

ADMINISTRAȚIA ELECTORALĂ

- ▶ Prezentarea generală a activităților AE.
- ▶ Conformitatea AE cu cadrul juridic.
- ▶ Transparența activității AE.

CANDIDATURA

- ▶ Acțiuni de observare a proceselor de înregistrare a candidaților și a partidelor politice.
- ▶ Reclamațiile candidaților/partidelor.
- ▶ Acțiuni ale AE.

CAMPANII

- ▶ Violența în campanie.
- ▶ Natura mitingurilor publice.
- ▶ Observarea discursurilor de instigare la ură.
- ▶ Intensitatea campaniilor.

PROBLEME DE SECURITATE

- ▶ Există violență?
- ▶ S-a observat amenințarea față de alegători, partide politice, AE sau observatori?

ANEXĂ - CONTACTE

- ▶ Includeți informații de contact ale interlocutorilor dvs.

Formulare de raportare a mitingurilor

Numele observatorilor	
Echipa #	
Domeniu de responsabilitate	
Data și ora mitingului	
Locul de desfășurare a mitingului	

Numele concurentului organizator (partid politic, candidat): Numele (dacă este posibil) și sexul vorbitorilor:

Numărul aproximativ al participanților:

Procentul aproximativ al diviziunii de gen:

Sinteza (enumerare punctuală) a mesajului politic: Atmosfera și reacția participanților:

S-a utilizat un limbaj provocator?

În caz afirmativ, vă rugăm să oferiți exemple concrete (inclusiv să identificați vorbitorii):

Ați observat vreun incident sau moment care merită menționat?

Poliția/securitatea a fost prezentă la miting?

În caz afirmativ, cum a fost conduita acestora?

Notă: Atunci când raportați, vă rugăm să indicați strict dacă vă referiți la observații, opinii, evaluări efectuate de interlocutorii dvs. sau de alte persoane.

Formulare cu privire la incidente

Numele observatorilor	
Echipa #	
Domeniu de responsabilitate	
Data și ora incidentului	
Locul de desfășurare a incidentului	

Incident (vă rugăm să îl descrieți cât mai precis și mai detaliat posibil):

Ați fost prezent(ă) la incident?

L-ați văzut personal?

Știți dacă s-au luat măsuri oficiale (de către poliție sau alte organe de aplicare a legii, inclusiv reținere, înaintarea oficială de plângeri etc.)?

Care este planul de urmărire al echipei dvs.?

Echipa centrală vă poate asista?

Cum evaluați incidentul?

Ce impact are acesta asupra procesului electoral? Ce s-ar putea întâmpla în continuare?

Notă: Atunci când raportați, vă rugăm să indicați strict dacă vă referiți la observații, opinii, evaluări efectuate de interlocutorii dvs. sau de alte persoane.

Formulare de raportare pentru observarea pe termen lung: faza post-electorală

Numele observatorilor	
Echipa #	
Domeniu de responsabilitate	
Perioada de raportare	

CENTRALIZARE

- ▶ Primirea rezultatelor transmise de secțiile de votare.
- ▶ Transparența procesului de centralizare.
- ▶ Prezența mass-mediei, a observatorilor non-partizani și a supraveghetorilor exit-pollurilor.

PROCESUL CONTESTAȚIILOR

- ▶ Numărul și natura contestațiilor.
- ▶ Disponibilitatea procedurilor de contestare.
- ▶ Contestații respinse.
- ▶ Rezultatul examinării contestațiilor.

CERTIFICAREA REZULTATELOR

- ▶ Rezultatele finale raportate de oficialii responsabili de anunțarea rezultatelor.

OBSERVARE PE TERMEN SCURT

Formularele de observare pe termen scurt constituie principala sursă de informare despre ziua alegerilor. Astfel, Echipa centrală poate aduna date cantitative și calitative și poate ajunge la constatări și concluzii după ziua alegerilor. Conținutul formularelor depinde de specificul fiecărei țări, precum și de structura și metodologia de observare a organizației interne.

Declarație/reclamație (se subliniază ceea ce este relevant)

a) Dacă se depune o declarație/reclamație la secție, ar trebui să se precizeze numele secției și circumscripția raională, numărul și o persoană oficială (destinatar).

b) Dacă declarația/reclamația este depusă la circumscripția electorală raională, ar trebui să se precizeze numele și numărul circumscripției în cauză, precum și persoana oficială (destinatar).

Solicitant/reclamant _____

Nume, prenume, adresă conform înregistrării și număr de telefon

Instituție, adresă, detalii de contact, persoane de contact _____

Încălcare:

Procedura de votare

Numărarea voturilor/sintetizarea procedurii privind rezultatele votării

Ora: _____ (oră) _____ (minute)

Locul: „_____” „_____” secția de votare

Esența încălcării

Martor (dacă există)

Nume, prenume, adresă conform locului de înregistrare

Dacă se identifică persoana care a comis încălcarea, indicați informațiile de identificare pe care le-ați putut obține

---

Declarație/explicație din partea persoanei care a produs încălcarea (dacă există)

Alte informații suplimentare

Conform celor de mai sus, vă rugăm să analizați declarația/reclamația mea și să emiteți un răspuns relevant.

„zi” „lună” „an” Solicitant/reclamant: _____
Nume, prenume

Ora depunerii cererii/reclamației _____ **(oră, minute)**

Semnătura

Card de monitorizare: ziua alegerilor în interiorul secției de votare

Numele
și prenumele
observatorului _____

Ora de începere
a monitorizării

--	--

1. Centru de votare nr. /
2. Secția de votare este accesibilă persoanelor care utilizează scaune cu roțile - pardoseală, rampe, uși largi etc.

---

3. Vă rugăm să descrieți amplasarea cabinei de vot, a urnei și a meselor pentru înmânarea buletinelor.

---

4. Camera de votare are suficient spațiu pentru a asigura un proces de votare normal și pentru desfășurarea activităților persoanelor care au dreptul să stea în camera de votare [articolul 55 alineatul (2)]?

Da Nu

Dacă nu, vă rugăm să faceți o descriere:

---

5. Secția de votare are modele de buletine de vot?

Da Nu

6. Numărul membrilor Comisiei electorale:

7. Au fost prevăzute funcțiile membrilor Comisiei electorale?

Da Nu

8. Toate buletinele de vot au fost semnate sau ștampilate de trei membri ai Comisiei?

Da Nu

---

9. Reprezentanți ai căror candidați sunt prezenți: _____

---

10. Există observatori din alte organizații?

Da Nu

Dacă da, precizați numele acestor organizații:

---

11. Au existat probleme legate de deschiderea secției de votare sau înainte de deschidere?

Da Nu

Dacă da, vă rugăm să le descrieți:

---

12. Au existat probleme cu listele alegătorilor (semnături ale persoanelor care nu votează, absența numelui unui alegător, datele unei persoane decedate etc.)?

Da Nu

---

13. În timpul votării se folosesc aceleași instrumente de scris?

Da Nu

14. Există cazuri de votare multiplă de către aceeași persoană?

Da Nu

15. Există cazuri în care mai multe persoane au intrat în cabina de vot împreună?

Da Nu

16. Există cazuri în care alegătorii au marcat buletinele de vot în afara cabinelor de vot?

Da Nu

17. Există tendințe printre alegători de a informa membrii sau reprezentanții Comisiei electorale asupra votului lor, după ce au votat sau de a-l anunța cu voce tare?

Da Nu

Dacă da, vă rugăm să descrieți modul:

---

18. Există alte obstacole pentru caracterul secret al buletinului de vot?

Da Nu

Dacă da, descrieți-le:

---

19. Există persoane în camera de vot care nu au dreptul să fie acolo?

Da Nu

Dacă da, le cunoașteți?

---

20. Cine ajută persoanele care au nevoie de asistență (încercuțiți răspunsul)?

- ▶ diverși străini
- ▶ persoanele care nu au dreptul de a ajuta astfel de persoane (persoane care au ajutat deja astfel de persoane o dată, membrii Comisiilor electorale, reprezentanți, alte persoane care nu au dreptul să stea în secția de votare);
- ▶ nu s-au înregistrat astfel de incidente în timpul monitorizării.

21. Datele persoanelor care ajută persoanele care nu pot vota individual sunt introduse în registru?

Da Nu Nu întotdeauna

22. Cum este disciplina în camera de votare? Există acolo deseori mai mult de 15 alegători odată și cum controlează situația Comisia electorală locală?

---

23. Există materiale electorale sau evenimente electorale la secția de votare?

Da Nu

Dacă da, vă rugăm să le descrieți:

---

24. Încălcările sunt introduse în registru?

Da Nu Nu întotdeauna

25. Au existat reclamații legate de votare la secția de votare?

Da Nu

Dacă da, vă rugăm să le descrieți:

---

26. Ce măsuri ia Comisia pentru a elimina încălcările?

---

27. Cum ați aprecia activitatea membrilor Comisiei? (Apreciați pe scara prevăzută mai jos, încercuind răspunsul dvs. și justificați aprecierea dvs.; 1 este pentru „foarte bună”, 10 este pentru „foarte slabă”).

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

---

28. Există vreun tratament discriminatoriu față de reprezentanți, jurnaliști sau observatori?

Da

Nu

---

29. Numărul alegătorilor care nu pot vota personal, conform registrului (aflați aceste informații înainte de închiderea secției de votare): _____

30. Observații suplimentare:

Ora de încheiere a monitorizării

--	--

Card de monitorizare: ziua alegerilor în jurul secției de votare

Numele
și prenumele
observatorului _____

Ora de începere
a monitorizării

--	--

1. Centru de votare nr. /

2. Există articole sau grupuri de persoane pe o rază de 50 de metri în jurul centrului de votare?

▶ Materiale/postere/calendare electorale cu imaginea partidului unui candidat etc.:

Da Nu

Dacă da, în favoarea cărui candidat?

▶ Grupuri de persoane:

Da Nu

Dacă da, precizați opinia dvs. cu privire la motivele prezenței grupului: îi cunoașteți pe membrii acestuia?

---

3. Ați observat incidente legate de:

▶ presiune, amenințare sau constrângere:

Da Nu

Dacă da, descrieți astfel de incidente:

▶ adunarea semnăturilor:

Da Nu

Dacă da, pentru care candidat/candidați?

► mite electorale:

Da Nu

Dacă da, vă rugăm să descrieți locul și modul:

► transportarea de grupuri de oameni la centrul de votare?

Da Nu

Dacă da, în favoarea cărui/căror candidat/candidați?

---

cât de des? _____

cu ce tipuri de vehicule (încercuiți opțiunile)?

– vehicule

• numerele de înmatriculare:

• marcă/mărci: _____

– microbuze

• ce microbuz(e)? _____

• numerele de înmatriculare:

Vă rugăm să fotografiați vehiculul/vehiculele care transportă grupuri de alegători

4. Observații suplimentare:

Ora de încheiere a monitorizării

--	--

Card de monitorizare: numărarea voturilor

Numele
și prenumele
observatorului _____

Ora de începere
a monitorizării

--	--

1. Centru de votare nr. /

2. Ora de închidere a secției de votare

--	--

3. Numărul:

- ▶ membrilor comisiei _____
- ▶ observatorilor _____
- ▶ reprezentanților _____
- ▶ persoanelor care nu au dreptul să fie prezente la însumarea voturilor numărate _____

4. Numărul alegătorilor care au votat cu o adeverință de la Departamentul de pașapoarte: _____

5. Numărul total al alegătorilor: _____

6. Numărarea voturilor a început imediat după votare?

Da Nu

Dacă nu, când a început numărarea voturilor și de ce a fost întârziată?

---

7. Au fost numărate buletinele de vot conform procedurii instituite?

Da Nu

Dacă nu, vă rugăm să descrieți modul:

---

8. Numărul de plicuri goale scoase din urnă: _____

9. Au existat incidente de natură părtinitoare față de validarea sau anularea buletinelor marcate (vă rugăm să fotografiați buletinele de vot anulate)?

Da Nu

Dacă da, cum este prezentat și în favoarea cărui candidat?

---

10. Participanții la însumarea voturilor numărate au avut acces liber să urmărească întregul proces de numărare a voturilor?

Da

Nu

Dacă nu, descrieți de ce.

---

11. Observații suplimentare:

Vă rugăm să obțineți o declarație privind rezultatele voturilor.

Ora de încheiere a monitorizării

--	--

Anexa 4 – Bibliografie

Proiectul ACE, Rețeaua de Cunoștințe Electorale, www.aceproject.org.

Dezvoltarea de Resurse în Democrație, Guvernanță și Alegeri (BRIDGE), www.bridge-project.org.

Centrul pentru Drepturi Civile și Politice, Participarea la Procesul de Raportare (2010), „Orientări pentru organizații non-guvernamentale”, www.ccprcentre.org/doc/CCPR/ Handbook/ CCPR_Guidelines%20for%20NGOs_en.pdf.

Consiliul Europei (1950), Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului (CEDO) și protocoalele sale, www.echr.coe.int/Documents/ Convention_ROM.pdf.

Consiliul Europei (1981), Convenția pentru protecția persoanelor față de tratamentul automatizat al datelor cu caracter personal, [https://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ QueVolezVous.asp?NT=108&CL=ENG](https://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVolezVous.asp?NT=108&CL=ENG).

Consiliul Europei (2003), „Finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale – Orientări”, www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/Financing_Political_Parties_en.pdf.

Consiliul Europei (2009), „Democrația parității: departe de realitate, Studiu comparativ cu privire la rezultatele primei și celei de a doua rundă de monitorizare a Recomandării Rec(2003)3 a Comitetului de Miniștri cu privire la participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la procesul decizional politic și public”, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/ sso/ SSODisplayDCTMContent?documentId=0900001680592048&ticket =ST-358135-1vTXren-GJrvlBotDg61z-cas>.

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (2003), Recomandarea Rec(2003)3 cu privire la participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la procesul decizional politic și public [wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2003\)3&Language=lanEnglish&Ver=original&Si te=CM&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogg ed=F5D383](http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2003)3&Language=lanEnglish&Ver=original&Si te=CM&BackColorIntranet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogg ed=F5D383).

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (2003), Recomandarea Rec(2003)4 privind reguli comune împotriva corupției în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/Rec%282003%294_EN.pdf.

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (2007), Recomandarea CM/Rec (2007) 17 privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen, wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1215219.

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (2013), Recomandarea CM/Rec (2013)1 privind egalitatea de gen și mass-media, wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2087343.

Comisia pentru egalitatea de gen a Consiliului Europei (2015), „Manual privind implementarea Recomandării CM/Rec(2013)1 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind egalitatea de gen și mass-media”, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680590558>.

Consiliul Europei, Strategia privind egalitatea de gen 2014-2017 (2014), <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680590174>.

Observarea și Sprijin Democratic pentru Alegeri (EODS), www.eods.eu.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (2012), *Staatkundig Gereformeerde Partij c. Țărilor de Jos*, Cerere nr. 58369/10, Hotărârea din 10 iulie 2012.

Uniunea Europeană (2007), „Compendiu de standarde internaționale privind alegerile”, a doua ediție, www.eueom.eu/iles/dmile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf.

Uniunea Europeană (2008), „Manual pentru observarea alegerilor în Uniunea Europeană”, a doua ediție, http://eeas.europa.eu/eueom/pdf/handbook-eueom-en-2nd-edition_en.pdf.

Rețeaua Globală a Monitorilor Electorali Interni (GNDEM), www.gndem.org.

GNDEM, „Resurse privind recrutarea și formarea”, www.gndem.org/resources_search/results/taxonomy%3A43?page=1.

Institutul Democratic Național (IDN) (1995), „Cum monitorizează organizațiile interne alegerile: un ghid de la A la Z”, www.ndi.org/node/15090.

IDN (2008), „Recrutarea și formarea observatorilor. Un ghid practic pentru grupurile de monitorizare a alegerilor”, www.ndi.org/node/14853.

Inițiativa pentru Justiție a Societăților Deschise (2004), „Monitorizarea finanțelor campaniei electorale. Un manual pentru ONG-uri”, www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/Handbook_in_full.pdf.

Organizația Statelor Americane (OAS), Curso para observadores electorales de la OEA, www.oas.org/es/sap/deco/pubs/OEA_ELEC0_curso.pdf.

OSCE (1990), „Document al Reuniunii de la Copenhaga în cadrul Conferinței privind Dimensiunile Umane ale CSCE”, www.osce.org/odihr/elections/14304.

OSCE (1991), „Document al Reuniunii de la Moscova în cadrul Conferinței privind Dimensiunea Umană a CSCE”, www.osce.org/odihr/elections/14310.

Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al OSCE (OSCE/ODIHR) și Comisia de la Veneția (2009), „Ghid privind analiza mass-mediei în timpul misiunilor de observare electorală”, CDL-AD(2009)031, [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2009\)031-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2009)031-e).

OSCE/ODIHR (2003), „Angajamentele existente pentru alegeri democratice în statele participante ale OSCE”, www.osce.org/odihr/elections/13957.

OSCE/ODIHR (2003), „Manual pentru observatorii electorali interni”, www.osce.org/odihr/elections/70289.

OSCE/ODIHR (2010), „Manual de observare a alegerilor”, a 6-a ediție, www.osce.org/odihr/elections/68439.

OSCE/ODIHR (2013), „Ghid pentru analiza cadrului juridic pentru alegeri”, a doua ediție, www.osce.org/odihr/elections/104573.

OSCE/ODIHR (2013), „Analiza legislației electorale și a practicii în statele participante la OSCE”, www.osce.org/odihr/elections/107073.

OSCE/ODIHR, Curs de învățare electronică pentru observatorii electorali pe termen scurt, www.osce.org/odihr/92974.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (2010), Recomandarea 1899 (2010) privind creșterea gradului de reprezentare a femeilor în politică prin sistemul electoral, www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-ViewPDF.asp?FileID=12595&lang=en.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (2010), Recomandarea 1945 (2010) privind un statut recunoscut la nivel internațional pentru observatorii electorali, www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?ileid=17937&lang=en.

Transparency International Rusia – Centrul pentru Cercetare Anticorupție (2005), „Monitorizarea utilizării greșite a resurselor administrative în timpul campaniei pentru alegerile din decembrie 2003 din statul federal rus Duma”, www.transparency.org/news/feature/ti_russia_inds_systematic_misuse_of_state_resources_in_election_campaigns.

Organizația Națiunilor Unite (1953), Convenția privind Drepturile Politice ale Femeilor, https://treaties.un.org/doc/Treaties/1954/07/19540707%2000-40%20AM/Ch_XVI_1p.pdf.

Organizația Națiunilor Unite (1966), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf>.

Organizația Națiunilor Unite (1979), Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW), www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm.

Divizia de Asistență Electorală a ONU (UNEAD), Institutul Democrat Național pentru Afaceri Internaționale (NDI) și Centrul Carter (TCC) (2005), „Declarația principiilor pentru observarea internațională a alegerilor”; „Codul de conduită pentru observatorii electorali internaționali”; „Garanție atașată Codului de conduită pentru observatorii electorali internaționali”, [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2005\)036-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2005)036-e).

Comisia de la Veneția (2002), „Codul bunelor practici în materie electorală”, CDL-AD(2002)023rev, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2002\)023rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2002)023rev-e).

Comisia de la Veneția (2003), „Ghid de evaluare a alegerilor”, CDL-EL(2003)001rev, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-EL\(2003\)001rev2-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-EL(2003)001rev2-e).

Comisia de la Veneția (2005), „Declarație interpretativă privind stabilitatea codului electoral”, CDL-AD(2005)043-e, www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282005%29043-e.

Comisia de la Veneția (2006), „Declarația privind participarea femeilor la alegeri”, CDL-AD(2006)002, [www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2006\)020.aspx](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2006)020.aspx).

Comisia de la Veneția (2006), „Raport privind codul electoral și administrația electorală în Europa – Studiu de sinteză privind provocările și aspectele problematice recurente”, CDL-AD(2006)018, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2006\)018-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2006)018-e).

Comisia de la Veneția (2008), *Dreptul electoral*, www.book.coe.int/eur/en/constitutional-law/4025-electoral-law.html.

Comisia de la Veneția (2009), „Ghid privind un statut recunoscut la nivel internațional pentru observatorii electorali”, CDL-AD(2009)059, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2009\)059-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2009)059-e).

Comisia de la Veneția (2011), „Declarație interpretativă revizuită pentru codul de bune practici în materie electorală privind participarea persoanelor cu dizabilități la alegeri”, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2011\)045-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2011)045-e).

Comisia de la Veneția (2012), „Declarația principiilor globale pentru observarea non-partizană a alegerilor și monitorizarea de către organizațiile civile” și „Codul de conduită pentru observatorii și monitorii electorali non-partizani ai cetățenilor”, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2012\)018-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2012)018-e).

Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR (2005), „Formular de observare a alegerilor”, CDL-AD(2005)013, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD\(2005\)013-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD(2005)013-e).

Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR (2010), „Ghid privind regulamentul partidelor politice”, www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdile=CDL-AD%282010%29024-e.

Agenți de vânzări pentru publicațiile Consiliului European

BELGIA

La Librairie Européenne
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
http://www.libeurop.be

Jean De Lannoy/DL Services
Avenue du Roi 202 Koningslaan
BE-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
http://www.jean-de-lannoy.be

Bosnia și Herțegovina

Robert's Plus d.o.o. Marka Marulića 2/V
BA-71000 SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660 Toll-Free
Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

CROAȚIA

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67 HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

REPUBLICA CEHĂ

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
http://www.suweco.cz

DANEMARCA

GAD
Vimmelskæftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
http://www.gad.dk

FINLANDA

Akateeminen Kirjakauppa PO Box 128
Keskuskatu 1 FI-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
http://www.akateeminen.com

FRANȚA

Merci de contacter directement
Conceil of Europe Publishing
Editions du Conseil de l'Europe
FR-67075 STRASBOURG cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81
Fax: +33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
http://book.coe.int

Librairie Kléber

1, rue des Francs-Bourgeois
FR-67000 STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
http://www.librairie-kleber.com

GRECIA

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
http://www.kauffmann.gr

UNGARIA

Euro info Service Pannónia u. 58. PF.
1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: +36 1 329 2170
Fax: +36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
http://www.euroinfo.hu

ITALIA

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1 IT-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
http://www.licosa.com

NORVEGIA

Akademika Postboks 84
Blindern NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
http://www.akademika.no

POLONIA

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street PL-03-933
WARSAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
http://www.arspolona.com.pl

PORTUGALIA

Marka Lda
Rua dos Correios 61-3 PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Tel: 351 21 3224044
Web: www.marka.pt
E-mail: apoio.clientes@marka.pt

FEDERAȚIA RUSĂ

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office
338 RU-117342 MOSCOW
Tel.: +7 495 739 0971
Fax: +7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
http://www.vesmirbooks.ru

ELVEȚIA

Planetis Sàrl
16 chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: +41 22 366 51 77
Fax: +41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon information inc.
5th Floor, No. 500,
Chang-Chun Road Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw orders@tycoon-info.com.tw

REGATUL UNIT

The Stationery Office Ltd
PO Box 29 GB-NORWICH
NR3 1GN Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
http://www.tsoshop.co.uk

STATELE UNITE și CANADA

Manhattan Publishing Co 670
White Plains Road USA-10583
SCARSDALE, NY Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Editura Consiliului European/Editions du Conseil de l'Europe

FR-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: http://book.coe.int

Dreptul la alegeri libere, consacrat prin articolul 3 din Protocolul la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este „un principiu fundamental într-un regim politic cu adevărat democratic”. Acesta cuprinde o serie de măsuri de protecție și proceduri care asigură respectarea drepturilor electorale active și pasive și desfășurarea liberă și corectă a alegerilor. Societatea civilă joacă un rol distinct, deoarece observă procesul electoral și contribuie la dezvoltarea procedurilor electorale naționale prin consiliere și recomandări.

Manualul Consiliului Europei „Raportarea cu privire la alegeri” are drept obiectiv să ajute observatorii să devină mai eficienți și să elaboreze rapoarte mai eficace, cu o axare specifică pe raportarea membrilor echipei centrale. În același timp, acesta include și raportările observatorilor pe termen lung și scurt. Acesta abordează, în principal, rapoartele electorale finale și rapoartele/declarațiile privind constatări preliminare, oferind, totodată, informații despre rapoartele intermediare și idei cu privire la rapoartele ad-hoc și comunicatele de presă, pe lângă indicații cu privire la modul de monitorizare a recomandărilor.

Manualul oferă o prezentare a planificării activităților de observare din perspectiva raportării: sfera de aplicare a observării alegerilor, evaluarea capacităților de raportare ale organizațiilor, principiile de observare-cheie și care ar putea fi obiectivele observatorilor, modul de evaluare a capacităților de raportare ale propriei organizații și modul de desfășurare a formării în materie de raportare.

RON

Consiliul Europei este cea mai mare organizație în materie de drepturi ale omului de pe continent. Aceasta cuprinde 47 de state membre, dintre care 28 sunt state membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au aderat la Convenția europeană a drepturilor omului, un tratat conceput pentru a proteja drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează implementarea Convenției în statele membre.

www.coe.int

Uniunea Europeană constituie un parteneriat unit la nivel economic și politic între 28 de țări europene democratice. Scopul acesteia este de a asigura pacea, prosperitatea și libertatea pentru cei 500 de milioane de cetățeni ai săi - într-o lume mai dreaptă și mai sigură. Pentru materializarea obiectivelor, țările UE au înființat organisme care conduc UE și adoptă legislația acesteia. Principalele organisme sunt Parlamentul European (reprezentând oamenii din Europa), Consiliul Uniunii Europene (reprezentând guvernele naționale) și Comisia Europeană (reprezentând interesul comun al UE).

<http://europa.eu>

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE